

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AMASRA KENTİ ÖRNEĞİNDE TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ
DEĞERLENDİRMESİ

HAZIRLAYAN
KEMAL ONUR ÖZMAN

DANIŞMAN
DOÇ. DR. SEVGİ GÖRMÜŞ CENGİZ

BARTIN-2018

T.C.

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**AMASRA KENTİ ÖRNEĞİNDE TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ
DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Kemal Onur ÖZMAN

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman : Doç. Dr. Sevgi GÖRMÜŞ CENGİZ - Bartın Üniversitesi
Üye : Doç. Dr. Mustafa ARTAR - Bartın Üniversitesi
Üye : Yrd. Doç. Dr. Aysun TUNA - İnönü Üniversitesi

BARTIN-2018

KABUL VE ONAY

Kemal Onur ÖZMAN tarafından hazırlanan “AMASRA KENTİ ÖRNEĞİNDE TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ DEĞERLENDİRMESİ” başlıklı bu çalışma, 05.02.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Sevgi GÖRMÜŞ CENGİZ .....
(Danışman)

Üye : Doç. Dr. Mustafa ARTAR .....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aysun TUNA .....

Bu tezin kabulü Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. H. Selma ÇELİKİYAY
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Sevgi GÖRMÜŞ CENGİZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “AMASRA KENTİ ÖRNEĞİNDE TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ DEĞERLENDİRMESİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

05.02.2018

Kemal Onur ÖZMAN

ÖNSÖZ

Öncelikle, tez danışmanlığımı üstlenerek bilimsel ve manevi desteğini esirgemeyen, bana gösterdiği yol doğrultusunda yeni ufuklar açan değerli hocam sayın Doç. Dr. Sevgi GÖRMÜŞ CENGİZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tezin jüri üyesi olma nezaketini gösteren, tezi inceleyerek hataların düzeltilmesinde değerli vakitlerini harcayan sayın hocalarım Doç. Dr. Mustafa ARTAR ve Yrd. Doç. Dr. Aysun TUNA, ayrıca Ljubljana'daki bir yıllık eğitimim süresince çalışmalarımda bana destek olan değerli hocam Prof. Dr. Ana Kucan'a şükranlarımı sunarım.

Amasra Müzesi Müdürü Sayın Baran AYDIN'a, çalışma boyunca Coğrafi Bilgi Sistemleri eğitimlerinden yararlandığım İnönü Üniversitesi Araş Gör. Serhat Cengiz'e, Amasra Belediyesi çalışanlarına, sözlü tarih araştırmalarında vakitlerini ayırıp Amasra'daki anılarını ve arşivlerini paylaşan, Mehmet Doğu, Alırıza Vatandaş, Hacer Göktepe, Hüseyin Çoban, Çetin Asma, Ahmet Günter, Hikmet Bağdatlı'ya teşekkürü borç bilirim.

Maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili annem ve babam Tunay ve Ruhi ÖZMAN'a, ağabeyim Tunru'ya, değerli dostlarım Caner Somaklı, Ali Cam, Alper Kambur, Gökhan Birsöz, Gül Berivan Karaldi ve sonsuz desteğiyle her zaman yanımda olan Petra Havrdova'ya teşekkür ederim.

Kemal Onur Özman

Amasra - 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

AMASRA KENTİ ÖRNEĞİNDE TARİHİ PEYZAJ KARAKTERİ DEĞERLENDİRMESİ

Kemal Onur Özman

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sevgi GÖRMÜŞ CENGİZ

Bartın- 2018 Sayfa: XVI + 103

Tarihi peyzaj karakteri değerlendirmesi kültürel miras alanlarının yönetilmesinde ve koruma planlamasında etkin bir yaklaşım olarak görülmektedir. Aynı zamanda tarihi peyzajları anlamanın ve yorumlamanın en önemli aracı olan tarihi peyzaj karakter değerlendirmesi Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ile birlikte ülkemizin gündemine giren Peyzaj Karakteri Analizi tekniğinden tarihi ve arkeolojik boyutu detaylandırması açısından farklılık göstermektedir. Bu özelliği nedeniyle farklı kültürlerle ev sahipliği yapan ülkemizde miras alanlarının ve tarihi çevrenin yönetilmesinde etkin bir yöntem olabileceği düşünülmektedir. Bu gereklilikten hareketle bu yöntem turizm ve yapılaşma baskısı altında kalan ve tarihi dokusunu tamamen kaybetme riskiyle karşı karşıya olan Amasra kentinde uygulanmıştır. Çalışmada literatür taramaları, sözlü tarih/özel haritalama ve fotoğraf analizi teknikleri kullanılarak Amasra'nın zaman derinliği, tarihi peyzaj karakterleri ve tarihi peyzaj karakter bileşenleri ortaya çıkartılmıştır. 1920-1960 ve 2016-2018 yılına ait iki farklı mekânsal kullanım haritası oluşturulmuş ve bu dönemlere ait mekânsal değişimler gösterilmiştir. Ziyaretçilerin internet ortamında paylaştığı 143 fotoğraf QGIS programı yardımıyla GPS konumlarına göre takip edilerek ziyaretçi izleri belirlenmiş ve bu izler günümüz algısını açığa çıkartmak için görünür durumda olan somut kültürel miras alanlarıyla karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Tarihi Peyzaj Karakteri Analizi; Zaman Derinliği; CBS; Coğrafi Bilgi Sistemleri; Mekânsal Analiz; Öznel Haritalama; Tarihi Alan Kullanımı; Tarihi Kentsel Peyzaj; Amasra.

Bilim Kodu

502.11.01

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

HISTORICAL LANDSCAPE CHARACTERISATION: CASE STUDY OF AMASRA

Kemal Onur ÖZMAN

Bartın University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Sevgi GÖRMÜŞ CENGİZ

Bartın-2018, pp: XVI + 103

Historical landscape character assessment is considered as an effective approach in the management of cultural heritage sites and conservation planning. The historical landscape character assessment, which is also the most important tool for understanding and interpreting historical landscapes, differs from the Landscape Character Analysis technique, which has entered our country's agenda with the European Landscape Convention, in terms of detailing the historical and archaeological aspects. Due to this feature, it is considered as an effective method in managing heritage sites and historic environment in our country that hosts different cultures. Starting from this necessity, this method was applied in the city of Amasra that is under the pressure of tourism and housing and that faces the risk of losing its historical texture completely. In the study, the time depth, historical landscape characters and historical landscape character components of the city of Amasra were revealed using literature review, oral history/subjective mapping and photo analysis techniques. Two different spatial maps from the years of 1920-1960 and 2016-2018 were created and the spatial changes of these periods were shown. 143 photos shared by the visitors on the internet were traced according to their GPS locations with the help of QGIS program thus, the traces of the visitors were determined and those traces were compared with the visible tangible cultural heritage sites in order to reveal the current perception.

Key Words

Historical Landscape Character Analysis; Time Depth; GIS; Geographical Information Systems; Spatial Analysis; Subjective Mapping; Historical Area Usage; Historical Urban Landscape; Amasra.

Science Code

502.11.01

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL	ii
BEYANNAME	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xv
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı ve Önemi	1
1.2 Tezin Kapsamı	1
1.2.1 Konu İle İlgili Çalışmalar	2
1.2.2 Çalışma Alanıyla İlgili Çalışmalar	7
BÖLÜM 2 KURAMSAL TEMELLER	12
2.1 Peyzaj ve Tarihi Peyzaj	12
2.2 Tarihi Peyzaj Karakteri Analizi	16
2.2.1 Zaman Derinliği	21
2.2.2 Dünya’da Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu Çalışmaları	23
2.2.3 Türkiye’de Tarihi Peyzaj Karakteri Değerlendirme Çalışmaları	26
BÖLÜM 3 MATERYAL VE YÖNTEM	31
3.1 Materyal	31
3.1.1 Çalışma Alanının Doğal Peyzaj Özellikleri	32
3.1.1.1 Topoğrafik yapı	32
3.1.1.2 Jeolojik Yapı	33

3.1.1.3 Arazi Kabiliyet Sınıfları.....	34
3.1.2 Çalışma Alanının Kültürel Peyzaj Özellikleri	35
3.1.2.1 Korunan Alanlar ve Yapılar.....	35
3.1.2.2 Nüfus değişimi.....	37
3.1.2.3 Sosyo-ekonomik yapı.....	38
3.2 Yöntem.....	39
BÖLÜM 4 BULGULAR VE TARTIŞMA.....	44
4.1 Amasra Tarihi Peyzaj Karakteri.....	44
4.1.1 Amasra Tarihi Peyzaj Karakter alanları.....	47
4.1.2 Tarihi Peyzaj Karakteri Bileşenleri.....	62
4.2 Amasra Tarihi Peyzaj Karakterinin Değişimi.....	66
4.3 Planlama Çalışmalarının Amasra Tarihi Peyzaj Karakterinin Değişimine Etkisi	75
4.4 Amasra Tarihi Peyzaj Karakterinin Algılanabilirliği.....	86
BÖLÜM 5 SONUÇ VE ÖNERİLER	93
KAYNAKLAR	95
ÖZGEÇMİŞ	102

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
1. Peyzaj bileşenleri (Tudor, 2014).....	13
2. Peyzaj araştırmalarının tarihi başlangıcı ve peyzaj karakterinin bu araştırmalardaki konumu (Antrop 2000, Schenk 2002; Wascher 2005'den)	14
3. TPK Zaman derinliğinin verisel olarak işlenmesi (Crowther ve Clarke, 2012).	22
4. Antik çağ ve modern çağ çevreleme oranları (Ede ve Darlington, 2002)	26
5. Lancashire tarihi peyzaj karakteri haritası (Ede ve Darlington, 2002).	26
6. Peyzaj karakter alanı fişi örneği (Demir, 2017).....	30
7. Çalışma alanı sınırları	32
8. Yükseklik haritası (Cengiz, 2015)	33
9. Bakı haritası (Cengiz, 2015)	33
10. Eğim haritası (Cengiz, 2015).....	33
11. Amasra jeolojik yapı haritası (Cengiz, 2015)	34
12. Amasra arazi kabiliyet sınıfları, toprak derinliği ve büyük toprak grupları (Cengiz, 2015)	34
13. Amasra'da bulunan arkeolojik sit alanları ve sit sınırları (Amasra Belediyesi, 2017, Amasra Müzesi, 2017).....	36
14. Çalışmanın yöntemi ve aşamaları	40
15. Sözlü Tarih sürecinden görüntüler.....	41
16. Amasra'nın beş adasının konumunu gösteren harita.....	44
17. Yunan ve Fenikelilerin yerleşimi gösteren tarihi haritası (Shephard, 2017)	45
18. Amasra'nın tarihi zaman derinliği.....	46
19. Amasra'nın dönemsel gelişim haritası ve tarihi peyzaj karakter alanları.....	47
20. Geç Klasik, Helenistik dönemde basılan paralar (Sakaoğlu, 1999; Aydın, 2017)	49
21. Amastris'in paraları (Sakaoğlu, 1999)	49
22. Amastris'in Mezarı (Ainsworth, 1842)	50
23. Poseidon Mabedi / Tapınağı, Boztepe Adası (Sakaoğlu, 1999)	50
24. Roma Dönemi Amastris (Sakaoğlu, 1999; Yaylı vd., 2015).....	51
26. Direkli Kaya / Eski Fener	52
27. Eyalet Meclisi Sarayı / Bedesten	53
28. Amasra Antik Tiyatronun 1840'lardaki hali (Sakaoğlu, 1999; Resim: Jules Laurens) .	53
29. Amasra Büyük Kilise / Fatih Camisi	53

30. Şapel /Sanat Evi	53
31. Su Sarnıcı	54
32. Boztepe Kilise Kalıntısı ve Mezarlık 2013 (URL-6, 2013).....	54
33. Amasra Kalesi Sormagir Kapısı Girişi	55
34. Amasra Kalesi Duvarları.....	55
35. Ceneviz Armaları / Cenova Şatosu Kapısı.....	56
36. Cenova Şatosu.....	56
37. Ethem Ağa Konağı.....	57
38. Kaymakam Evi.....	57
39. Amasra Müzesi ve bahçesi.....	58
40. Amasra kalesi taşlarından kömür işletmesi karşılığında inşa edilen liman	58
41. Amasra Feneri	58
42. Çekiciler Çarşısı Ahşap İşçiliği	58
43. Küçük Hamamın İç Görünümü.....	59
44. Sağırosman Ailesi Hamamı	59
45. Jouannin'nin (1803) çizdiği Amasra krokisi (Sakaoğlu, 1999).....	60
46. Roma Dönemi'nden kalan tarihi yapıların kısmen görüldüğü 1:40.000 ölçekli harita (Diest, 1886; Sakaoğlu'ndan, 1999)	61
47. Amasra Bahriye Bataryası (İstanbul deniz müzesi fotoğraf arşivi; Toksöz 2009'dan)..	62
48. Milli Mücadele sırasında Amasra Küçük Liman'ın tayyare istasyonu olarak kullanılmıştır (Toksöz, 2009)	62
49. Öznel Harita 1 (QGIS, 2017).....	63
50. Öznel Harita 2 (QGIS, 2017).....	65
51. Taş İskele ve Plaj Bölgesi	67
52. Büyük Liman Plajı ve Taş İskele	68
53. Büyük Liman – otopark – marina	69
54. Amasra Büyük Liman	70
55. Büyük Liman Kruvaziyer Limanı – Mendirek	70
56. NATO'nun desteğiyle yapılan askeri mendirek.....	71
57. Kum Mahallesi çevresinde insan ergonomisine uygun olmayan, çarpık kentleşme	72
58. Küçük Liman ve Kaleşah bölgesindeki tarım arazilerinin imara açılmasıyla ortaya çıkan durum	72
59. Amasra Boztepe (Zindan Kalesi).....	73
60. Amasra Büyük Liman Plajı ve Kaleşah	73

61. Amasra Kemere Köprü	74
62. Sekiz Fotoğraf Üzerinden Amasra'da Tarihi Değişim	74
63. 1950-1984 Yılları arasında imar yasasından en çok etkilenen bölgeler	78
64. Amasra'da 1920-1960 yıllarına ait alan kullanımı	79
65. Amasra 2016-2018 yıllarına ait alan kullanım haritası.....	79
66. Amasra'da en çok değişimin yaşandığı beş farklı karakter alanı	80
67. I. Bölge Küçük Liman.....	81
68. II. Bölge: Büyük Liman	82
69. III. Bölge Kaleşah	83
70. IV. Bölge Bedesten	84
71. V. Bölge Kaleiçi.....	85
72. Turist/ziyaretçi izleri	87
73. Ziyaretçilerin Peyzaj(manzara) Fotoğrafları - 1	88
74. Ziyaretçilerin Peyzaj(manzara) Fotoğrafları - 2	89
75. Ziyaretçilerin Peyzaj(manzara) Fotoğrafları - 3	90
76. Ziyaretçilerin cadde - park – günlük yaşam fotoğrafları	91
77. Ziyaretçilerin tescilli tarihi bina fotoğrafları.....	92

TABLULAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
1. Lancashire Tarihi Peyzaj Karakterleri	25
2. Meryemana Vadisi Tarihi Peyzaj Hiyerarşik Sınıflandırması	29
3. Yıllara Göre Nüfus Dağılımı (TUIK, 2017; Sakaoğlu, 1999)	38
4. Amasra Müzesi Ziyaretçi Sayısı	39
5. Tematik Harita Altlıkları.....	42
6. 1956 Yılından Günümüze Amasra'nın Tarihi Peyzaj Karakterini Etkileyen İmar Değişimleri.....	75

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ha. : Hektar

Km²: Kilometrekare

m. : Metre

MÖ : Milattan Önce

MS : Milattan Sonra

yy. : Yüzyıl

KISALTMALAR

ATİ: Amasra Taşkömürü İşletmesi

AMZİ: Amasra Müzesi Ziyaretçi İstatistikleri

CBS: Coğrafi Bilgi Sistemi

CCW: Countryside Council for Wales

ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma

ELC: European Landscape Convention

APS: Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

GPS: Global Positioning System (Küresel Konumlama Sistemi)

ICOMOS: International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler
Konseyi Türkiye Milli Komitesi)

KARDEMİR: Karabük Demir Çelik Fabrikaları

KDMP: Küre Dağları Milli Parkı

KTB: Kültür ve Turizm Bakanlığı

MTA: Maden Tetkit ve Arama

NATO: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

PHMC: Pennsylvania Historical & Museum Commission

PKA: Peyzaj Karakter Analizi

PKD: Peyzaj Karakter Değerlendirmesi

QGIS: Quantum Geographic Information System (Kuantum coğrafi Bilgi Sistemi)

TKPİTK: Tarihi Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararları

TKP: Tarihi Kentsel Peyzaj

TPK: Tarihi Peyzaj Karakteri

TPKA: Tarihi Peyzaj Karakter Analizi

TPKB: Tarihi Peyzaj Karakter Bileşeni

TTK: Türkiye Taşkömürü Kurumu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş
Mülletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

WCC: Worcestershire Country Council

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı ve Önemi

Çeşitli uygarlıkların ve dönemlerin kültürel miraslarını bir arada bulunduran Amasra kenti son yıllarda turizm ve yapılaşma baskısıyla yüzleşmektedir. Seyyah Ainsworth'ün (1842) Amasra için söylediği “farklı çağ ve insanların eserlerini bir arada barındıran küçük ve başka bir yerle değişilmez bir güzellik” sözlerinin önemli bir kısmını tarih ve geleneksel mimari oluşturmaktadır. Ancak günümüzde tarihin ve alt dönemseller kültürün görünürlüğü önemli bir sorun alanıdır. Bu sorundan hareketle bu çalışmada Amasra'nın zaman derinliği içerisinde peyzajında uğradığı değişimler tarihi peyzaj karakter analizi tekniğiyle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Görünmeyeni görünür yapma konusunda arkeoloji disiplini, peyzajın bağlamını kullanmaktadır ve noktasal ölçeklerden büyük ölçeklere kadar ilişki kurulabilmektedir. Bu nedenle “arkeolojik peyzaj” kavramı son yıllarda akademik literatürde çok sık kullanılmaktadır.

1.2 Tezin Kapsamı

Amasra'nın tarihi peyzaj karakteri analizi sekiz karakter bileşeni (yerleşim alanları, ormanlar, tarım alanları, endüstriyel alanlar, limanlar, yollar, askeri alanlar, rekreasyon alanları) 1920-1960, 1990-2000 ve 2017-2018 yılları arasında olma üzere 3 farklı dönemde incelenmiştir. Bölgede yaşayanlarla yapılan sözlü tarih görüşmeleri, literatür taramaları, eski fotoğrafların karşılaştırılması, internet ortamında GPS konumlarıyla paylaşılan turist/ziyaretçi fotoğraflarının takibi ve uydu görüntüleri kullanılarak yüksek oranda değişimin saptandığı beş farklı tarihi peyzaj karakter alanı belirlenmiştir. Bu alanlar dönemlerine ve en çok değişime uğrayan bölgelere göre incelenmiştir. Bu çalışmayla birlikte Amasra'nın tarihi süreç içerisinde uğradığı mekânsal değişimler ortaya çıkarılmış, bu değişimlerin yönü doğrultusunda UNESCO dünya mirası yolunda ilerleyen tarihi Amasra kentinin koruma ve yönetim planlamasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Arkeolojik ve tarihi öneme sahip peyzajların tarihi peyzaj karakteri analizi tekniği ile değerlendirilmesi ve koruma stratejilerinin bu teknik kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda geliştirilmesi son yıllarda dđnyada ve ÷lkemizde yaygınlaşmaktadır. Bu tez çalışması tarihi peyzaj karakter analizi tekniğini önemli arkeolojik ve tarihi değere sahip olan Amasra Kenti'nde değerlendirmektedir. Tarihi peyzaj karakteri değerlendirmesi konusu ve Amasra ile ilgili yapılmış akademik yayınlar, raporlar dikkate alınarak literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Sözü edilen yayın ve raporların bir bölümü aşağıda sunulmaktadır.

1.2.1 Konu İle İlgili Çalışmalar

Peyzaj karakter analizi (PKA) ve tarihi peyzaj karakteri analizi (TPKA) ile ilgili akademik çalışmaların bazıları çalışmanın amacı, tekniği, çalışma alanı ve kapsamı belirlenerek bu bölümde açıklanmaktadır.

Fairclough ve Herring (2016), "*Lens, mirror, window: interactions between Historic Landscape Characterisation and Landscape Character Assessment (Objektif, ayna, pencere: Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu ile Peyzaj Karakter Değerlendirmesi Arasındaki Etkileşimler)*" adlı makalelerinde; peyzaj araştırmalarında çağdaş bilgi gereksinimlerinin disiplinler arası işbirliği ile elde edilebileceğini belirtmektedirler. Tarihi Peyzaj Karakteri Analizi (TPKA) temelde arkeologlar ve miras yöneticileri tarafından yürütüldüğu, Peyzaj Karakter Değerlendirmesi'nin (PKD) peyzaj mimarları ve coğrafyacilar tarafından kullanıldığından söz edilmektedir. Ayrıca bu makalede, Peyzaj Karakteri Tekniği yerine Tarihi Peyzaj Karakteri tekniğinin kullanılmasının daha iyi sonuçlar üreteceğini belirtilerek, peyzajın zaman derinliğinin ve geçmişten günümüze değişim biçimlerinin, algılanışının, karakterinin bilinmesi için önemli olduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak TPKA ve PKD yöntemlerinin benzerlik ve ayrımlarının üzerinde duran bu makalede en önemli hususun tamamlayıcılık olduğu vurgulanmaktadır. Çalışmada her iki benzerlik ve ayrım kapsamında elde edilen çıktıları ve bilgilerin, birbirlerini güçlendirmek ya da sorgulamak için entegre edilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Tarihi İngiltere (Historic England) (2015) Kurumu tarafından yayınlanan "*Using Historic Landscape Characterisation*" (*Tarihi Peyzaj Karakterizasyonunun Kullanımı*) adlı

çalışmada; İngiltere’de kullanılan peyzaj karakterizasyonu yöntemine ve uygulama sürecine ilişkin bilgiler aktarılmaktadır. Tarihi peyzaj karakterizasyonu sürecine yönelik değerlendirmeler dört başlık altında sınıflandırılmıştır. Peyzaj yönetimi, peyzaj karakter süreci ve stratejileri, mekânsal planlama ve ileriye dönük ortaklık ve eğitimidir.

Tudor’a göre (2014), *An Approach to Landscape Character Assesment (Peyzaj Karakter Değerlendirmesinde Bir Yaklaşım)* kitabında denetlenebilir ve şeffaf bir teknik olan Peyzaj Karakter Değerlendirmesi (PKD) hem peyzajları anlamaya yardımcı olmakta hem de peyzaj değişiminin yönetimi ile ilgili varsayımların ve kararların desteklenmesine yardımcı olmaktadır. Peyzaj karakter değerlendirmesinin beş ana prensibi bulunmaktadır.

- Peyzaj her yerdedir, tüm peyzajlar gibi deniz peyzajları da karaktere sahiptir,
- Peyzaj tüm ölçeklerde bulunur, PKD işlemi herhangi bir ölçekte yapılabilir,
- PKD sürecinin, peyzajın insanlar tarafından nasıl algılandığı ve tecrübe edildiğini içermesi gerekmektedir,
- PKD, karar ve uygulama için kanıt niteliğinde bir temel sağlayabilmektedir,
- PKD entegre bir mekânsal çerçeve sağlayabilir, değişkenlerin çoğu bize farklı peyzajlar sunmak için bir araya gelebilir (Tudor, 2014).

Rippon (2003) *Historic Landscape Analysis: Deciphering The Countryside (Tarihi Peyzaj Analizi: Kırsal Alanın Deşifre Edilmesi)* adlı kitabında tarihi peyzaj karakteri analizini peyzaj karakterinde bölgesel çeşitlilik, yaklaşımlar ve yöntemler, uygulama ve kullanım, iyi uygulama modeline doğru olmak üzere dört başlık altında değerlendirmektedir. Çalışmada, Tarihi İngiltere ve Tarihi İskoçya kurumlarının kendi metodolojilerine sahip olduğu vurgulanarak kendi çalışmasının alternatif yöntem olarak düşünülmediğine vurgu yapılmaktadır. Tarihi peyzaj karakteri analizi yaklaşımlarının, bir metodoloji üzerine yoğunlaşmaktan çok, tarihi peyzajı anlamayı kolaylaştıran bir kılavuz olarak tasarlandığı belirtilmektedir. "Peyzajı okuma" yöntemi öğrenildiğinde uzman akademisyenlerden yerel arkeoloji/tarih uzmanlarına kadar hemen herkesin kırsal tarihin çözümlenmesini yapabileceğini ifade etmiştir.

Tarihi peyzajın çeşitliliği nedeniyle bu çeşitliliği değerlendirmek tek bir yöntemin olmaması gerektiği, farklı ve alana özgü yöntemlerin kullanılmasının önemli olduğuna dikkat çekmektedir.

Swanwick'in (2002) Kırsal Ajans (The Countryside Agency) (İngiltere) ve İskoç Doğal Mirası (Scottish Natural Heritage) kurumlarıyla beraber hazırladığı; *Peyzaj Karakter Değerlendirmesi ve Tarihi Peyzaj Karakterini Anlama* çalışması, TPK değerlendirme aşamasında, peyzajın tarihsel karakterini iyi anlamış olmanın önemine vurgu yapılmaktadır. TPK'nin hem geçmişin kalıntılarını hem de günümüzün peyzajını içerdiğine dikkat çekilirken, TPK analizi yönteminin amaçları, metodolojisi ve uygulamaları hakkında bilgi verilmiştir. İngiltere'de ve İskoçya'da ortak noktalara sahip iki farklı programın, TPK ve Tarihi Arazi Kullanımı (TAK)'ın öncelikle tarihi çevreye bilgi vermek ve yönetmek için ortak bir amacı, teoriyi ve yaklaşımları paylaştığından söz edilmektedir. Ayrıca zaman derinliğinin geçmişteki peyzajın izlerini taşıdığından, insan faaliyetleri ve doğal süreçler arasındaki uzun vadeli etkileşim olarak düşünmemiz gerektiğinden bahsedilmektedir.

Rouse (2008), *Historic Landscape Characterisation Project, Cranborne Chase ve Batı Wiltshire Downs (Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu Projesi, Cranborne Chase ve Batı Wiltshire Downs)* için hazırlanmış raporda; Cranborne TPK analizi projesi; arazi gezileri, metodoloji, haritalama ve dijitalleştirme, yorumlama, analiz ve final raporunun hazırlanması, final raporunun yayınlanması ve uygulanması olmak üzere dört farklı bölümde değerlendirilmiştir. Raporda, TPK'nin temel prensip ilkelerine vurgu yapılmaktadır. Jeoloji, topoğrafya, hidroloji, ekoloji, peyzaj karakteri, arkeoloji ve tarihi gelişim olmak üzere bölgenin peyzajı hakkında genel bir fikir verilen raporda TPK analizinin, bir masa başı çalışması olduğu ve ulaşılabilecek tarihi haritaların kritik öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Rouse (2008) tarihi peyzaj karakterinin haritalara işleme sürecinin beş aşamadan oluştuğunu ifade etmektedir:

- Poligonların belirlenmesi,
- Özniteliklerin kayıt altına alınması (numaralar, tarihler, alanlar, morfolojik desenler, morfolojik sınırlar, sınır şekilleri vb.),
- Her poligona geçerli bir TPK tipinin atanması,
- Her poligona daha önceki TPK tipinin atanması (kaynak, dönem vs. eklenmesi),

- Poligonların kimliklendirilmesi (örneğin iki farklı poligonun kırmızı-mavi renkte olduğunu düşünelim; büyüklüğü, tarihi, sınır değişimi, tarihi önemi gibi özelliklerinin girilmesi).

Ode vd., (2008) *Capturing Landscape Visual Character Using Indicators: Toching Base with Landscape Aesthetic Theory (Peyzaj Estetiği Teorisini Temel Alan Göstergelerle Peyzaj Karakterinin Belirlenmesi)*. Peyzaj karakterini görsel boyutları üzerinden derinlemesine inceleyen bu makalede, “tarihsellik” bir görsel gösterge olarak ifade edilmiştir. Tarihselliğin, peyzajda var olan tarihi süreklilik ve tarihi zenginlik derecesini açıkladığı, tarihi sürekliliğin farklı zaman katmanlarının görsel varlığını, tarihi ve kültürel zenginliğin ise unsurların miktarı ve çeşitliliğiyle ilgili olduğu ifade edilmektedir. Tuan (1974) teorisinde, tarihselliğin değişkenlerini, hem peyzajın zaman derinliğini hem de tarihi zenginliğin ve peyzajın üzerindeki etkilerini üç farklı değişken grubu üzerinden ifade etmektedir. Sözü edilen, ana değişkenler ve alt değişkenler şunlardır; vejetasyonun devamlılığı (bitki örtüsünün devamlılığı ile peyzajın oranı (Jessel, 2006), geleneksel arazi kullanımıyla peyzaj oranı (Jessel, 2006; Gulinck vd., 2001), peyzajın niteliklerinin organizasyonu (alan boyutu ve alan şekli (Fairclough vd., 2002; Darlington, 2002), bitki örtüsünün mekânsal düzenlenmesi (Kuiper, 2000), peyzaj öğeleri ve peyzaj içerisindeki tarihi yapıların varlığına odaklanan peyzaj kültürel varlıkların yoğunluğu (Van Mansvelt ve Kuiper, 1999), sınır özelliklerinin şeklidir (Darlington, 2002; Fairclough vd., 2002).

Antrop (2005) *Why landscapes of the past are important for the future (Peyzajın Geçmiş Gelecek İçin Neden Önemlidir)* adlı makalesinde, peyzajın doğuşunun ve algısının 16. yüzyılda Rönesans dönemi ile birlikte lüks villaların bahçe düzenlenmesi ve planlamasıyla başladığı ifade edilmektedir. Koruma anlayışının ise, 18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başlarında endüstri devrimiyle beraber ortaya çıktığını, o dönemde korumaya alınan alanların bir anıt (monument) olarak korunduğundan söz etmektedir. 20. yüzyılın ortalarında ekolojik koruma planlamasının geliştiği, peyzaj ekolojisinin ise 1980’li yıllarda ortaya çıktığını belirtmektedir. 20. yüzyıl sonu 21. yüzyıl başında ise, kimlik ve bölgesel-kültürel çeşitliliğin farkındalığının artmaya başladığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle, günümüz peyzajını anlamak için üç dönemi detaylı bir şekilde incelemek gerektiğinin altını çizmekte;

- 18. yüzyıl öncesindeki peyzajlar; geleneksel peyzajlar olarak adlandırabilmektedir.

- 19. yüzyıldan 2. Dünya Savaşı'na kadar olan süre içerisinde şehirlerin genişleyen peyzajı, geçmiş peyzajdaki geri dönüşümsüz bozulmalar, yaşam şartları ve çevrenin değişmesiyle birlikte, tamamıyla yeni olan peyzajların eskilerin üstünde oluşması gibi durumlar, bunlar devrim çağı peyzajları olarak adlandırılmaktadır.
- Küreselleşme ve kentleşmenin artmasıyla, 2. Dünya Savaşı sonrası karakterize edilen peyzajları, post-modern yeni peyzajlar olarak tanımlamaktadır.

Görmüş (2012) *Korunan alanlarda peyzaj karakter analizi: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli (KDMP) Parkı Örneği* doktora tezinde; Kastamonu-Bartın KDMP örneğinde korunan alan ve yakın çevresi arasındaki etkileşimin anlaşılması için bir peyzaj karakter analizi çalışması gerçekleştirilmiş, çalışmada verilerin elde edilmesi için Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ve Uzaktan Algılama teknikleri kullanılmış ve bu teknikler sayesinde alanda, üç farklı düzeyde peyzaj deseni belirlenmiştir bunlar; 1. düzey: peyzaj karakter tipleri, 2. düzey: peyzaj karakter alanları, 3. düzey: köy peyzaj karakter tipleridir. Elde edilen bu peyzaj deseninin “peyzaj metrikleri” aracılığıyla; peyzaj çeşitliliği, peyzaj parçalanması ve kenar etkisi değerleri hesaplanmış ve bu değerler her üç düzey için gözden geçirilerek, peyzaj deseninin yapısı ve fonksiyonu yorumlanmıştır. Farklı koruma statüsüne sahip bölgelerde peyzaj yapısı ve peyzaj fonksiyonu arasında farklılıklar olduğu, KDMP Planlama Bölgesi'nde ve koruma statüsünde olmayan kırsal alanlarda kenar etkisinin ve peyzaj parçalanmasının tespitlerinin yapıldığı ifade edilmektedir.

Görmüş ve Oğuz (2012), *Peyzaj Karakter Haritası Hazırlama Sürecinde Türkiye'nin Bir Durum Değerlendirmesi* adlı çalışmada, peyzaj karakterinin belirlenmesi konusunda uluslararası bir belge özelliği taşıyan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ne 2000 yılında taraf olan Türkiye'nin, belgeyi 2003 yılında resmi olarak kabul ettiğini, resmi sürecin başlamasına rağmen peyzaj karakteri ile ilgili ulusal ölçekte bir çalışma olmamasına gerekçe olarak, genellikle planlama hiyerarşisindeki aksaklıkların öne sürüldüğünü, bununla birlikte peyzaj karakteri, peyzaj sınıflama yöntemleri, peyzaj ölçümleri gibi konularda literatür çalışmalarının da henüz yeterince değerlendirilemediği gerçeğini ifade etmektedirler. Bu çalışmada peyzaj karakteri belirleme ve izleme yöntemlerine ilişkin olarak, LANMAP2 projesi kapsamında yapılan çalışmalar ile Türkiye'de yayınlanan literatür çalışmaları değerlendirilerek, Türkiye için hazırlanacak peyzaj karakter haritasının bölgesel ve yerel düzeyde olabileceğine dikkat çekmektedir.

1.2.2 Çalışma Alanıyla İlgili Çalışmalar

Tekdamar'ın (2017) *Kentsel ve Kültürel Mirasın Sürdürülebilir Planlanması ve Tasarımı: Amasra Örneği* adlı yüksek lisans tezinde, Amasra tarihi kentsel peyzaj özelliklerine ilişkin kültürel miras bağlamında sürdürülebilir planlama yaklaşımları ortaya konulmaktadır. Kent genelinde beş farklı peyzaj koridoru belirlenmiş (toplam 7479.78 metre), bu koridorlar; Amasra'nın 3000 yıllık tarihi geçmişini, tarihi eserleri ön plana çıkarmak, kente kimlik kazandırmak, kolay okunabilir olmasını sağlamak, doğal ve kültürel alanları birbirine bağlamak, kent merkezinin yoğunluğunu azaltmak, yaya ulaşımını desteklemek gibi amaçları barındırmaktadır.

Dağ'ın (2017) *Geleneksel Amasra Evleri Plan Tipolojisi* adlı yüksek lisans tezinde Amasra ilçesinin geleneksel konut kültürünün ele alındığı, plan tipleri, yapı sistemleri ve malzemelerinin incelendiği görülmektedir. İlçe merkezindeki 11 farklı evde gerçekleştirilen çalışmada evlerin hepsinin sofa (dışar) mekanı düşünülerek tasarlandığı, oda (içer) mekanları ise bu dışar mekanların etrafında biçimlendiği ortaya çıkartılmıştır.

Özdemir'in (2016), *Kent Kimliğinin Sürdürülebilirliği İçin Peyzaj Yönetim Anlayışının Geliştirilmesi: Bartın-Amasra Örneği* yüksek lisans tezinde; Amasra kent kimliğinin tanımlanması, kent kimliğinin sürdürülebilirliği üzerine kurgulanmış ve bu bağlamda Amasra'nın peyzaj yönetim modeli oluşturulmuş, UNESCO dünya mirası listesinde yer alan kentler arasından seçilen İtalya-Amalfi kıyıları ile Portekiz Angra do Heroismo, İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, Bursa ve Cumalıkızık yönetim planı, Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri kültürel peyzaj alanı yönetim planı ve Mudurnu kültürel miras alanı yönetim planlarının Amasra ile uyumu değerlendirilmiş ve hazırlanan Amasra yönetim modeli için hedefler, stratejiler, eylemler ve aktörler belirlenmiştir.

Yaylı vd. (2015), *UNESCO Dünya Mirası Yolunda Amasra Stratejik Eylem Planı*, çalışmasında, 15 Nisan 2013 tarihli UNESCO toplantısıyla 'Ceneviz Ticaret Yolu'nda Akdeniz'den Karadeniz'e Kadar Kale ve Surlu Yerleşimler', UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde ülkemizdeki beş farklı yerleşim yeri ile birlikte yer alan Amasra'nın dünyaca tanınan ve bilinen, korumada öncü bir kent olabilmesi için kurumsal altyapının hazırlanması, teknik ve bilimsel çalışmaların yapılması gerekliliğinden yola çıkılarak planlanmış bir çalıştay ve bu çalıştay süreci öncesinde diğer illerle (beş ortak il) ortak çalışmalar

gerçekleştirilmiş, her bir il konu ile ilgili çalışmalarının hangi aşamada olduğuna dair bilgi aktarmıştır. Dünya Miras Listesi'ne girmek için yapılan çalışmalara öncülük etmesi amacıyla Bartın Valiliği tarafından kamu kurumları, mahalli idareler, Bartın Üniversitesi ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan izleme ve yürütme komitesi oluşturulmuş, oluşturulan bu komitenin sağlam temelde, verimli çalışmalar gerçekleştirmesi için Amasra Stratejik Eylem Planı hazırlık çalışmaları yapılmıştır. Diğer illerin ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yapacağı çalışmalara ivme kazandırması hedeflenmiştir. Amasra'nın tam listeye alınmasını destekleyen stratejik eylem planında kısa-orta ve uzun vadeli stratejilerin sorunlar ve eylem planlarının gerekli olduğu belirtilmiştir. Çalışmada, aynı zamanda kentin kısa tarihi hakkında uzman ekip tarafından literatür taramaları sonucunda oluşturulmuş bilgiler, Amasra'nın kültürel miraslarının yerleri ve önemi, Amasra haricinde UNESCO tam adaylığı için aynı kategoride bulunan bölgelere yapılan gezilerle (İstanbul, Sinop, İzmir-Foça) ilgili bilgiler de yer almaktadır.

Verim (2015) *Amasra'da Bizans Dönemi Üç Eser: Tavşan Adası Manastırı, Amasra Kilisesi ve Küçük Kilise* adlı yüksek lisans tezinde, Amasra'da bulunan Bizans dönemi eserlerinden Manastır (Harabe), Kilise (Fatih Camisi) ve Şapel'in (Küçük Kilise) tarihi, mimarisi ve süsleme özelliklerini, çizim, veri ve fotoğraflarla açıklanmış, kiliseler kendi içerisinde, çevresinde ve Anadolu'da bulunan benzer örnekleriyle karşılaştırılmıştır. Tavşan Adası Manastır Kilisesinin 6. ile 8. yüzyıl arasına ait olduğu, küçük Kilise (Şapel) ve Büyük Kilise'nin (Fatih Camisi) 9. yüzyılda inşa edilmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım'ın (2014) *Antik Liman Kenti Amasra'nın Koruma Sorunları ve Revitalizasyonu İçin Öneriler* adlı yüksek lisans tezinde, Amasra kentinin, üst üste katmanlar halinde barındırdığı kültürel birikiminin günümüzde algılanmadığı belirtmektedir. Bu nedenle, Antik kent dokusunun tekrar canlandırılmasının gerekliliğini doğurduğu saptanmıştır. Amasra kentinin yerleşim süreci boyunca yaşadığı koruma sorunları, günümüz itibarıyla edinilemeyen koruma anlayışının geliştirilmesi ile ilgili olduğuna dikkat çekilerek koruma planının uygulamasını engelleyen durumlar belirlenmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda günümüzde halihazırda turizm ve koruma faaliyetlerinin birbiriyle ilişkili olmadığı ifade edilmiştir. Amasra'nın antik yerleşim bölgelerinin ve soyut mirasın detaylı olarak incelendiği çalışmada, arkeolojik mirasın sürdürülebilirliği için öneriler sunulmakta ve arkeolojik mirası kentle ilişkilendiren antik gezi yolu rotası önerisi geliştirilmiştir.

Çorbacı'nın (2014), *Doğal ve Kültürel Değerleri İle Amasra'nın Peyzaj Planlaması* doktora tezinde, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) kullanılarak Amasra ilçesine ait doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin belirlendiği ve peyzaj karakter analizi ve değerlendirmesi çalışması yapıldığı görülmektedir. Peyzaj politikaları göz önünde tutularak peyzaj stratejileri, turizm ve rekreasyonel açıdan bazı stratejik öneriler ortaya koyulmuştur.

Toksöz'ün (2009) *Amasra Tarihine Denizden Bakış* kitabında, Amasra ile ilgili tarihi bilgiler ve fotoğrafların yanı sıra, Amasra'yla ilgili milli mücadele raporlarının kopyaları da yer almaktadır. Toksöz'ün askeri birlik içerisinde yer alan bir subay-yazar olması nedeniyle kitap, Osmanlı dönemindeki Amasra'nın (Osmanlı donanması için) gemicilik sanatı ve 1. Dünya savaşı sırasında Amasra'nın milli mücadelede kullandığı iki farklı top bataryasının konumlarını, Amasra'ya nasıl getirildiklerini, Küçük Liman'ın hava alanı olarak kullanıldığını açıklamaktadır, Amasra'daki on yataklı askeri hastane ve şuanda yıkılmış olan askeri binanın konumlarını paylaşmaktadır.

Amasra'da Turizmin Geleceği – Amasra Çalıştayı (2006), ZKÜ Bartın Orman Fakültesi, Amasra Belediyesi ve Bartın Valiliği'nin ortak çalışmasıyla gerçekleşen çalıştay, Amasra'da halkın katılımıyla gerçekleştirilmiş önemli etkinliklerden birisidir. İki gıda, bir çekiciler çarşısı esnafı, bir sivil toplum örgütü, bir muhtarlar, bir ulaşım, bir iletişim ve bir konaklama grubu olmak üzere toplamda sekiz farklı gruba Amasra'nın doğal ve kültürel değerlerini kaybetmeden turizm sektöründe başarılı olması için sizce en öncelikle neler yapılmalıdır, nelere dikkat edilmelidir?, Amasra'da turizm ve geleceğiyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Çalıştayda, sonuç olarak Amasra'nın ulaşım planlamasının eksik, akademik çalışmaların az, Amasra'nın tanıtımında eksikler olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Sarı'nın (2001), *Amasra İlçesi'nin Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerlerinin Sürdürülebilir Turizm Bağlamında İrdelenmesi* adlı yüksek lisans tezinde, Amasra'nın turizm geleceği için doğal ve kültürel değerlerinin devamlılığının büyük önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Turizm olgusunun ilçede gelişerek devam edebilmesi için turizme kaynak oluşturan doğal ve kültürel değerler, koruma-kullanma dengesinin korunması ve gelecekteki turizm için çözüm önerileri oluşturulmuştur.

Sakaoğlu'nun (1999), *Çeşm-i Cihan Amasra* adlı kitabı, Amasra'nın (eski adıyla Sesamos) kurulmasıyla ilgili ilk hikayelerden, Strabon'un Amasra ile ilgili yazılarına ve İlyada

destanına kadar Amasra'yı ve çevresini kapsayan derin bir tarih araştırmasını içermektedir. 19. yüzyıl Amasra'sı ile ilgili haritalar (Jouannin, 1803), Zindan isminin (Amasra Zindan Kalesi) nereden geldiği (kalenin eskiden hapisane olarak kullanıldığı) açıklamaktadır. 1817-1819 yılları arasında Karadeniz kıyılarını dolaşan ve Amasra'ya uğrayan Papaz Bijişkyan ve Albay Rottiers, yazılarını içeren bu kitap Amasra Kum Mahallesi bölgesinin nehirlerin dağdan getirdiği kumlarla oluştuğunu (tombolo) belirtmektedir. Günümüzde yok olmuş bazı yapı (kilise, lahit vb.) kalıntılarını boyutlarıyla beraber ortaya ortaya çıkarmıştır. 1823 yılına ait Fransız ressam Jules Laurens'in Amasra çizimleri Sakaoğlu'nun kitabında görülmektedir. 1836 yılına ait İngiliz gezgin Ainsworth'un Amasra ile ilgili nüfus bilgisi, coğrafi yapı, tarihi karakterin çeşitliliği ve baskınlığı, Kuşkayası yol anıtının detayları ve Amasra'nın ekonomisiyle ilgili yayınladığı yazının çevirileri de paylaşılmıştır. 1910 yılına kadar geçen sürede, tarihi eserlerin yapılan yol sayesinde (Amasra-Bartın) birçoğunun yok olduğundan bahsetmektedir. 1933 yılında kent içinde büyük bir alanı kaplayan mezarın sınırlarıyla beraber fotoğrafı, ve antik kentin eserlerinin bir taş ocağı niteliğinde kullanıldığı Mendirek Limanı'nın (şuanda kruvaziyer yat limanı altında kalan bölge) bu tarihi taşlar kullanılarak yapıldığını açıklamıştır.

Hill ve Crow (1991), *1991 Yılı Amasra Yüzey Araştırması*, Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü tarafından desteklenen ve İngiliz Arkeoloji Enstitüsü tarafından yürütülen çalışma doğrultusunda, Amasra'daki ilk yerleşimin Genç Bronz Çağ döneminde başladığı tahmin edilmiş, Sesamos'da ki (Amasra) Miles kolonisinin ise MÖ 7. yüzyılda kurulduğu belirtilmiştir. Karadeniz'in Bizanslılar tarafından yoğun bir deniz faaliyetlerine sahip olduğu Amasra'daki Bizans eserlerinin kilise ve sur duvarlarının incelenmesi sonucunda ortaya çıkarıldığı belirtilmektedir. Bu çalışma ile Amasra Kalesinin sur duvarları üzerindeki inşaat evrelerinin belirlenmesi ve mimari evrelerini ayrıntılı olarak açığa çıkartılması amacıyla yapılmıştır.

Ainsworth William'ın (1842), *Küçük Asya, Mezopotamya, Chaldea ve Ermenistan'daki Seyahat ve Araştırmaları (Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea and Armenia)*, Michigan Üniversitesi'nin 2008 yılında yayınlanan kitabında Ainsworth'ün Bartın'dan Amasra'ya gününbirlik düzenlediği geziye değinilmekte, yolculuk sırasında gördüğü peyzaj alanlarını, Amasra'nın tarihi dokusunu kitabında kısa bir şekilde ele almaktadır. Amasra için "farklı çağ ve insanların eserlerini bir arada barındıran küçük ve

başka bir yerle değişilmez bir güzellik” sözlerini söylemiş ve kraliçe Amastris’in mozolesinin bulunduğunu düşündüğü bir anıtı resmetmiştir.

BÖLÜM 2

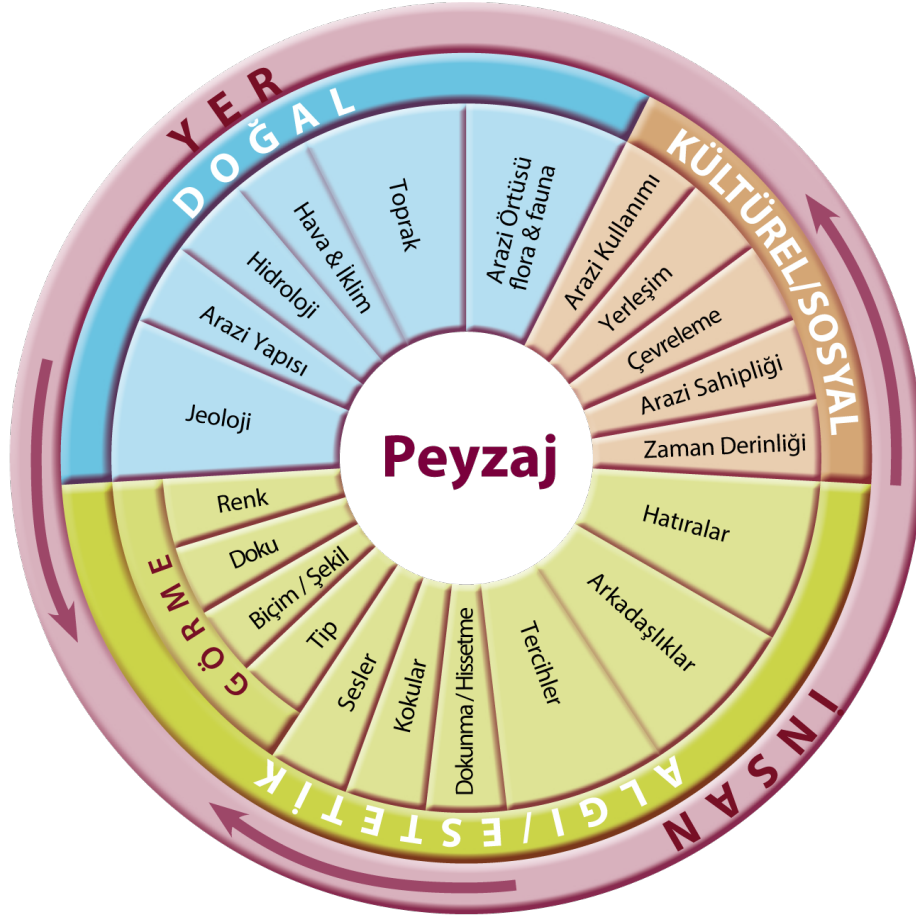
KURAMSAL TEMELLER

2.1 Peyzaj ve Tarihi Peyzaj

Günlük yaşamımız için gerekli ortamı sağlayan Peyzaj (Swanwick, 2002); doğal, kültürel, ekolojik, arkeolojik, tarihi, estetik, sosyal ve duyuşal parçaların bütünüdür (Tudor, 2014) ve insanlarla yer arasındaki ilişki ile ilgilidir (Swanwick, 2002). Peyzaj terimi sadece özel ya da belirlenmiş manzara anlamına gelmemektedir, peyzaj, bir dağ aralığı kadar küçük bir yerde kentsel çorak bölge olabileceği gibi geniş bir ovayı kaplayan bir kent parkı anlamına da gelebilir (Swanwick, 2002).

Doğal çevre ile kültürel çevrenin farklı bileşenleri ile geliştirme etkileşim biçimi olarak algılanmaktadır (Swanwick, 2002).

Cauquelin (2016) “ışığın, kokunun veya melankolinin bir araya geldiği yansıma, biricik bir nesne üzerinde yoğunlaşmak üzere, bir nokta çevresinde ardışık dalgalar halinde geliştiğini” dile getirmektedir. Bu tanımlamasını örneklerle şu şekilde açıklamaktadır; Cannes Koyu, Petites Dallah Sahili, Britanya’da kadim anıt mezarlara işlenmiş figürleri görebilmek için bir kibrit yakmayı gerektiren gece vakti çalılıklar, “And Dağları” tepesinde Altiplano’nun sert mavisi ve yolculuk telaşına eşlik eden rüzgâr ve ufuklar, çeşitli kent peyzajları, elektrik mavisi ışık altında sıralanan binalar, limanlar, çarpan kapılar ve bir mırıltıyı vermektedir. Peyzajı, görünmeyen bir göl boyunca kurulmuş yeşil ve denizler ötesindeki kentler olarak tanımlamaktadır. Cauquelin’in peyzaj kavramına yönelik tanımlamaları peyzajın bileşenlerinin algı ve his ile olan ilişkisini göstermektedir. Peyzaj insan ve yer bağlamında doğal, kültürel, sosyal, algısal ve estetik öğeleri içerir (Şekil 1).

Şekil 1: Peyzaj bileşenleri (Tudor, 2014).

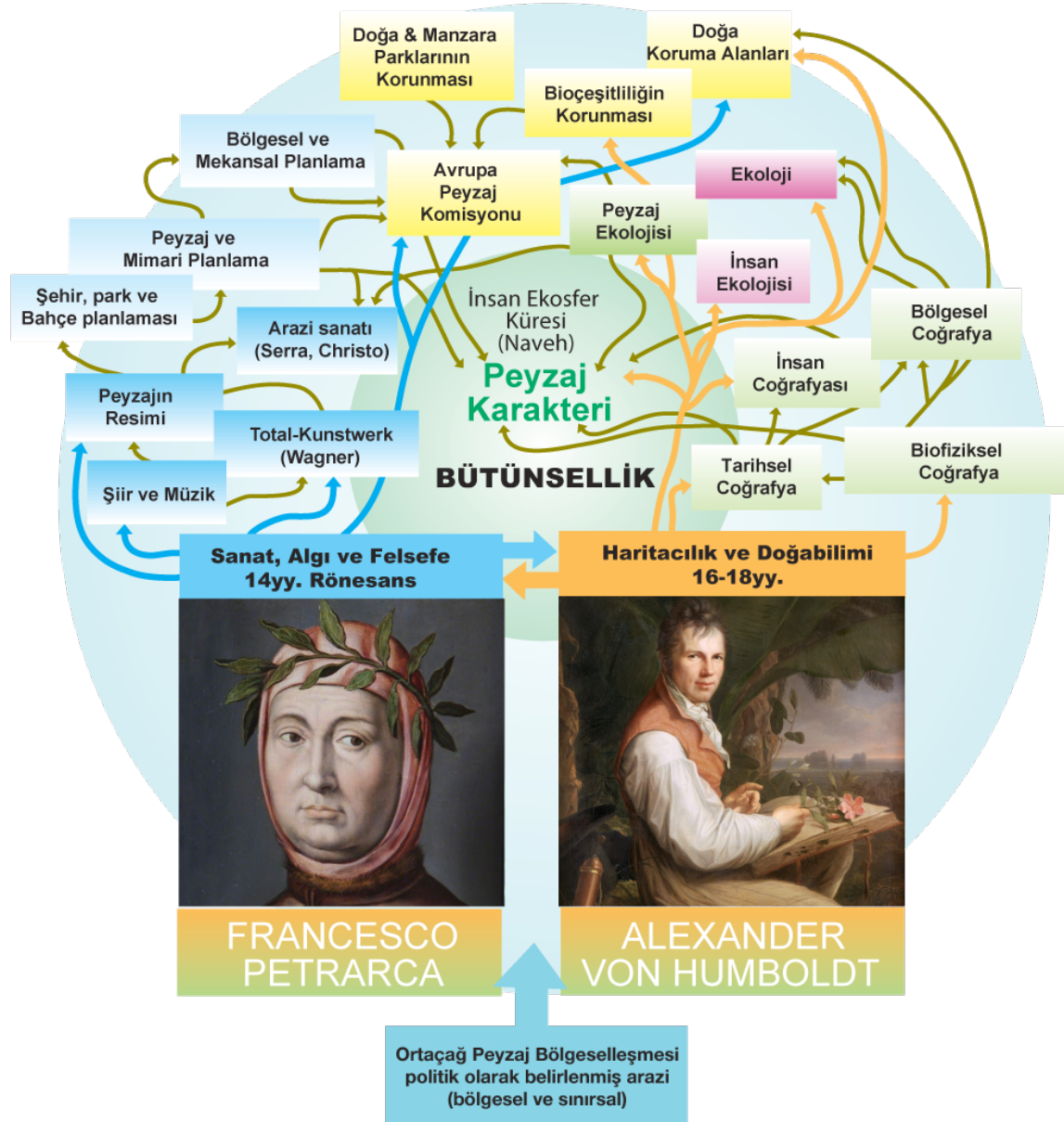
Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nde (APS, ELC: European Landscape Convention) insan algısının peyzajı anlamlandırmada önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Antrop'a (2005) göre, APS'de yapılan peyzaj tanımı sanattaki kültürel peyzajın yanı sıra gündelik yaşamdaki peyzajlara da dikkat çekmektedir. Peyzaj her vatandaşın kültürünün ve mirasının bir parçası olduğu için günlük yaşam pratikleri ile ilişkilidir bu özelliği peyzajın değerli olma nedenidir. Bu nedenle değerinin nasıl yorumlanması gerektiği konusunda demokratik süreçler benimsenmelidir (Fairclough, 2002).

Kent, perspektifçi biçimin peyzaj özünü kaynağıdır (Cauquelin, 2017). Kenti böyle gördüğümüzde onun oluşumuna saygımızı sunarız, ortaya çıkışında yer alan öğeleri yeniden birleştiririz ve görme, işitme, dokunma, koku alma duyularımızla yaşadığımız her heyecanı ideal bir peyzajın öğelerine dönüştürürüz (Cauquelin, 2017).

Rönesans döneminden bu yana "kültürel" peyzajlar (Şekil 2) zengin ve gösterişli villalar,

saraylar ve kaleler için tasarlanmış ve yapılmış durumdadır, “gündelik” peyzajlara çok az önem gösterilmiştir (Cauquelin, 2017). 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar, bahçe mimarisi, peyzaj mimarlığı ve peyzaj gelişmiş, daha sonra kentsel planlama ve arazi planlamasını geometrik düzene evrimleşerek ortaya çıkartmıştır (Antrop, 2005).

Şekil 2: Peyzaj araştırmalarının tarihi başlangıcı ve peyzaj karakterinin bu araştırmalardaki konumu (Antrop, 2000; Schenk, 2002; Wascher, 2005’den).

Tarihi Peyzaj ve Tarihi Peyzaj Karakteri gibi, kültürel miras olarak görülen birçok peyzaj mevcuttur. Bu alanlar; kentsel, kırsal, banliyö veya tarımsal, rekreasyonel, kurumsal, endüstriyel, mezarlık veya düğüm niteliğinde olabilir. Bazı tarihi peyzajlar askeri savaş alanlarını (Gelibolu Yarımadası gibi) temsil edebilmektedir. Bazı tarihi peyzajlar, tarihi

olaylar ya da kişilerle ilgili olabilir (Atatürk'ün Samsun'a çıktığı alan gibi). Bazı alanlar usta bir peyzaj mimarının, bahçıvanın ya da bahçe işleriyle uğraşan bir kişinin estetik bir eseri olabilmektedir (Central Park gibi). Diğer tarihi peyzajlar ise, temsil ettikleri yerin geleneği açısından, belirli insanlığa ait çeşitli doğal ve kültürel kaynakları ve etnografik peyzajları içermektedir (PHMC, 2015).

Tarihi Kentsel Peyzaj (TKP) kavramı, UNESCO'nun "Tarihi Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararları" (2011) daha geniş bir kentsel bağlam ve coğrafi mekânın kapsayabilmesi için "tarihi merkez" ya da "topluluk" kavramının ötesine uzanan, tarihsel düzlemin kültürel ve doğal değerleri ve nitelikleri sonucu anlaşılan kentsel alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Bu geniş TKP tanımı, özellikle alanın topoğrafyasını, jeomorfolojisini, hidrolojisini ve doğal özelliklerini; çevresindeki tarihi ve çağdaş yapılaşmaları, yeraltı ve yerüstü altyapısını, açık alanları ve bahçeleri, arazi kullanımını ve alanın organizasyonunu, algılar ve görsel ilişkiler ile kentsel yapının diğer tüm unsurlarını içermektedir. Bu unsurların yanı sıra, sosyal ve kültürel değerler ve pratikler, ekonomik süreçlerin, çeşitliliği kimliğe ilişkin mirasın somut olmayan boyutlarını da içermektedir (UNESCO, 2011). Bu nedenle UNESCO (2011) kentsel korumanın, tek tek binaların korunmasıyla sınırlı olmadığını kabul etmektedir. Mimariyi kentsel yerleşimin tamamının önemli bir unsuru olarak görmektedir. Bu tanımlamalar kentsel korumayı kentsel planlamanın merkezine konumlandırmaktadır.

UNESCO'nun 1976 Tavsiye Kararlarında Tarihi ve mimari (dönemsel yapılar dâhil) alanlar, arkeolojik ve paleontolojik siteleri içeren her türlü bina, yapı ve açık alanlar grubu olarak kabul edilmektedir. Bu siteler, kentsel ya da kırsal alanda yerleşim yerlerini ve mimari, tarih öncesi ve tarihi, estetik ya da sosyo-kültürel bakış açısıyla kabul edilmiş uyum ve değeri oluşturmaktadır. Doğası gereği zengin çeşitliliğe sahip olan bu "alanlar" arasında, özellikle tarih öncesi alanlar, tarihi kentler, eski kentsel mahaller, köyler, köy evleri ile birlikte, kural olarak hiçbir değişime uğratılmadan korunması gereken homojen yapıdaki anıtsal grupların da dikkate alınması gerekmektedir (UNESCO, 2011). Bu tavsiye kararları tarihsel alanların kendi sosyal, kültürel ve ekonomik değerini göz önünde bulundurularak, kendi geniş kentsel bağlamlarında tarihsel alanları ayırt edecek, koruyacak ve yönetecek bir peyzaj yaklaşımı ortaya koymaktadır.

2.2 Tarihi Peyzaj Karakteri Analizi

Evrende bulunan tüm varlıklar (canlı ve cansız) bir karaktere sahiptir. Peyzaj karakteri, daha iyi ve daha kötü olma durumlarıyla ilgilenmeyip, o yerin diğer yerlerden farklı, tanınabilir, belirgin ve istikrarlı desenidir (Görmüş, 2012). Coğrafyaya özgü kombinasyonlar (arazi formu, toprak, bitki örtüsü, arazi kullanımı, arazi deseni ve insan yerleşim yeri bilgileri) peyzajın oluşmasına kaynaklık eden önemli bileşenlerdir. Bu nedenle her farklı peyzaj bir karakteri ifade etmekte ve her bir özel bir yer duygusu/hissi oluşturmaktadır (URL-1, 2017).

Peyzaj Karakteri, kırsal ve kentsel alanların öne çıkan, onları diğerlerinden farklı kılan, kentin gelişim ve değişimine yön verebilecek nitelikteki verileri sunan değerler bütünüdür (Atabeyoğlu ve Bulut, 2013). Guise (2005) ise peyzaj karakterinin, doğal ve kültürel öğelerin birleşmesi ile oluştuğunu belirtmektedir. Bu öğeler; topoğrafya, yerleşim deseni, mekân hiyerarşisi, doluluk-boşluk ilişkisi, yeşil alanlar ve peyzaj, alanın imajı, işaret öğeleri, ulaşım deseni, mimari tarz ve zenginlik, malzeme ve doku, sesler, kokular ve rekreasyonel faaliyetlerdir (Görmüş vd., 2015; Özdemir, 2016).

Peyzaj Karakter Analizi (PKA), peyzaj karakterinin belirlenmesi ve tiplerinin betimlenmesini ve açıklanmasını sağlayan bir teknik ve yaklaşımdır (Tudor, 2014). Peyzajları ayırt eden karakteristik özelliklerin eşsiz kombinasyonlarını tanımlamakta ve açıklamaktadır (Tudor, 2014). Swanwick (2002) ise peyzaj karakter analizini peyzaj elemanlarının varlığı ve düzeni temelinde peyzajları haritalama, tanımlama ve organize değerlendirme süreci olarak açıklamaktadır (Jellema vd., 2009; Görmüş'ten, 2012).

Kim ve Pauleit'e (2007) göre peyzaj karakter analizi, doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin sistematik analizi sonucu peyzaj karakter alanlarının ve tiplerinin tanımlanmasıdır. Peyzaj karakter analizinin amacı peyzaj karakter alanları ve tiplerine özgü mekânsal planlama stratejileri geliştirmektir.

Wascher'e (2005) göre PKA; yönetim, planlama ve takip dahilinde (diğerlerinin ötesinde) peyzaj deneyimini içeren bir araç olarak geliştirilmiştir (Ode vd., 2008).

Clement'e (1999) göre tarihi peyzaj karakteri ise, bir peyzajı diğerinden ayıran peyzajın tarihi, kültürel, mitolojik ve arkeolojik özellikleri olarak tanımlanabilir (Görmüş, 2017).

Tarihi peyzaj karakteri analiz süreci, kayıt altına alınan her peyzaj alanını, “Tarihi Karakter Alanları” adı verilen tarihsel karakterin daha küçük, daha ayırık, coğrafi alanlarına bölmektedir. Bu alanlar, Countryside Council for Wales tarafından önemli tarihi unsurlarına veya özelliklerine göre tanımlanmaktadır (CCW, 2007). Örneğin; bir alan, fiziksel olarak tarihi yerleşim ya da arazi kullanım modelinin belirli bir biçimi ile karakterize edilebilmekte veya belirgin tarihi binalar, arkeolojik alanlar ya da geleneksel alan sınırlarına sahip olabilmekte veya önemli antik habitatları içerebilmektedir vb. (CCW, 2007). Alternatif olarak, bir alan kesin bir fiziksel özelliklere sahip olmayıp, bunun yerine bununla ilgili önemli tarihi belgelere ve kanıtlarına sahip olabilir veya önemli tarihsel bağlantıları bulunabilmektedir (CCW, 2007; Görmüş, 2017).

Peyzaj Karakter Analizi, bütünleştirilmiş bir değerlendirme biçimi olarak sunulmasına rağmen ağırlıklı olarak peyzajın görsel ve kırsal özelliklerini anlama eğiliminde olup, peyzajın tarihi boyutunu daha yüzeysel olarak ele almaktadır. Bu nedenle, tarihi peyzaj karakterizasyonu, bir yerin karakterinin belirlenmesinde öncelikle arkeolojik ve tarihsel perspektiflerden oluşan tamamlayıcı bir anlayış seti sağlamak üzere geliştirilmiştir (Fairclough ve Herring, 2016). Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (ELC, 2002) ile oluşan farkındalık sayesinde tarihi peyzaj karakteri, pek çok Avrupa Birliği (AB) ülkesinde uygulanmaya başlanmıştır. Tarihi peyzaj karakteri peyzajı maddi kültür/nesne olarak değerlendirerek tüm peyzajın içerdiği tarihsel gelişimi haritalamaktadır (Turner, 2006; Görmüş, 2017).

Tarihi peyzaj analizi kapsamında tarihi peyzaj karakteri, günümüz peyzajlarının tüm tarihi karakterini yansıtmakta ve tarihi alan kullanımlarını, günümüze kadar ulaşan tarihi peyzaj desenlerini ve özelliklerini tanımlamaktadır. İnsanın peyzaj üzerinde izlerinin bulunduğu her şeyi kapsamaktadır (Swanwick, 2002; Turner, 2006; LANDMAP, 2013; Demir’den 2017), Rouse (2008) TPKA’yı, günümüz peyzajının tarihi ve arkeolojik boyutunu tanımlamak ve haritalamak için kullanılan arkeolojik bir yöntem olduğunu, Demir (2017) ise, geçmişte gerçekleşen insan etkilerinin günümüz peyzaj karakteri üzerinde hala süren etkisinin anlaşılması için geliştirilen bir araç olduğunu aktarmaktadır. Tarihi peyzaj karakteri analizine yönelik yapılan tanımlar, bir alanın veya ilçenin özelliklerinin tanımlanmasını sağladığı ve böylece o mekânın özel veya farklı yanlarının ne olduğunu ve o alanın yönetilmesine yardımcı olduğunu vurgulamaktadır (URL-2, 2017).

Günümüzde ulaşılabilirlik, kentleşme, afetler ve küreselleşmede yaşanan değişimler, hızla yok olan kültürel peyzajlar için karakteristik olan “çeşitlilik, tutarlılık ve kimlik” özelliklerinin kaybına neden olduklarından, kültürün sürekliliğine tehdit olarak görülmektedir (Antrop, 2005). TPKA, kültürel peyzajın sürekliliği için önemli bir araştırma aracı olarak görülmektedir (WCC, 2017) ve avantajları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Geçmişte var olan ya da mevcut peyzajları haritalama, tarihi kişiler, gruplar ve olaylar hakkında daha geniş bir anlayış sağlayabilmektedir.
- Geçmiş hakkında yapılan daha fazla araştırma, geçmişimizi anlamamızı ve tarihimizdeki boşlukları doldurmamızı sağlayabilmektedir.
- Arkeolojik açıdan yüksek potansiyele sahip alanların araştırılması ve belirlenmesi, tarihi çevremizin kaydını ve yönetimini büyük ölçüde arttırabilmektedir.
- Tarihi peyzajların analizinin yapılması, korelasyon, desen ve bağlantılarla, peyzaj formu ve belirli anıt ya da mekân arasındaki ilişkiyi belirleyebilmektedir.
- Bir bölgenin ya da anıtın araştırmasını bağlamsallaştırmak, arkeolojik alanların ve miras varlıklarının çağdaş peyzajlara göre daha derin bir anlayışın teşvik edilmesi ve oluşturulmasını sağlayabilmektedir.

Tüm TPKA projeleri, belirli başlıklar ve rehberler belirlenerek gerçekleştirilmekte ve yönetilmektedir (Clark vd., 2004).

Worcestershire’da (İngiltere) uygulanan TPKA için belirlenen ana başlık, “kentsel ve kırsal peyzajın gelişmesi ve yönetimidir”. Bu ana başlık altında belirlenen rehberler şunlardır:

Kentsel büyüme ve yeniden geliştirme;

- Kentsel ilerlemenin ve kentsel çeperin yönetimi,
- Yerel olarak uygun kentsel tasarımın bilinmesi,
- Yerel olarak uygun yapısal tasarım ve yönteminin bilinmesi,
- Kentsel yeniden gelişimin yerel karakter ve farkındalığın potansiyel etkisinin belirlenmesi.

Kırsal ve kırsal çevrenin gelişimi veya değiştirilmesi ile ilgili bilgilendirme ve yönetme süreci;

- Kırsal çevrede halkın erişimine ilişkin değişikliklerin yönetilmesi,
- Ormanlık alanların genişlemesi, değiştirilmesi veya yönetimi,
- Çalı çitlerinin ve engellerinin kaldırılması veya yönetimi,
- Biyolojik çeşitlilik ve yaşam ortamı yaratma, değiştirme veya yönetimi.

Rippon (2003) TPK analizi yaklaşımının, yerleşim ya da alan sistemleri gibi bireysel temalara odaklanmış geleneksel peyzaj arkeolojisi/tarih yaklaşımlarıyla bağlantı içerisinde olan ve bir peyzajın özelliklerini tanımlayan anahtar karakterin açık bir şekilde tanımlanmasını sağladığını açıklamıştır.

TPK analizinin, yerel ayırıcılarla ilgilendiğini belirten (Clark vd., 2004) zaman derinliklerinin ortaya konması ile kasaba ve kırsal alanların dinamik doğasının açıklanabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca TPKA'nın temel ilkelerini şu şekilde tanımlamaktadır:

- Çalışmanın ana hedefi şu anki peyzajdır, peyzajın en önemli karakteristiği zaman derinliğidir. Zaman derinliği tüm peyzajı içermektedir.
- TPKA tekniği ile yapılan çalışmalar noktayı değil alanı kapsamaktadır.
- Peyzajın ne kadar modern ya da tehdit altında olduğu önemli değil tarihi peyzaj karakteri tüm alanı kapsamaktadır.
- Yarı-doğal (ormanlar, çitler vb.) yaşam alanları arkeolojik alanlar gibi peyzajın bir parçası olarak görülmektedir.
- TPKA yorumlama meselesidir, kayıt altına alma değil, algılama ile ilgilidir.
- TPKA'da uzman görüşleriyle beraber halkın katılımı göz önünde tutulmalıdır.
- Peyzaj her zaman dinamik durumdadır, değişimin yönetimi amaç edilmektedir.
- Karakter analizi süreci şeffaf olmalıdır, açıkça ifade edilmiş veri kaynakları ve yöntemler kullanılmalıdır.
- TPKA haritaları ve yazıları anlaşılır olmalıdır, teknik dil kullanılmamalı, kullanıcılar tarafından kolayca algılanabilir olmalıdır.

- TPKA sonuçlarının çevre koruma ve yönetim sistemlerine entegre edilebilir olmalıdır.

Winterburn (2008) tarihi peyzaj karakteri analizinde dikkate alınması gereken rehber ilkeleri aşağıda belirtildiği gibidir:

- Görünür olan tüm peyzajın karakterize edilmesi,
- Belirlenen karakterlerin, ayrıntılı değerlendirilmesi yapılarak açık, tutarlı, tekrarlanabilir ve doğrulanabilir olmasının sağlanması,
- Olabildiğince objektif davranarak öznellik alanlarının şeffaf hale getirilmesi,
- Bir peyzaj alanının diğerlerinden daha değerli olmadığı kabul edilmesi,
- Hakim olan tarihi peyzaj karakterinin genelleştirilmesi ve tanımlanması,
- Günümüzde 1:25.000 ölçekli OS (Ordnance Survey) haritalarının birincil altlık olarak kullanılması,
- Mevcut peyzajda tarihi peyzaj karakteri farklı olan alanların ayrı ayrı haritalandırılması,
- Daha önce tanımlanmış bir sınıflandırma var ise bu sınıflandırmanın kullanılması,
- TPK çalışmalarını değerlendirecek kullanıcılar için ortak ve anlaşılır bir dil sunulması,
- Tarihi peyzaj karakterinin yorumlanmasında arkeolojik bir yaklaşımın kullanılması.

Bu unsurların tümü ya da özellikleri, tek başlarına veya kombinasyon halinde oluşabilmektedir. Bazı durumlarda bir alan, birbiriyle aynı olmayan bir dizi öge ile karakterize edilebilmektedir; fakat bu birliktelik, bir arazi kullanımı temasını veya işlemini göstermektedir. Örneğin; savunma, iletişim, kara muhafazası gibi belirli bir zamanda bir tema baskın olabilirken, birkaçı aynı anda veya farklı zamanlarda egemen olabilmektedir. Arazi kullanımı temaları altında kategorize etmemiz, peyzajın tarihsel gelişimini anlama kapasitemizi büyük ölçüde arttırmaktadır. Kazanılan bu karakteri ayırt etme anlayışı, tarihsel peyzajı ayırt etmeyi destekleyen ilkelerden biri olarak ifade edilmektedir (CCW, 2007).

Tarihi peyzaj karakteri analizi, peyzajın zaman derinliğini değerlendirmek amacıyla “İngiltere Tarihi Binalar ve Anıtlar Kurumu (English Heritage)” tarafından geliştirilen bir metodolojidir. Bu metodoloji, kısmen peyzaj karakter analizine dayanmaktadır.

İngiltere Tarihi Binalar ve Anıtlar Kurumu (English Heritage, 2017), TPKA tekniğini şu şekilde açıklamaktadır (Görmüş, 2017);

- Dünyamızı anlamamıza yardım eden ve ufkumuzu birkaç özel anıttan topluluğun tüm alanına genişleten bir araştırma aracıdır.
- Kamuoyu, kişisel görüşler ve uzman değerlerini bir araya getirerek "katılım" için olanak sağlayan bir araçtır.
- Pozitif mekânsal planlamayla ilişkili olduğu için kültürel miras uzmanlarının yanı sıra planacılar, politikacılar, arazi sahipleri, toplum ve bireyler için de yararlı bir araçtır.

Tarihi peyzaj karakter analizi iki şekilde yapılmaktadır zamansal kesit ve zaman derinliği. TPKA tekniği, genel olarak zaman derinliği kapsamında ele alınmaktadır. Zamansal kesit çalışmalarının farkı ise; tarihi peyzajın farklı zamansal periyotlarda değerlendirilmesidir. Burada, ele alınan zaman dilimi günümüz ile bağlantı kurmayabilmektedir (Şengür, 2017).

2.2.1 Zaman Derinliği

Tarihi peyzaj kompozisyonu; öğeler, bileşenler, tipler, bölgeler ve alanlardan oluşmaktadır. Peyzajın karakterindeki farklılık zamansal katmanlardaki çeşitliliğin birikimini aktaran form ve mekânsal düzenden oluşmaktadır. Tekil öğeler ve parseller bir araya gelerek peyzaj içinde farklı bir parça ya da tema oluşturmaktadır. Her bir parçanın formu diğer parçalarla ortak bir anlatı ve anlam ifade ederek tarihi peyzaj karakterindeki zaman derinliğini oluşturmaktadır. TPK tekniğinde zaman derinliğinin verisel olarak işlenmesi Şekil 3'te gösterildiği gibi altı aşamada (konum, öznitelik tanımlaması, şu anki karakter, önceki karakter-1, önceki karakter 2, önceki karakter-3) gerçekleştirilmektedir (Crowther ve Clarke, 2012).

Amasra Tarihi Peyzaj Karakteri Değerlendirmesi			
Poligon No.	FEL077	TPK Kodu	FEL13
		TPK Tipi	Field Amalgamation
SEVİYE 1 - VERİ - KONUM		LDU:	
NGR (8 figures):	01833773	Parish	SEDGEBERROW
SEVİYE 2 - VERİ - ÖZİNİTELİK TANIMLAMASI		Notes: LDU needs inputting.	
Öznitelik Grubu		Fields and Enclosed Land	
2. Fieldscapes and Enclosed Lands			
Arazi Boyutu	Large - Very Large	Pr Bo Mo:	Sinuous
Arazi Şekli	Irregular	Sec Bo Mo:	Sinuous
Arazi Tipi	Hedge	Other External Bo Mo	Administrative Boundary
% Sınır Kaybı	ss	Other Internal Bo Mo:	None
% Arazi Kaybı	90%	PrevHLCTypeLegibility	Low Legibility/Severe B
		Contains area of Copse/covert	Indic A:
		Ridge and Furrow Present	Indic B:
		Pr = Predominant. Bo = Boundary. Mo = Morphology	Indic C:
		Notes:	
SEVİYE 3 - VERİ - ŞUANKİ KARAKTER		SEVİYE 4 - VERİ - ÖNCEKİ KARAKTER	
Tarihi Karakteri:	Field Amalgamation	Önceki Öznitelik Grubu	Fields and Enclosed Land
Dönem:	Industrial (AD 1800 - AD 1913)	Önceki Karakter Açıklaması	Post-Enclosure Reorganisation
Kesinlik:	Certain	Dönem	Industrial (AD 1800 - AD 1913)
Not:	Originally 6 fields as shown on 1st edition OS mapping, now 1 very large field (small amount of FA between 2nd and 3rd edition)	Kesinlik	Certain
		Kaynak / Referans	OS 1st Edition 6" (1843-1893)
SEVİYE 5 - VERİ - ÖNCEKİ KARAKTER 2		SEVİYE 6 - VERİ - ÖNCEKİ KARAKTER 3	
Önceki 2 Öznitelik Grubu	Fields and Enclosed Land	Önceki 3 Öznitelik Grubu	Fields and Enclosed Land
Önceki Karakter Açıklaması	Parliamentary Enclosure	Önceki Karakter Açıklaması	Medieval Open Fields
Dönem	Industrial (AD 1800 - AD 1913)	Dönem	Medieval (AD 1066 - AD 1539)
Kesinlik	Certain	Kesinlik	Probable
Kaynak / Referans	Inclosure Maps and Awards	Kaynak / Referans	Open Strip Field Map
Record: 81 of 1454			
LEVEL 1: Unique HLC reference (eg W3) [Text field, 10 chars]			

Şekil 3: TPK Zaman derinliğinin verisel olarak işlenmesi (Crowther ve Clarke, 2012).

Tarihi peyzaj karakter analizinde parçaların ya da bileşenlerin tekrarlayan kombinasyonları tarihi peyzaj karakter tipleri olarak ifade edilmektedir. Tarihi peyzaj tiplerinin bileşenleri mekânsal, sosyal ve kültürel öğelerden oluşmaktadır. Tarihi peyzaj bileşenlerinin sınıflaması ve içeriğine (Rippon, 2003) ilişkin açıklamalar aşağıda belirtilmektedir:

- **Yerleşim Deseni;** insanların yaşadığı ve çalıştığı yerler.
- **İletişim Ağları;** doğal ve kültürel alanlar: Yollar, kanallar, dereler, körfezler, denizler.
- **Tarım sistemleri;** ekilen alanlar, çayırlar, meralar, alan kullanımı ve alan kullanım değişiminin nedenleri.
- **Ormanlar;** yapı malzemesi, ısınma biçimi vb.
- **Açık Alanlar;** otlatma ve ekonomik faaliyetler ile hayvancılık sisteminin gelişip gelişmediğini anlamak.

- **Endüstriyel yapılar;** kentsel ve kırsal alanlardaki büyük ya da küçük ölçekli endüstri ve ticaret alanları ve bu alanların ilişkili olduğu yol sistemi, altyapı ve yerleşim.
- **Su yüzeyleri;** drenaj, doğal-açık su alanları/izleri, kanallar, balıkçılık, su kuşları ve su yönetimi
- **Askeri Faaliyetler;** savunma sistemleri, sistemin dağılımı ya da kompakt yapısı.
- **Rekreasyon;** serbest zaman aktiviteleri için ayrılan peyzajlar.

2.2.2 Dünya’da Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu Çalışmaları

Tarihi Peyzaj Karakter analizi ilk olarak İngiltere Tarihi Binalar ve Anıtlar Kurumu ile yerel yönetimler tarafından desteklenen, genellikle bölgeleri içeren, bazen de bölge sınırlarını aşan ve özellikle korunan alanları içeren projeler kapsamında geliştirilmiştir (Aldred ve Fairclough, 2003; Herlin ve Fairclough, 2013). Yöntemin gelişimi, İngiltere’de bölge bazında benzer alanlara uygulanması ile hız kazanmıştır.

Günümüzde tarihi peyzaj karakter analizi çalışmaları, idari sınırların yanında il/ilçe ve milli parklar gibi peyzaj alanlarında da uygulanmaktadır. TPKA projeleri (Rouse, 2008; Şengür, 2017) şunlardır;

- Cornwall (1994),
- Avon (1998),
- Hampshire (1999),
- Nothinghampshire (1999),
- Kent (2001),
- Surrey (2001),
- Gloucestershire (2002) (Devam Ediyor)
- Lancashire (2002)
- Peterborough (2003),
- Exmoor Milli Parkı (2003-2016)
- Northamptonshire (2005),
- Devon (Dartmoor Milli Parkı) (2005),

- Shropshire (2007),
- Chilterns AONB (2007),
- Peak District Milli Parkı (2006) ile Colne Vadisi Parkında (2007),
- Cheshire (2008),
- Cranborne Chase and West Wiltshire Downs AONB (2008),
- Northumberland (Northumberland Milli Parkı) (2008),
- South Yorkshire (2008),
- The Black Country (2009),
- Cumbria ve Lake Distirict Milli Parkı (2009),
- The North Yorkshire & Lower Tees Valley (North York Moors Milli Parkı)
- Yorkshire Milli Parkı) (2010),
- Sussex (2010),
- Essex (2011),
- Lincolnshire (2011),
- Merseyside (2011),
- Greater Manchester (2012),
- Worcestershire (2012),
- Wiltshire Council için Arazi Kullanım danışmanları tarafından hazırlanan TPK Ana Strateji projesi (2012),
- York (2013),
- Birmingham (2014),
- West Yorkshire (2017), bölgeleri ile Somerset ve, olmak üzere İngiltere'nin % 95'inde uygulanmıştır (Fairclough ve Herring, 2016).

2002 yılında P. Lles, L. Mitchell, J. Morrisom ve L. Sutton tarafından Lancashire İlçe Meclisi ve İngiliz Miras Kurumu tarafından hazırlanan Lancashire TPK analizi iki yıllık bir çalışmanın sonucunda oluşturulmuştur (Ede ve Darlington, 2002). Çalışmanın amacı, Lancashire'nin ayırt edilebilen farklı tarihi karakterlerinin belirlenmesi ve geçmişten günümüze kentsel ve kırsal alanın incelenmesi olarak açıklanmıştır. Jeoloji, toprak, topoğrafya, arkeolojik ve tarihi gelişmelerin incelendiği şehir Lancashire'da Paleantolojik, Mezolitik, Neolitik, Bronz Çağı, Demir Çağı, diğer erken dönemler, Roma, Erken Ortaçağ, Orta çağ, Geç ortaçağ ve tarihlendirilememiş eserler olmak üzere toplam 21 farklı dönem başlığı altında incelemelerin yapıldığı görülmektedir.

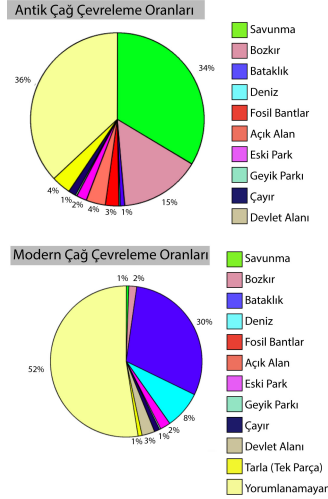
Lancashire Tarihi Peyzaj Karakterleri: Lancashire için belirlenen 21 farklı tarihi peyzaj karakterinin tarihlerine göre arazi kullanımları elde edilmiştir. Peyzaj karakter alanlarının tanımlandığı ana sınıflar ve alt sınıfları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Lancashire Tarihi Peyzaj Karakterleri.

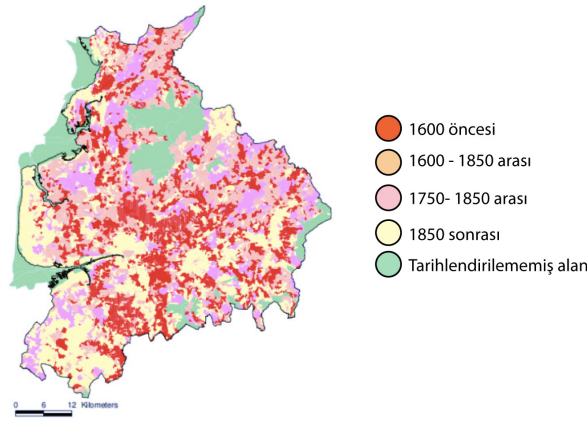
Çevreleme Kuşatma <ul style="list-style-type: none"> • Antik çağ (MS 1600) • Ortaçağ Sonrası (1600-1850) • Günümüz Ormanlık Alanlar <ul style="list-style-type: none"> • Eski ve Ortaçağ Sonrası • 1850 yılların başları • Günümüz Yerleşimler <ul style="list-style-type: none"> • Eski- Ortaçağ • Günümüz	Modern Rekreasyon Alanları <ul style="list-style-type: none"> • Eski ve Ortaçağ Sonrası • Günümüz Endüstri Alanları <ul style="list-style-type: none"> • Eski ve Ortaçağ Sonrası • Günümüz Diğer Alanlar <ul style="list-style-type: none"> • Askeri Alanlar • Görsel Araziler • Modern İletişim Alanları • Bataklıklar • Dönüştürülmüş Bataklıklar • Ova yosunları ve Çayır/Çalılar • Su • Tuz bataklığı • Kumullar ve Kum ve Çamur
---	--

farklı dönemler ise kendi içerisindeki belirgin özelliklerine göre (savunma, bozkır, deniz, fosil bantlar, açık alan, eski park, geyik, tarla, çayır, devlet alanı vb.) tarihi peyzaj bileşenlerine ayrılmıştır (Şekil 4).

Elde edilen ve kayıt altına alınan farklı dönemlere ait veriler (1600, 1600-1850, 1750-1850, 1850 sonrası ve tarihlendirilmemiş alan) coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ortamında 1/25.000’lik haritalara işlenmiştir (Şekil 5).

Şekil 4: Lancashire Antik çağ ve modern çağ çevreleme oranları (Ede ve Darlington, 2002).

Şekil 5: Lancashire tarihi peyzaj karakteri haritası (Ede ve Darlington, 2002).

2.2.3 Türkiye’de Tarihi Peyzaj Karakteri Değerlendirme Çalışmaları

Türkiye’de son yıllarda TPKA ile ilgili çalışmaların akademik düzeyde yapılmaya başlandığı görülmektedir. Milli parklar üzerinde değerlendiren iki doktora çalışması hazırlanmıştır.

Bu çalışmalardan biri Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde Demir (2017) tarafından diğeri ise Ege Üniversitesi’nde Şengür (2017) tarafından yürütülmüştür.

Atak vd. (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile Ege Bölgesi’nde yer alan Büyük Menderes Deltası’nda ortaya çıkan değişimlerin, Bafa Gölü ile antik Miletos, Prienos ve Heraklia kentlerinin konumları üzerine etkileri yaklaşık 1500 yıllık süreçte araştırılmıştır. Bir diğeri ise Şengür’ün (2017) Hazırladığı Korunan Alanlarda Tarihi Peyzaj Karakter

Analizi: Kazdağı Milli Parkı Örneği doktora tezinde, TPKA yöntemini Kazdağı Milli Parkı örneğinde uygulamıştır. Araştırma 127 yıllık zaman diliminde, 3 farklı dönem içerisinde ele alınmıştır. Bunlar; I. Dönem (1820-1920), II. Dönem (1940-1970) ve III. Dönem (2000-2017)'dir. Bu dönemlere ait bulunan tematik haritalar, yazılı, görsel kaynaklar, tarihi haritalar, topoğrafik haritalar, morfolojik haritalar, güncel arazi kullanım haritaları, hava fotoğrafları araştırma materyali olarak kullanılmış ve dönemsel olarak incelenmiştir. Dönemsel verilere dayanarak değişimin yönü, nadirlik ve kırılma analizleri yapılmış ve tarihi peyzaj karakter tiplerini Çevrili Alan (orman içi açıklıklar, orman alanları, maki alanları, tarım alanları), Yerleşim (modern yerleşim, antik yerleşim), Su Yüzeyleri (Irmaklar, Kanyonlar) olmak üzere üç sınıf altında açıklanmıştır. Tezde kullanılan öznetelik aşağıdaki şekilde ortaya konulmuştur.

- Dönem, büyüklüğü, mevki adı,
- Yer adı (kent, köy, çiftlik ya da orman adı gibi),
- Bilginin Güvenirliği (kesin -%100, muhtemel %80, olası %50, emin olunmayan <50 gibi),
- Jeomorfoloji (sırt, vadi, yamaç, zirve, plato, ova, nehir vb.),
- Parsel büyüklüğü (küçük, orta, büyük) ve sayısı,
- Sınır değişimi (%),
- Desen (düzenli, düzensiz),
- Sınır morfolojisi-dominant ve ikincil sınır morfolojisi (düz, kıvrımlı, değişken) dominantlık durumu (%),
- Sınır karakteristiği (iç sınır ve dış sınır karakteristikleri),
- Endemik bitki varlığı,
- Nadir bitki varlığı,
- Önemli bitki varlığı,
- Anıt ağaç varlığı,
- Kültürel miras varlığı,
- Arkeolojik miras varlığı.

Elde edilen bulgular sonucunda Kazdağları Milli Parkının %40 oranında kırılmağa sahip olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Demir'in (2017) "*Tarihi Peyzaj ve Peyzaj Karakter Değerlendirmesi Yaklaşımları ile Doğa Koruma-Turizm Odaklı Peyzaj Planlama: Meryemana Vadisi Örneği, Trabzon*" adlı doktora tezi, Türkiye'de hazırlanmış bir diğer TPK yöntemi kullanılan çalışmadır. Meryemana Vadisi'nde yapılan tarihi TPK analizi çalışmasında katılımcıların araştırma süreçlerine dâhil olması önemsenmiştir.

Araştırma, beş farklı aşamada gerçekleşmiş, araştırma sürecinin özellikle birinci, ikinci ve üçüncü aşamalarında paydaşların görüşleri alınmış ve onların bu süreçlere katılımına önem verilmiştir.

- Ofis ve arazi çalışmalarından oluşan doğal, kültürel ve tarihi peyzaj değerleri envanterlerinin toplanılması ve mekânsal verilerin düzenlenmesi,
- Tarihi peyzaj karakter analizi ve değerlendirilmesinden ortaya çıkan peyzaj sınıflandırma ve bu sınıfların değerlendirme aşaması,
- Her peyzaja özgü hassasiyetlerin derecelendiği peyzaj hassasiyetleri aşaması,
- Geleceğe yönelik koruma stratejileri ile turizm gelişim stratejilerinden oluşan peyzaj yönetim planı hazırlama aşaması,
- Doğa koruma önlemlerinin ve turizm faaliyetlerinin kontrolüne yönelik izleme ölçütlerinin önerildiği izleme aşaması,

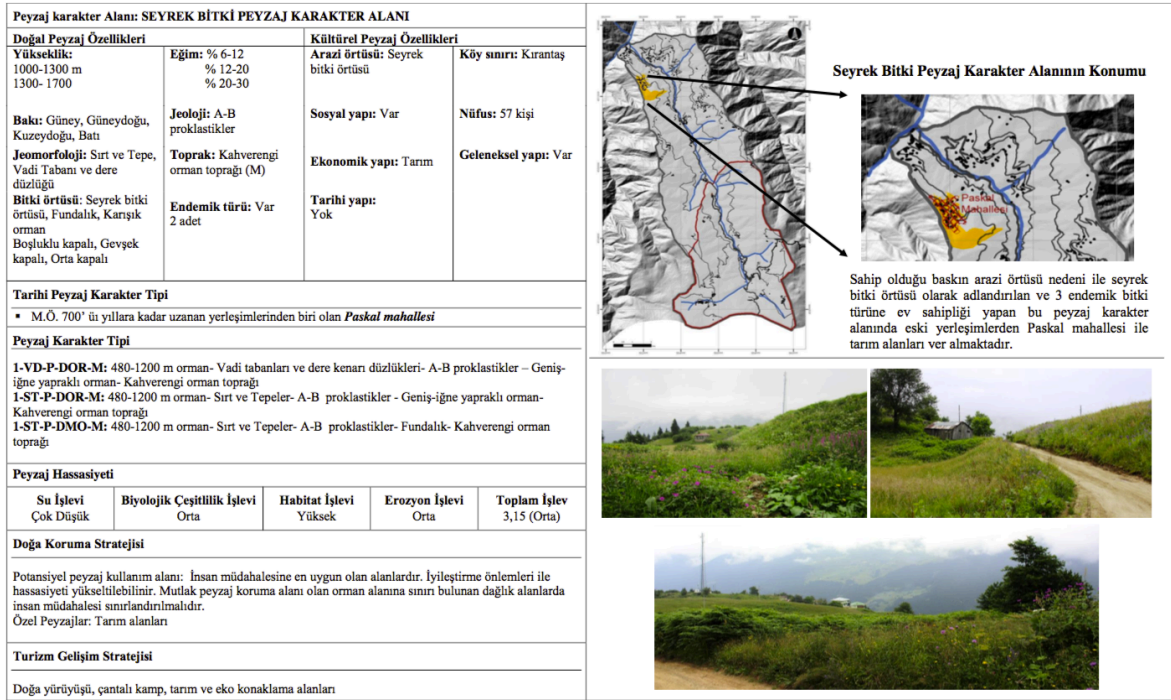
Meryemana Vadisi'nin Tarihi Zamansal derinliğinin; MÖ 3500 – MS 375 Arası (İlk Çağ), MS 300 – 700 Arası (Geç Antik Çağ), 5. yy ile 15. yy Arası (Erken-Yüksek-Geç Orta Çağ), 16. yy ile 17. yy Arası (Erken Modern Çağ), 18. yy ile 20. yy Arası (Modern Çağ) olmak üzere beş farklı kategoride oluşturulduğu görülmektedir (Demir, 2017).

Dönemsel veriler dikkate alınarak belirlenen TPK tiplerinin; Kırsal Çevre ve Yapısal Çevre (Tarım, Tarım dışı ve Yerleşim, Sanayi, Altyapı) altında kategoriler oluşturularak incelendiği, baskın içeriği, baskın alan kullanımı, baskın peyzaj deseni, tarihi peyzaj detayına ilişkin açıklamalar yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Meryemana Vadisi Tarihi Peyzaj Hiyerarşik Sınıflandırması (Demir, 2017).

Baskın İçerik	Baskın Alan Kullanımı	Baskın Peyzaj Deseni	Tarihi Peyzaj Detayı	
Kırsal Çevre	Tarım	Düzensiz arazi şekli	Kuru tarım parseli	
			Dikili ürünler parseli	
	Tarım Dışı	Arazi örtüsü	Ormanlık	Karışık orman
			Taşlık alan	Fundalık
			Seyrek bitki örtüsü	Çalılık
			Mera	Suyolları
			Su ve sulak Alan	Arıcılık
			Diğer	
Yapısal Çevre	Yerleşim	Dağınık yerleşim	Merkezdeki yerleşim	
			Yayla yerleşimi	
	Sanayi	Maden çıkartma	Bakır ocakları/madencilik	
	Altyapı	Yollar	Ticaret yolu/iz (İpek yolu-Kervan Yolu)	
			Tarihi askeri yol/iz (Onbinler yolu)	
			Dini yol/iz (Sümela rahipler yolu-Meryemana yolu)	
			Modern yol (Daimi yol-sürekli yol-yaz yolu)	
	Rekreasyon ve Koruma alanı		Rekreasyon alanı	
Altındere Vadisi Milli Parkı				
I. ve III. Derece Doğal Sit Alanı				

Tarihi peyzaj karakter tiplerinin oluşturduğu peyzaj karakter alanlarını belirlemek için katılımcı süreç (anket tekniği ile) izlenmiş ve elde edilen veriler doğrultusunda peyzaj karakter alanları tanımlanmış ve her bir peyzaj karakter alanının doğal peyzaj özellikleri, tarihi peyzaj özellikleri, kültürel peyzaj özellikleri, tarihi peyzaj karakter tipi, peyzaj karakter tipi, peyzaj hassasiyeti, doğa koruma stratejisi ve turizm gelişim stratejisi açıklanmıştır (Şekil 6).

Şekil 6: Peyzaj karakter alanı fişi örneği (Demir, 2017).

BÖLÜM 3

MATERYAL VE YÖNTEM

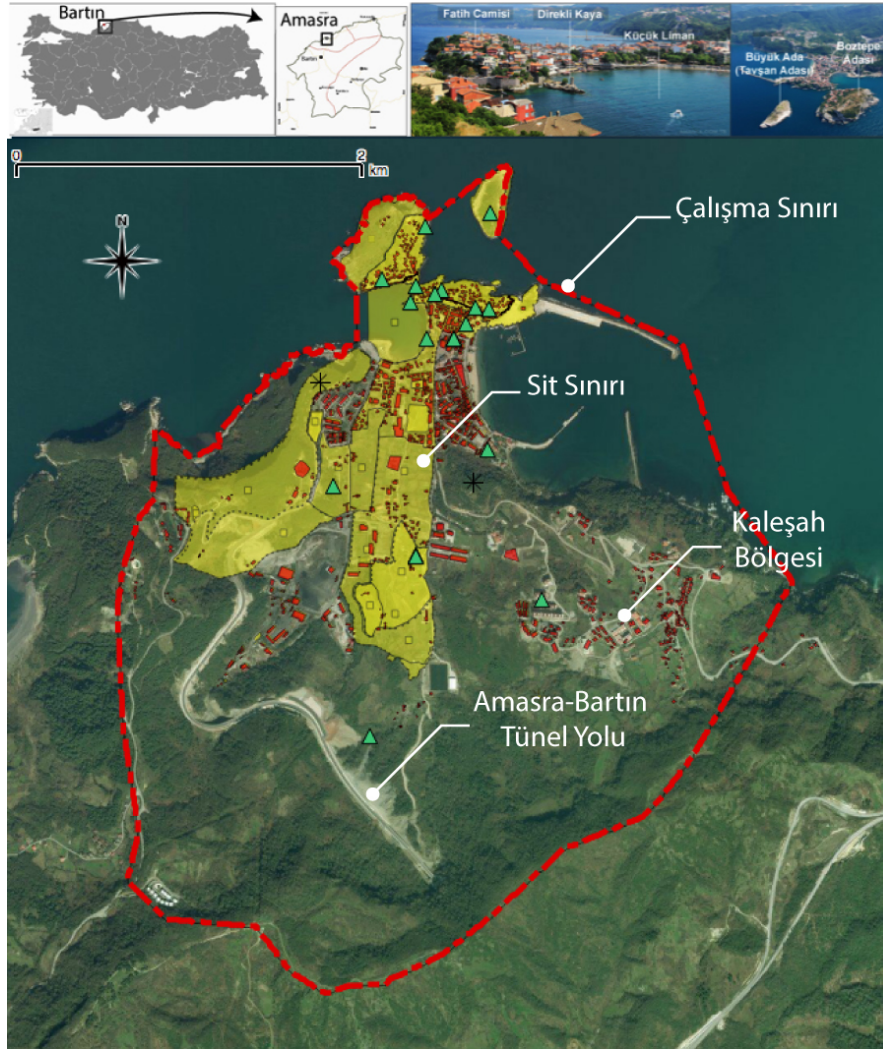
3.1 Materyal

Amasra, Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde bulunan Bartın iline bağlı bir kıyı kentidir. Kent, 41° 44' 42 kuzey enlemi ile 32° 23' 12 doğu boylamı üzerinde yer almaktadır (Şekil 1). Karadeniz kıyı dağlarının dik yamaçlarının eteğinde beş küçük adanın dördünün zamanla birleşmesiyle meydana gelmiş küçük bir düzlükte ve bu düzlüğün devamı olan tepeler ve eteklerinde kurulmuştur. Kuzeyinde Karadeniz; güney ve güneybatısında Bartın ili; doğusunda Kurucasıle ilçesi ile çevrili bir yarımada üzerinde bulunmaktadır. Karadeniz kıyılarına özgü, her mevsimi yağışlı orta kuşak iklimi hüküm sürmektedir (URL-3, 2017).

Amasra, arkaik bir yerleşim merkezidir ve tarihi anıtlar bakımından zengindir. Topoğrafik yapısının sınırlı olması nedeniyle ardışık medeniyetler, bir öncekinin izinin kaybolmasına sebep olmuştur (Sakaoğlu, 1999). Ancak günümüzde hala görünür olan arkeolojik yapılar, farklı koruma statüleri ile korunmaktadır.

UNESCO dünya mirası listesine dâhil olma süreci, Ukrayna'nın da katkısıyla yapılan bir dizi toplantının ardından 15 Nisan 2013 tarihinde Amasra'nın da içinde bulunduğu “*Ceneviz Ticaret Yolunda Akdeniz'den Karadeniz'e kadar Kale ve Surlu Yerleşimleri*” alanın Geçici Listedeki yerini alması ile hızlanmıştır (Artar, 2016). 15 Nisan 2013 tarihi itibarıyla “Ceneviz Ticaret Yolunda Akdeniz'den Karadeniz'e kadar Kale ve Surlu Yerleşimleri” adıyla Kültürel Miras kategorisinde UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne eklenmiştir (UNESCO, 2017). Bu bağlamda araştırma alanı olarak Amasra'nın tarihi kent merkezini kapsayan önemli arkeolojik ve tarihi değerlerin bulunduğu arkeolojik sit sınırları ve bu sınırların etkileşim bölgesi (Bedesten bölgesi, Roma Dönemi su yolunun geçtiği Kemerdere Köprüsü, yeni tünel yolu, yerleşimin yoğunlukta olduğu Kaleşah) toplamda 569ha. yüzölçümü olan alan çalışma alanı olarak belirlenmiştir (Şekil 7).

Şekil 7: Çalışma alanı sınırları.

3.1.1 Çalışma Alanının Doğal Peyzaj Özellikleri

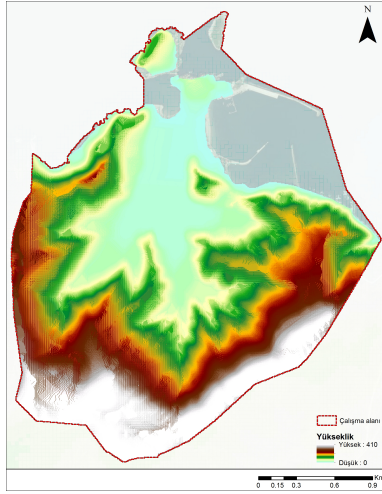
Bu bölümde Amasra'nın doğal peyzaj özellikleri; Topoğrafik yapı (Yükseklik, Eğim, Bakı), Jeolojik Yapı ve Arazi Kabiliyet Sınıfları olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

3.1.1.1 Topoğrafik yapı

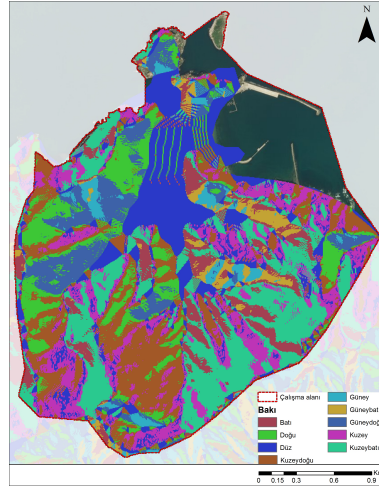
Yükseklik: Amasra merkezinde tombolo şeklinde uzanan alanda (Küçük ve Büyük Limanın iç kesimleri) yükseltinin deniz seviyesinde olduğu, güney, güneydoğu ve güneybatı kısımlarına doğru yükseltinin 410 metreye kadar arttığı gözlemlenmektedir (Şekil 8). Yerleşim alanları genel olarak 0-200 m yükseklikteki alanlarda bulunmaktadır. Yerleşim alanlarının kuzeybatı-kuzey yönüne doğru azaldığı, kuzeydoğu yönüne doğru (Kaleşah mahallesi) tekrar arttığı görülmektedir (Şekil 8).

Bakt: Yakın dönem yerleşimlerinin genellikle iç kesimlerde düzlük arazilerde ya da kuzey yönelimli olduğu (Kaleşah) Şekil 9’da görülmektedir.

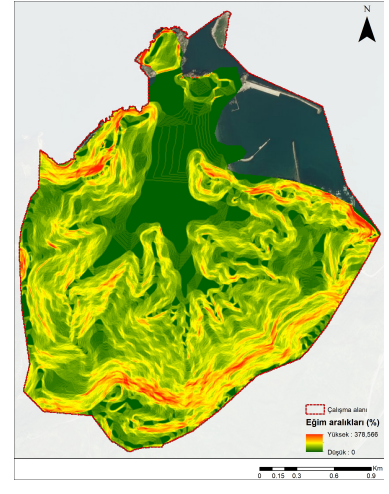
Eğim: Eğim sınıflamasına göre çalışma alanında (569 ha.) %30 ve üzere 342 ha. alan bulunmaktadır Şekil 10. Yerleşim alanları genel olarak 0-2 eğimle düze yakın yerlerde konumlanmaktadır. Yeni yerleşim alanları %6-20 arasında eğim bulunan Kaleşah bölgesi üzerinde inşa edilmektedir (Şekil 10).

Şekil 8: Yükseklik haritası (Cengiz, 2015).

Şekil 9: Bakı haritası (Cengiz, 2015).

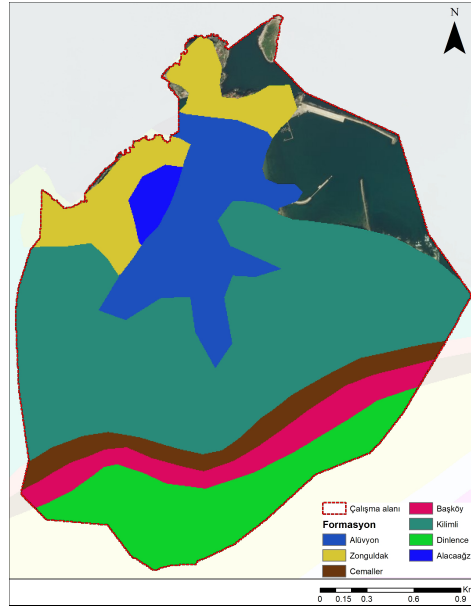

Şekil 10: Eğim haritası (Cengiz, 2015).

3.1.1.2 Jeolojik Yapı

Amasra’da Alüvyon, Zonguldak, Cemaller, Başköy, Kilimli, Dinlence, Alacaagzı formasyonları (Şekil 11) bulunmaktadır. Amasra’da yerleşim alanları tarımsal açıdan verimli arazi olan alüvyon toprak üzerlerinde gelişmiştir bu nedenle karayollarının da bu verimli toprak üzerinden geçtiği görülmektedir.

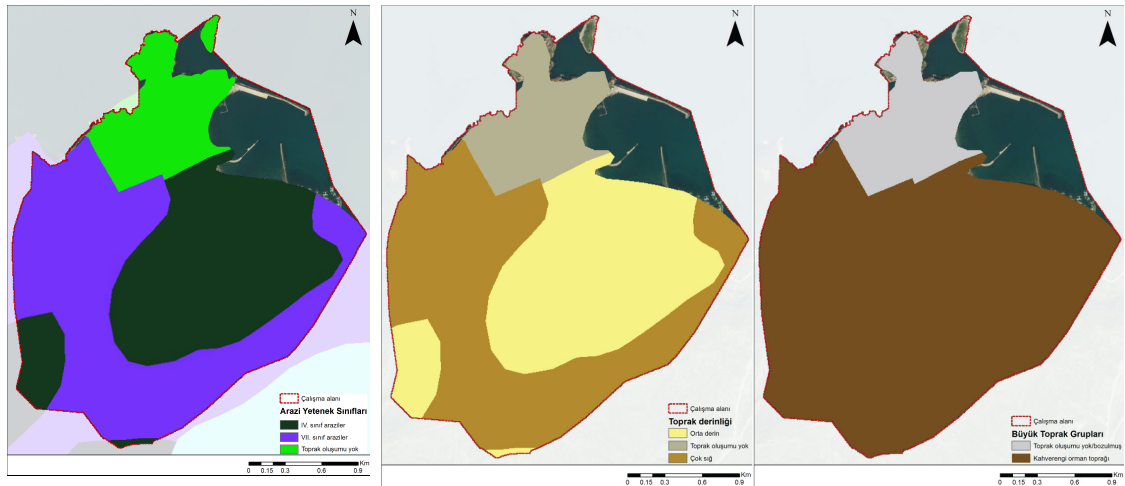
Berberoğlu (2011), Koruma Amaçlı İmar Planına Esas Jeoloji Raporu ile Amasra’da sondaja dayalı ve gözlemsel jeolojik-jeoteknik-jeofizik etüdü yapılarak, alanda bulunan birimlerin çeşitleri ve dağılımları saptanmaya çalışılmış ve zemin mühendisliği açısından ve planlanan alt-üst yapı inşaatı sırasında ve sonrasında ortaya çıkabilecek faktörler ortaya çıkarılmıştır. Bölgedeki heyelan risk alanları haritası, madencilikle ilgili bilgiler ve Amasra’nın deprem risk analizi raporları açıklanmaktadır. Raporuna göre Amasra kent merkezi 1.derece deprem bölgesinde bulunmaktadır.

Şekil 11: Amasra jeolojik yapı haritası (Cengiz, 2015).

3.1.1.2 Arazi Kabiliyet Sınıfları

Amasra’da üç farklı arazi yetenek sınıfı bulunmaktadır; bunlar IV. Sınıf ve VII. Sınıf araziler (kahverengi orman toprağı) ve toprak oluşumu olmayan arazi (Şekil 12). IV. Sınıf arazi topraklarının çok sığ, VII. Sınıf arazi topraklarının derin olduğu şekil 12’de görülmektedir. Yeni yerleşim alanlarının bu derin topraklı arazi (Kaleşah) üzerinde geliştiğı görülmektedir.

Şekil 12: Amasra arazi kabiliyet sınıfları, toprak derinliği ve büyük toprak grupları (Cengiz, 2015).

3.1.2 Çalışma Alanının Kültürel Peyzaj Özellikleri

Bu bölümde Amasra'nın Kültürel Peyzaj Özellikleri Korunan Alanlar-Yapılar (sit sınırları) ve Nüfus Değişimi olmak üzere iki farklı bölümde anlatılmıştır.

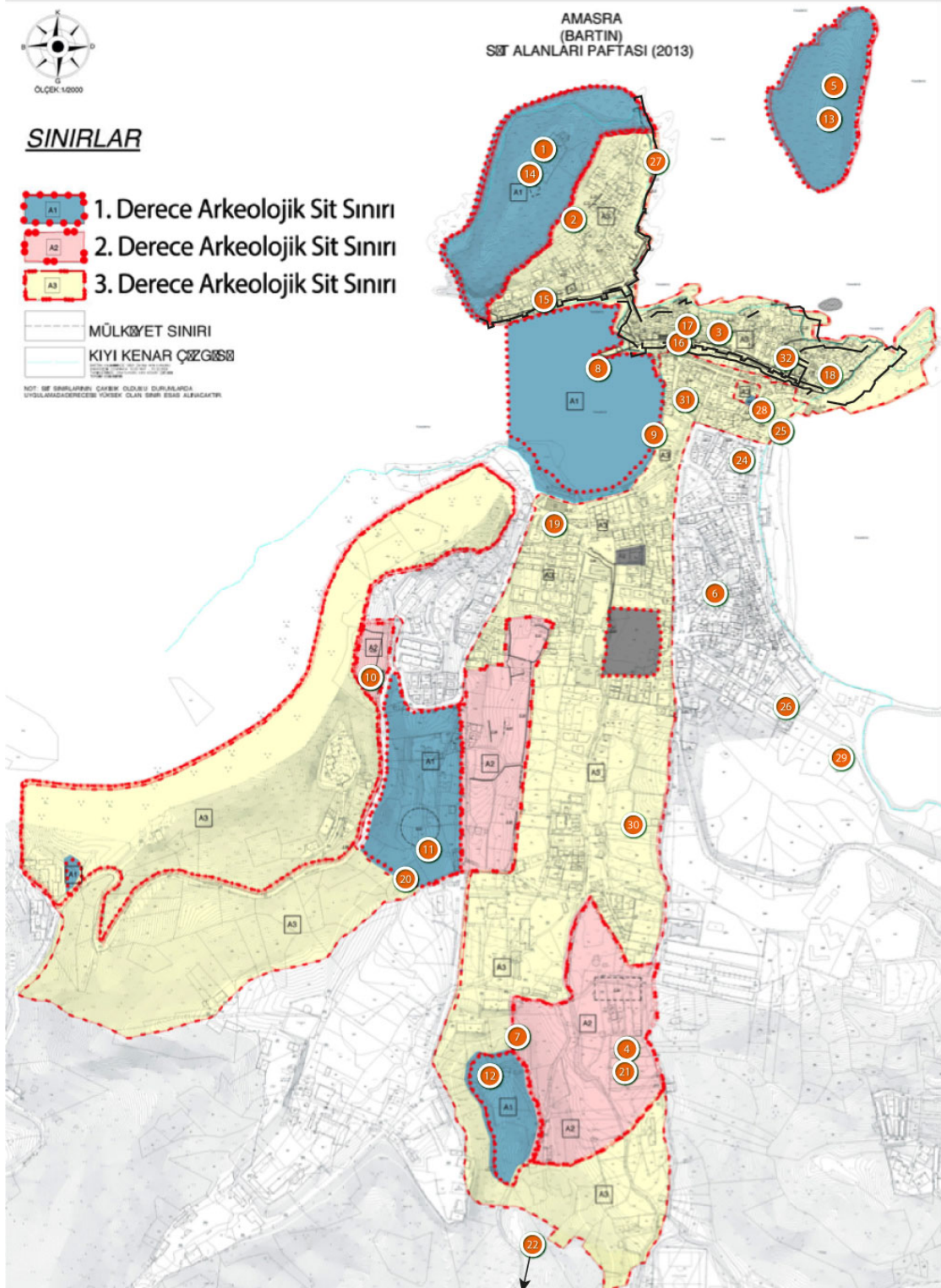
3.1.2.1 Korunan Alanlar ve Yapılar

Amasra'nın 2013 yılında düzenlenen sit sınırları paftası (Amasra Belediyesi, 2017) ve 1-30. numaralar arasında gösterilen Amasra Arkeolojik Noktalarının konumları, QGIS ortamında düzenlenerek üst üste getirilmiş (çakıştırılmış) ve günümüzde ortaya çıkartılan tarihi alanların, dört yıl önce düzenlenen sit sınırının dışına taşıdığı gözlemlenmiştir.

Amasra'da bulunan Arkeolojik Sit Alanları (belirtilen numaralar harita üzerinde (Şekil 13) konumlandırılmıştır.

- 1-) Boztepe Adası üst kısmı (1.derece sit),
- 2-) Boztepe Mahallesi (3.derece sit),
- 3-) Kaleiçi Mahallesi (3.derece sit),
- 4-) Bedesten Mevkii (2.derece sit),
- 5-) Tavşan Adası (1.derece sit),
- 6-) Tekketepe Mevkii (3.derece sit)
- 7-)Nekropol Alanı (T.T.K Lojmanları altı-Amasra Mezarlığı sınırına kadar, 3.derece sit),
- 8-) Direklikaya (3.derece sit),
- 9-) Küçük Liman Antik Rıhtım (2.derece sit),
- 10-) Belediye Lojmanlarının bulunduğu alan (2.derece sit),
- 11-) Günümüz Mezarlığı T.T.K. girişine kadar (2.derece sit),
- 12-) T.T.K. hizmet binalarının bulunduğu alan bedestene kadar (3.derece sit),
- 13-) Manastır Kalıntısı (Tavşan Adası),
- 14-) Mabet Kalıntısı (Boztepe Mahallesi),
- 15-) Kilise Yapı Kalıntısı / Roma Dönemi MS 5-7 yüzyıl (Aydın, 2017)
- 16-) Kaymakamlık Lojmanı (Zindan Mahallesi),
- 17-) Fatih Camii (Eski Kilise- Zindan Mahallesi),
- 18-) Sanat Evi (Küçük Kilise- Kuledibi),
- 19-) Bahriye Mektebi (Müze Binası),
- 20-) Tiyatro Kalıntısı (Mezarlık içinde),
- 21-) Gymnasium/ Market (Bedesten),
- 22-) Kemerdere Köprüsü,
- 23-) Kuşkayası Yol Anıtı (Askersuyu Mevkii),
- 24-) Şehir Hamamı (Kum Mah.),
- 25-) Hamam (Osmanlı Dönemi) (İskele Cad. Hamam Skk.),
- 26-) Roma Su Sarnıcı (Dizinler Sokak, 1256 parsel),
- 27-) Kilise Kalıntısı ve Mezarlık (Roma Dönemi),

- 28-) Roma Dönemi Hamamı,
29-) Su Sarıcı (Roma Dönemi) / (Keşif 2015) (Aydın, 2017),
30-) Roma Dönemine Ait Sütunlar / (Keşif 2015-2017) (Aydın, 2017).

Şekil 13: Amasra'da bulunan arkeolojik sit alanları ve sit sınırları (Amasra Belediyesi, 2017; Aydın, 2017)

Arkeolojik Sit, insanoğlunun varoluşundan günümüze dek ulaşan, eski uygarlıkların yer üstü, yeraltı veya su altındaki ürünlerini, yaşadıkları dönemin sosyal, ekonomik, kültürel özelliklerini yansıtan kültür varlıklarının bulunduğu alanları (KTB, 2017) tanımlayan arkeolojik sit I. II. ve III. derece olmak üzere üç kategoride sınıflandırılmaktadır.

I. Derece Arkeolojik Sit, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilmemesine, imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenmesine, bilimsel amaçlı kazıların dışında hiçbir kazı yapılamamasına karar verilmiştir.

II. Derece Arkeolojik Sit, korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları, koruma kurulları tarafından belirlenecek olan ve korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır (KTB, 2017).

III. Derece Arkeolojik Sit, koruma - kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır (KTB, 2017). Bu alanlarda, geçiş dönemi yapılanma koşulları belirlendiği için, varsa onaylı çevre düzeni ve nazım plan kararları ile yerleşime açılmış kesimlerinde arkeolojik değerlerin korunmasını gözeterek, koruma amaçlı imar planları yapılmaktadır.

3.1.2.2 Nüfus Değişimi

1842-2015 yılları arasında Amasra kent merkezi nüfusunun arttığı görülmektedir (Sakaoğlu, 1999; TUİK, 2018) (Tablo 3). 1935 yılından 1980'li yıllara kadar nüfusta belirgin bir artış gözlenmektedir. Bunun nedeni, Zonguldak Kömür Havzası Projesi kapsamında Amasra'da 5. üretim bölgesinin kurulmasına karar verilmesidir.

Texier, 1835 yılında Amasra'nın 200 haneli bir denizci kenti ve nüfusunun 400'den az olduğunu bahsetmiştir, 1842 yılında Ainsworth W., Amasra'nın 900 nüfuslu ve 450 hane barındıran bir yer olduğunu dile getirmiştir (Sakaoğlu, 1999).

1901 yılı Kastamonu vilayeti salnamesine göre Amasra ve köylerinin toplam nüfusu 19.000'dir. Salnameye göre Amasra kent merkezinde bulunan üç mahallede (Sormagir, Zindan ve Kum) toplam 1382 kişi yaşamaktadır (Sakaoğlu, 1999). Mahallerin nüfus dağılımı

şu şekildedir: Sormagir Mahallesi'nde 518 kişi, Zindan Mahallesi'nde 512 kişi ve Kum Mahallesi'nde 352 kişi.

Tablo 3: Yıllara Göre Nüfus Dağılımı (Sakaoğlu, 1999; TÜİK, 2018)

Yıl	Nüfus (Kişi Sayısı)	Yıl	Nüfus (Kişi Sayısı)
1842	900	1990	6510
1900	1383	1995	6338
1935	1549	2007	6582
1967	1400	2010	6450
1970	3094	2015	6666
1975	4369	2016	6684
1980	5992	2017	6589
1985	6640		

3.1.2.3 Sosyo-ekonomik yapı

Amasra kentinde hâkim ekonomik sektörler, orman, turizm ve ticarettir. Kentin sosyal yapısını önemli ölçüde ekonomik yapı belirlemektedir. Son yıllarda turizm sektörü ile gündemde olan Amasra'yı ziyaret eden turistlerin sayısında önemli bir artış görülmektedir. 2010-2015 yılları (2010 yılında 227.459 kişi; 2015 yılında 261.850 kişi) arasında %15,1 oranında bir artış meydana gelmiştir. 2010 yılında ilçeyi ziyaret eden yabancı turist sayısının yerli turist sayısına oranı ise %2,0 iken, 2015 yılında bu oran %0,2 azalarak %1,8'e inmiştir (BKTM, 2017). Kente gelen turistlerin arkeolojik ve tarihi değerlere olan ilgisi için Amasra Müzesi'ne gelen ziyaretlerin sayısı esas alınmıştır. Amasra Müzesi yetkililer tarafından yapılan görüşmelerde alınan bilgilere göre, 2007 ile 2014 yılları arasında kayıt altın alınmaya başladığı belirtilmektedir. Müze ziyaretçileri bu yıllar arasında en çok ziyaretçinin 2008 yılında geldiği, 2008-2013 yılı arasında ziyaretçi sayısında %6,6'lık bir azalma (1652 kişi) görülmektedir (Tablo 4) (Amasra Müzesi Ziyaretçi İstatistikleri (AMZİ, 2017). Amasra kentine gelen turistlerin yaklaşık %7,9' u müzeyi ziyaret etmektedir.

Tablo 4: Amasra Müzesi Ziyaretçi Sayısı (Sertkaya, 2001; AMZİ, 2017).

Yıl	Kayıt Yeri	Açıklama	Ziyaretçi Sayısı
1991			3178
1992			8111
1993			9204
1994			7626
1995			10760
1996			11288
1997			10256
1998-2006		Veriye Ulaşılamadı	-
2007	Amasra Müzesi		23 871
2008	Amasra Müzesi		24 801
2009	Amasra Müzesi		18 567
2010	Amasra Müzesi	(Tadilat nedeniyle dört ay kapalı)	11 260
2011	Amasra Müzesi		21 381
2012	Müzesi		23 714
2013-2016	Amasra Müzesi	Tadilat nedeniyle kapalı	-
2017	Amasra Müzesi	Resmi açılış yapılmadığı için ziyaretçi kaydı yok	-

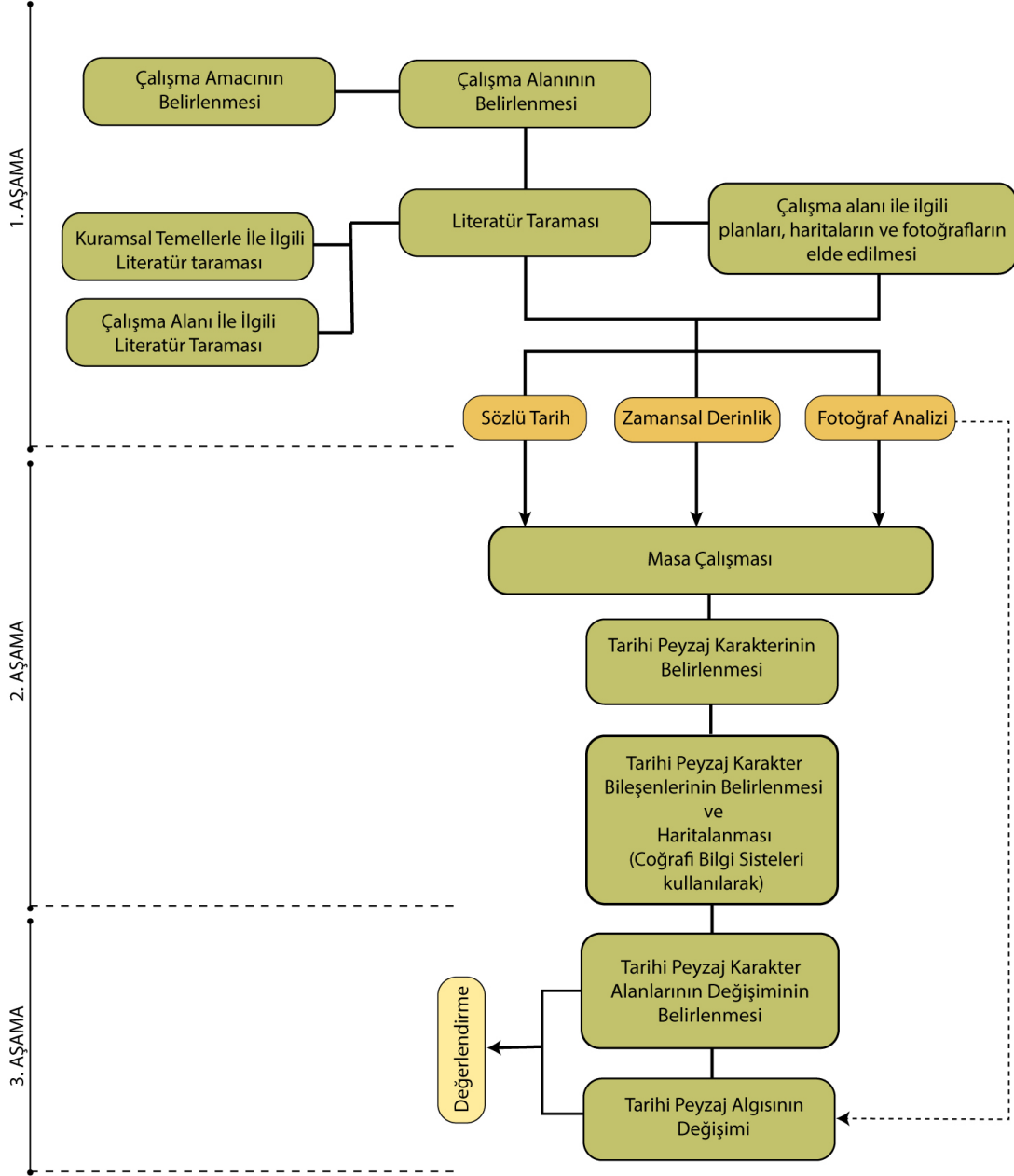
3.1 Yöntem

Tarihi peyzaj karakter analizini kent yerleşim yeri ölçeğinde değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmanın yöntemi üç aşamadan oluşmaktadır; 1. Aşama; çalışma amacının ve alanının belirlenmesi, literatür taraması, çalışma alanı ile ilgili planların, haritaların ve fotoğrafların elde edilmesi, sözlü tarih/öznel haritalama, zaman derinlik ve fotoğraf analizinin gerçekleştirilmesi, 2. Aşama; masa başı çalışması, tarihi peyzaj karakterinin ve bileşenlerinin belirlenmesi / haritalanması, 3. Aşama; tarihi peyzaj karakter alanlarının ve tarihi peyzaj algısının değişiminin belirlenmesi ve değerlendirmesidir (Şekil 14). Çalışmada kullanılan tekniklerden bazıları bu bölümde açıklanmıştır.

Sözlü Tarih ve Öznel Haritalama: Amasra kentindeki geçmiş uygarlıklarla ilgili fiziki harita ve yazılı belge bulunamaması nedeniyle araştırmada sözlü tarih tekniğine gereksinim duyulmuştur. Amasra'da gündelik sohbetlerinde tarih ile ilgili sohbetleri olan on kişi belirlenmiş ve bu kişilerle görüşülmüştür (Şekil 15). Yapılan görüşmeler sırasında kentin

geçmişteki peyzaj desenine ve insanların mekanı kullanma biçimleri ile ilgili bilgiler alınarak öznel haritalama yapılmıştır.

Şekil 14: Çalışmanın yöntemi ve aşamaları.

Şekil 15: Sözlü Tarih sürecinden görüntüler.

Zaman Derinliği: Günümüz peyzajının değerlendirilmesi sürecinde, fiziksel peyzaj bileşenlerinin yanında ‘zaman’ boyutu ile peyzajın tarihi ve arkeolojik özellikleri de dikkate alınması gereken önemli etkenlerdendir (Şengür, 2017). Bu nedenle, Amasra hakkında yazılmış kitap, dergi, makale, tez, araştırma raporu, bilimsel yayınlar ve sözlü tarih sürecinde elde edilen verilerin yıllara göre zamansal derinlik içerisinde sınıflandırılmış ve kayıt altına alınmıştır. Zamansal derinlik süreci tüm zamansal katmanları (zamansal kesitin haricinde) içerdiği için günümüz peyzajı da bu aşamaya dâhil edilmiştir.

Fotoğraf Analizi: Literatür taraması ve sözlü tarih sürecinde ulaşılan tarihi fotoğrafların çekim noktaları belirlenerek (33 fotoğraf) aynı ya da aynı açıyı görebilen noktalardan yeni fotoğraflar çekilmiştir. Eski ve yeni fotoğrafların karşılaştırılması ile mekânsal değişim saptanmıştır. Değişimin yoğunluğu belirlenen peyzaj karakter alanları ile en fazla değişime uğrayan karakter tipleri belirlenmiştir.

Masa Başı Çalışması: Önceki aşamalardan elde edilen tüm veriler karşılaştırılmış ve aşağıda belirtilen haritalara (Tablo 5) aktarılarak sözlü bilgilerin doğruluğu araştırılmıştır. Araştırmalardan elde edilen bilgiler tematik olarak haritalara aktarılarak tarihi peyzaj karakter alanları taslak olarak belirlenmiştir.

Tablo 5: Tematik Harita Altlıkları.

Sayısal Yükseklik haritası (E28b3, E28c1, E28c2, E29a4, E29d1) 1/25.000	Harita Genel Komutanlığı
Amasra Revizyon İmar Planı, 1/1000	Amasra Belediyesi, 2017
Amasra Sit Sınırları Paftası 1/1000 (2017 ve 2013 yılına ait)	Amasra Belediyesi, 2017
Jouannin Amasra krokisi(1803 yılına ait)	(Sakaoğlu, 1999)
QGIS programında kullanılan güncel Bing, Street Map, Mapsurfer OSM haritası, OSM Stamen Watercolor haritası	(QGIS, 2017)
Harita Genel Komutanlığından alınan 5m. eşyüksekti eğrilerili Topoğrafik Haritalarda	Harita Genel Komutanlığı; Cengiz'den 2015)
1/100.000 Toprak Haritası	Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı; Cengiz 2015'ten)
1/100.000 Jeoloji haritası	Maden Tetkik Arama; Cengiz'den 2015)

Sözlü tarih, zamansal derinlik ve fotoğraf analizleri ile elde edilen verileri doğrulamak için Amasra Müzesi ve Amasra Belediyesi yetkilileri ile görüşmeler yapılmıştır. Sözlü tarih sırasında elde edilen ve günümüzde görünür durumda olmayan izlerin doğruluğu Amasra Belediye'sinde sorgulanmasına rağmen açıklayıcı verilere ulaşılammıştır.

Tarihi Peyzaj Karakterlerinin Belirlenmesi ve Haritalanması: Tarihi bir peyzajın sınıflandırılması için tek bir doğru yol olmadığını belirten O'Donnel (1999) elde edilen bazı verilerin birden çok sınıfa uygun olduğunu dile getirmektedir. Örneğin; bir nehir farklı kişiler ve bölgeler için farklı sınıflandırılabilir.

Masa başı çalışmaları aşamasında belirlenen taslak niteliğindeki tarihi peyzaj karakterleri dönemlerine göre bölgelere ayrılarak beş alan elde edilmiştir:

- I.Tarihi peyzaj karakter alanı : Fenikeliler Dönemi
- II.Tarihi peyzaj karakter alanı: İyon-Pers-Pontus Dönemi
- III.Tarihi peyzaj karakter alanı: Roma-Bizans-Ceneviz Dönemi
- IV.Tarihi peyzaj karakter alanı: Osmanlı Dönemi
- V.Tarihi Peyzaj karakter alanı: Cumhuriyet Dönemi

Belirlenen tarihi karakterler (antik döneme ait olanlar) Amasra Müze'si yetkililerine teyit ettirilmiştir.

Literatür taraması, sözlü mülakat ve haritaların karşılaştırılması sonucunda, en çok değişimin yaşandığı sekiz farklı tarihi *peyzaj karakteri bileşeni* belirlenmiştir. Bu bileşenler sırasıyla ormanlık alanlar (yoğun bir şekilde ağaçlık alanların bulunduğu bölgeler), tarım alanları (hem ticari hem de kişisel kullanıma açık tarım arazileri), limanlar (Antik Çağ'dan günümüze), askeri alanlar, yollar, endüstriyel alanlar, yerleşim alanları ve rekreasyon alanlarıdır.

Tarihi Peyzaj Karakter Alanlarının Değişiminin Belirlenmesi: İmar Planı değişikliklerinin mekâna yansıma biçimleri ve kentin güncel algısını içeren bu aşamada yazılı çizili materyallerin irdelenmesi gerçekleştirilmiştir. 1958 yılından günümüze kadar Amasra İmar Planları incelenmiş ve tarihi peyzaj karakterini etkileyebilecek değişimler (korunan alanların değişimi gibi) saptanmıştır. Tarihi peyzaj karakter alanlarının değişiminin en yoğun olduğu bölgeler şunlardır:

- 1.Bölge: Küçük Liman (12.1ha.)
- 2.Bölge: Büyük Liman (45.3ha.)
- 3.Bölge: Kaleşah (153ha.)
- 4.Bölge: Bedesten (391ha.)
- 5.Bölge: Amasra Kalesi (30.7ha.)

Bölgeler QGIS programında poligonlara aktarılarak zaman derinliği tekniği kapsamında değerlendirilmiştir.

Tarihi Peyzaj Algısının Değişimi: Amasra'yı ziyaret eden turistlerin Panoramio (Google Earth) internet sitesinden GPS (Global Positioning System) konumlarıyla paylaştıkları fotoğraflar irdelenerek, fotoğrafların çekildiği noktaların koordinatları CBS ortamına aktararak haritalandırılmıştır. Amasra'da en çok hangi konumda, hangi açılarla fotoğraf çektikleri, turistlerin takip ettikleri iz araştırılmıştır. Çalışmada 143 fotoğraf QGIS (Quantum Geographic Information System) programı kullanılarak konumlandırılmış ve turist/ziyaretçi izleri belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1 Amasra Tarihi Peyzaj Karakteri

Amasra'nın coğrafyası Sakaoğlu (1999) tarafından şu şekilde betimlenmektedir “*Batı Karadeniz'in derin kıyılarında küçük bir yarımadanın oluşumu için bütün bir Dördüncü Zaman'ın geçmesi gerekti... İlk kıyı dağlarına sokuldukça daralan ve iki kola ayrılan bir koyun önünde beş adacık ortaya çıktı. Kıyıya en yakın ada “Tekketepesi” bir topuk görevi yaparken aynı eksende sıralanan öndeki üç ada da bu topuğun çevresinde kum çakıl yığılmasını, dik yamaçlardan inen alüvyonların bu birikintinin üstüne serilmesini kolaylaştırdı*” (Şekil 16).

Şekil 16: Amasra'nın beş adasının konumunu gösteren harita

Strabon'a göre Amasra ya da tarihte bilinen ilk adıyla Sesamos şehri, İskitlerin bir kolu olan, Gaskasları veya Hititleri Batı Karadeniz'den uzaklaştıran Amazonlar kurmuştur (Sakaoğlu, 1999). MÖ 14. yüzyılda Gaskalar ve 13. yüzyılda Hititler'den sonra 12. yüzyıl sonlarında Bithynia Bölgesi'ndeki Bartın'a (*Parthenios*) Frigler; Paphlagonia Bölgesindeki Amasra'ya da Fenikeliler yerleşmişlerdir. Fenikeliler; Amasra (*Sesamos*), Ereğli (*Herakleia*), Sinop (*Sinope*) ve Tekkeönü'nde (*Kromna*) ilk Sayda (*Sidon*) kolonilerini kurmuşlardır (Eyice,

1965; Yaylı vd., 2015).

Amasra Plinius'a göre "zarif ve güzel", Niketas'a göre "Paflagonya'nın hatta belki de dünyanın gözbebeği" (Sakaoğlu, 1999), Cenovalıların "gölge istemeyen çiçekli kalesi!" Diojen'e göre de bir "denge" idi (URL-4, 2017). Manzarasına hayran kalan Fatih Sultan Mehmet tarafından dillerden dillere yayılan "Lala lala çeşmi cihan bura mı ola?" sözüne layık görülmüştür.

MÖ 5. yy'lı aktaran William Shephard'ın haritasında (Şekil 17) Amasra bölgesinin, Bitinya İmparatorluğu içerisinde olduğu görülmektedir. 3000 yıllık tarihi olduğu söylenen Amasra'nın zaman derinliğinde pek çok uygarlık yer almaktadır. Amasra'nın ilk oluşumundaki beş adadan başlayarak bu bölgede yaşamış ve iz bırakmış uygarlıkların geçmişten günümüze, literatür taramalarıyla irdelenmiş ve günümüzde halen görülebilir kültürel miraslarında fotoğraflarıyla Şekil 18'deki grafikte gösterilmektedir.

Şekil 17: Yunan ve Fenikelilerin yerleşimi gösteren tarihi haritası (Shepherd, 2017)

AMASRA'NIN TARİHİ KATMANLARI

OLUŞUM... FENİKELİLER

Deniz ticaretinde önemli bir yere sahip olan Amasra, Fenikelilerin yönetiminde bir ticaret merkezi olarak gelişmiştir. Amasra'da bulunan Fenikeliler, Amasra Müzesi, 2017 yılında açılan Amasra Müzesi'nde Fenikelilerin yaşam tarzı ve ticaret faaliyetleri hakkında bilgiler gösterilmektedir.

Anastris'in Paraları
Amasra'nın Fenikeliler tarafından kurulmuş olduğu düşünülmektedir. Amasra'nın Fenikeliler tarafından kurulmuş olduğu düşünülmektedir. Amasra'nın Fenikeliler tarafından kurulmuş olduğu düşünülmektedir.

Anastris'in Mezarı
Amasra'nın Fenikeliler tarafından kurulmuş olduğu düşünülmektedir. Amasra'nın Fenikeliler tarafından kurulmuş olduğu düşünülmektedir. Amasra'nın Fenikeliler tarafından kurulmuş olduğu düşünülmektedir.

PONTUS MÖ 266-70

Pontus Krallığı'nın en seçilmiş kenti olan Amasra, Pontuslu İmparatorluk'un en önemli şehirlerinden biridir. Pontuslu İmparatorluk'un en önemli şehirlerinden biridir. Pontuslu İmparatorluk'un en önemli şehirlerinden biridir.

Beş Adalı İki Koylu Amasra
"Batı Karadeniz'in derin kıyılarındaki en büyük bir yarımada, oluşumu Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

Poseidon Mabedi (Sakaoğlu, 1999)
Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

Kemerdere Köprüsü'nün Yanı
Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

Amasra'nın Roma Dönemi
Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

ROMA - BİZANS MÖ 120-63 13. yüzyıla

Roma Dönemi'nde inşa edilen kale, Bizans Dönemi'nde aktif olarak kullanılmıştır. Bizans Dönemi'nde aktif olarak kullanılmıştır. Bizans Dönemi'nde aktif olarak kullanılmıştır.

Amasra Kemerde Köprüsü
Boztepe'deki Sormağrı kalesini Zindan, Kalesine bağlayan tek gözlü köprüdür.

Su Sarmacı (Roma Dönemi)
Bizans Dönemi'nde inşa edilen kale, Bizans Dönemi'nde aktif olarak kullanılmıştır. Bizans Dönemi'nde aktif olarak kullanılmıştır. Bizans Dönemi'nde aktif olarak kullanılmıştır.

Amasra'nın Bizans Dönemi
Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

GENEVİZ 13. yüzyıla

Genoviz Armaları, Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

Genoviz Armaları
Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

Amasra'nın Genoviz Dönemi
Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ 1923...

Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

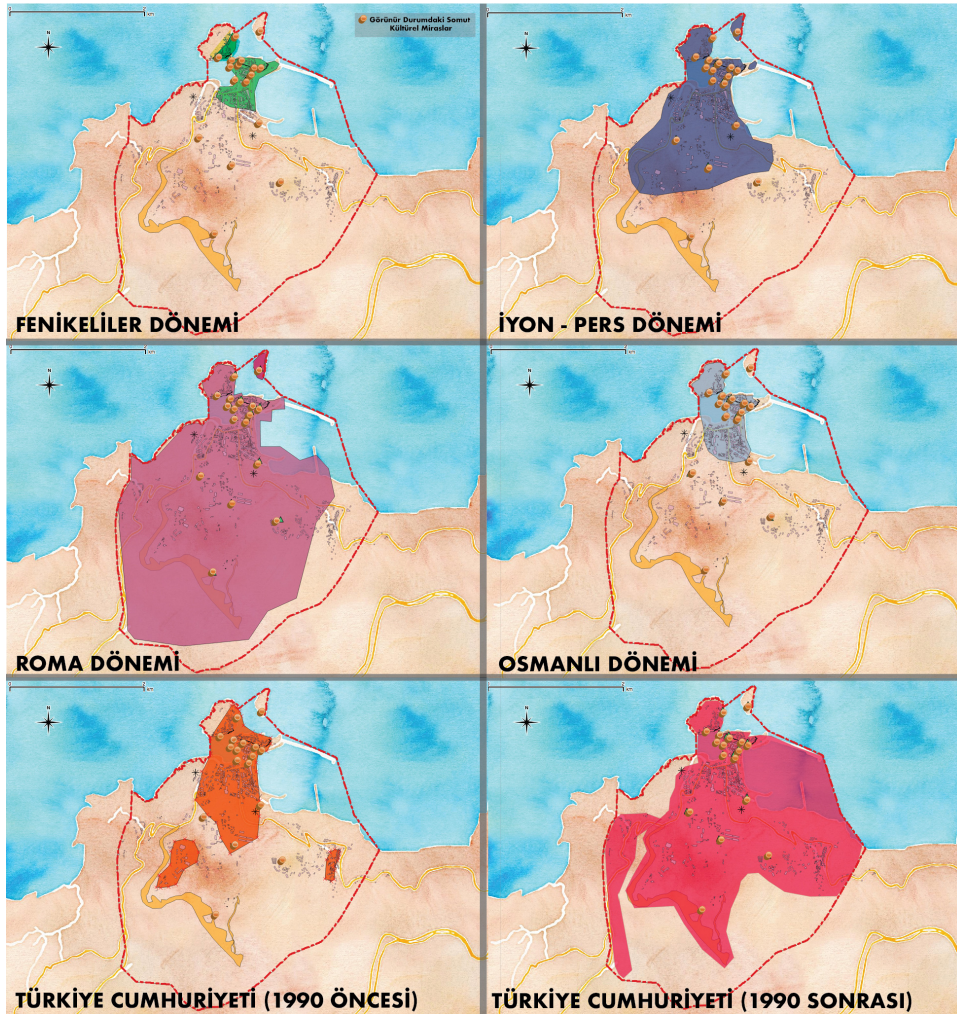
Amasra'nın Cumhuriyet Dönemi
Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir. Amasra'nın en önemli özelliğidir.

Şekil 18: Amasra'nın tarihi zaman derinliği

4.1.1 Amasra Tarihi Peyzaj Karakter alanları

Amasra Zaman derinliği doğrultusunda söylemde ve mekânda hala izleri görünür olan dönemler (Fenikeliler Dönemi, İyon sitesi (Helenler), Pers-İyon Hakimiyeti, Pontus Dönemi, Roma Dönemi, Osmanlı Dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti Dönemi) dikkate alınarak beş tarihi peyzaj karakter alanı belirlenmiştir (Şekil 19):

- I.Tarihi peyzaj karakter alanı : Fenikeliler Dönemi
- II.Tarihi peyzaj karakter alanı: İyon-Pers-Pontus Dönemi
- III.Tarihi peyzaj karakter alanı: Roma-Bizans-Ceneviz Dönemi
- IV.Tarihi peyzaj karakter alanı: Osmanlı Dönemi
- V.Tarihi Peyzaj karakter alanı: Cumhuriyet Dönemi

Şekil 19: Amasra'nın dönemsel gelişim haritası ve tarihi peyzaj karakter alanları (QGIS, 2017)

I. Tarihi peyzaj karakter alanı: Fenikeliler Dönemi: Deniz ticaretinde önemli bir yere sahip olan Fenikeliler'in Amasra'da yaşadığına dair herhangi bir fiziksel kanıt bulunmasa da birçok tarihi harita da Karadeniz'e kadar ilerledikleri gösterilmektedir. Fiziki, coğrafi ve doğal yapısıyla Amasra'nın hem güvenlik hem de ticari açıdan önemli bir yer olabileceği tanısıyla, bölgede ilk imar çalışmalarına Fenikelilerin tanıklık etme olasılığı (Eyice, 1965; Sakaoğlu, 1999) öne sürülmektedir.

II. Tarihi peyzaj karakter alanı: İyon-Pers-Pontus Dönemi: Sakaoğlu (1999) MÖ 5. yüzyılda Sesamos kolonisinin durağanlaşmasını Heraklia (Ereğli) sitesinin güçlenmesine ve Lidya krallarının, Karadeniz'e bağlanan Kral Yolu'nu Sesamos üzerinden geçirmemesine bağlamaktadır.

Amasra'nın İyon kolonisi olma süreci Batı Anadolu kıyıları ile Ege adalarındaki On İki Site'yi kapsayan İyon (Helenler) devletinin (Sakaoğlu, 1999) Dor istilasına uğramasıyla başlamıştır. İyonyalılar bu istila sonucunda kendilerine yeni koloniler kurmak için Karadeniz ve Akdeniz'e yayılmaya başlamışlardır (Sakaoğlu, 1999). Bu iki dönemin bir arada verilmesinin nedeni Büyük İskenderin "Büyük Asya" seferinden sonra, düşmanı olan İranlılar ile ilişkilerini güçlendirmek için, başta kendisi olmak üzere, komutan ve askerlerini Pers prensesleri ile evlendirmesi sonucunda Amasra'nın yönetimine Persli kraliçe Amastris'in geçmesidir (Eyice, 1965; Sakaoğlu, 1999; Yıldırım, 2014). Amastris Sesamos'u güçlendirmek için üç farklı yerleşim yeriyle Kytoron (Gidoros), Kromna (Tekkeönü) ve Tieion (Filyos) birleştirmiştir (URL-5, 2017). Amastris üç farklı şehirden gelen halkı Batı yamacının eteklerine yerleştirdiği düşünülmektedir (Sakaoğlu, 1999). Amastris diğer Helenistik kentlerdeki ızgara planını uygulamamıştır, bunun nedeni şehirin topoğrafik yapısının bu sisteme uygun olmayışı olarak düşünülebilir.

Amasra'nın Sesamos olarak adlandırılan "Helenistik Dönem" öncesine ait paraların ön yüzünde Tanrı Zeus (Şekil 20) arka yüzünde Tanrıça Athena bulunmaktadır. Amasra'da bulunan diğer paralarda ise kartal başı betimlemeleri ve yunuslar görülmektedir.

Şekil 20 : Geç Klasik, Helenistik dönemde basılan paralar (Sakaoğlu, 1999; Aydın, 2017)

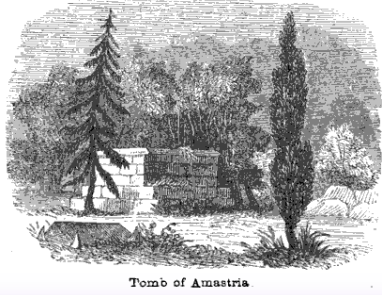
Amastris'in kendi adına bastırıldığı paraların ön yüzünde Tanrı Mithra'nın başı (Şekil 21) arka tarafında kraliçe Amastris betimlenmektedir (Sakaoğlu, 1999).

Şekil 21: Amastris'in paraları (Sakaoğlu, 1999)

Bore (1838) Amastris'in batı dağlarının doğu yamacına yaptırdığı 19 kemerden oluşan, aralarında onar metrelik aralık bulunan yer altı salonlarından ve Babil'in Asma Bahçeleri'nin bir benzeri olan teraslardan bahsetmektedir (Sakaoğlu'ndan, 1999). Günümüzde bu yapılardan hiçbiri görünmemektedir. Ainsworth (1842) kitabında Amastris'in mezarının olduğunu düşündüğü bir kalıntıyı resmederek (Şekil 22) paylaşmıştır Amastris'in kendi tapınağını iki tepenin arasında yüksek bir noktaya inşa ettirdiği söylenmektedir (Sakaoğlu, 1999).

Günümüzde kısmen görünür durumda olan 1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit sınırları içerisindeki Poseidon Mabedi'nin (Şekil 23) İyonyalılar dönemine ait olduğu tahmin edilmektedir (Sakaoğlu, 1999).

Şekil 22: Amastris'in Mezarı
(Ainsworth, 1842)

Şekil 23: Poseidon Mabedi / Tapınağı, Boztepe
Adası (Sakaoğlu, 1999)

Amstris'in erken ölümünden sonra Amasra bir süre halk tarafından yönetilmiş ve MÖ 279 yılında Pontus krallığının himayesine girdiği belirtilmektedir (Eyice, 1965).

Pontus Döneminde Amasra'nın deniz ticaretinde ve balık salamurası yapımında Karadeniz'in önemli ticari merkezlerinden birisi olduğu düşünülmektedir (Toksöz, 2009).

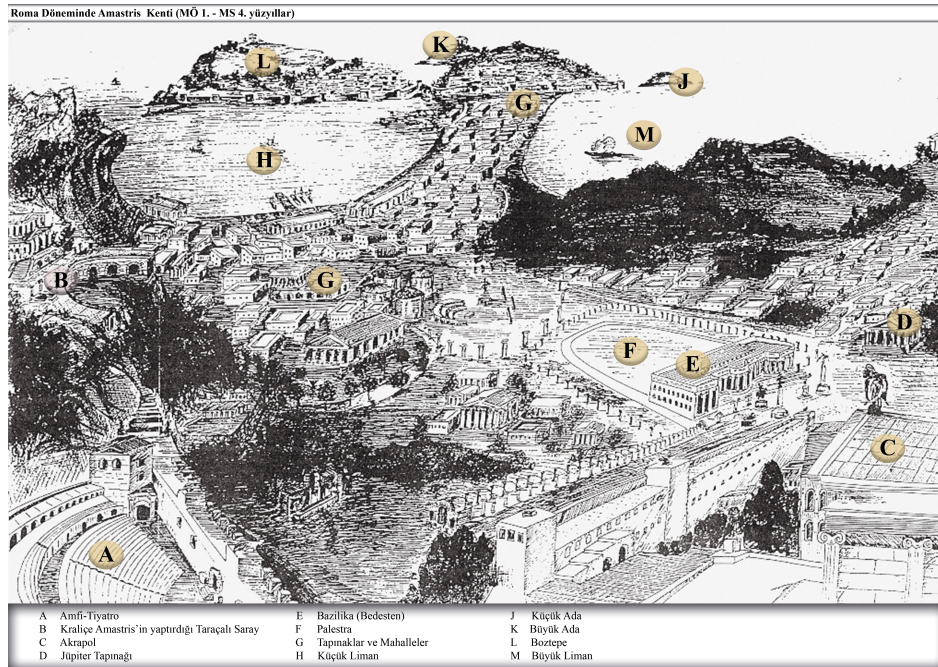
III. Tarihi peyzaj karakter alanı: Roma-Bizans-Ceneviz Dönemi: MÖ 120-63 yıllarında Pontus kralı VI. Mithridates'in Roma ile savaşları sırasında Amasra'nın zarar gördüğü ve MÖ 73-70 yıllarında Pontus Amasra'sının Roma İmparatorluğu'nun hakimiyetine girdiği söylenmektedir (Eyice, 1965).

Ainsworth'ün (1842) notlarında Bartın'dan Amasra'ya giderken (Tarihi Roma Yolu) özellikle Roma Dönemine ait yapılara dikkat çekmektedir ve eserlerin tamamen yıkılmak üzere olduğunu belirtmektedir. Kemerdere Köprüsü ve çevresindeki iki katmanlı kemerli

duvarlardan bahsetmektedir ve Amasra halkının aktif olarak bu alanları kullandığını açıklamaktadır.

Roma Döneminde basılan Amasra paralarının üzerindeki Metropolis yazısı sayesinde Amasra'nın o dönem Eyalet Başkenti olduğu tahmin edilmektedir (Eyice, 1965). Belirtilen döneme ait diğer yapılar ise şu şekilde sıralanmaktadır; Eyalet Meclisi Binası (Bedesten Bölgesi), Şeref Yolu (Arter), 5000 kişilik tiyatro (Sakaoğlu, 1999), akropol, tapınaklar, kiliseler, hamamlar, caddeler ve lağım şebekeleri bulundurmaktaydı. Günümüzde bu eserlerin sadece bir kısmı Bedesten, Şapel (Küçük Kilise), Büyük Kilise (Fatih Camisi), Kemere Köprüsü, Amasra Kalesi ve Ceneviz Armaları, Roma Hamamı, Büyük Ada Kilise Kalıntısı (Verim, 2015), Su Sarnıcı, Kuşkayası Yol Anıtı, Kemerdere Köprüsü'nün ve tiyatronun bir kısmı görünür durumdadır.

Necdet Sakaoğlu ve Özkan Beceren tarafından grafikleştirilen günümüz eserlerinden ve yazılı kaynaklardan yola çıkılarak hazırlanan Roma Dönemi Amastris'i (Şekil 24) Amfi Tiyatro , Akrapol, Taraçalı Saray, Jüpiter Tapınağı, Bedesten, Boztepe, Küçük Liman ve Büyük Liman betimlenmektedir.

Şekil 24: Roma Dönemi Amastris (Sakaoğlu, 1999; Yaylı vd., 2015)

Roma Dönemine ait günümüz Amasra'sının tarihi peyzaj karakteri içerisinde görülebilen kültürel varlıklarının bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

Kemerdere Köprüsü: Çalışma alanının Güney yamacında bulunan Kemerdere Köprüsünün 8m. uzunluğa ve 5m. yüksekliğe sahip olduğu, bindirme tekniği kullanılarak inşa edildiği görülmektedir (Şekil 25). Bu köprünün Roma Döneminde su yolu olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Bartın Valiliği, 2011; Aydın, 2017).

Direkli Kaya: Küçük Liman'a 20 metre kadar uzanan (Şekil 26) bir kayanın üzerine inşa edilmiş, 7m. yüksekliğindeki örme sütun tekniğiyle yapılmış bu yapı limanı aydınlatan ya da gözetleyen bir kuleye ait olduğu tahmin edilmektedir (Sakaoğlu, 1999). Bu bölgede taş havuz yapıları bulunmaktadır (Aydın, 2017).

Şekil 25: Amasra Kemerdere Köprüsü

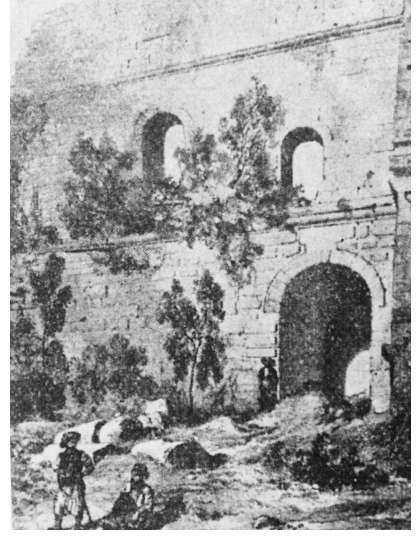
Şekil 26: Direkli Kaya / Eski Fener

Bedesten: MS 1. ya da 2. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir ve 45x118 metrelik dış boyutları bu alanın bir Bazilika (Eyalet Meclisi) (Şekil 27) olduğunu göstermektedir (Sakaoğlu, 1999).

Antik Tiyatro: Roma döneminde Amasra'da 5000 kişilik bir açık hava tiyatrosu yapıldığı ve kullanıldığı düşünülmektedir (Sakaoğlu, 1999). Tiyatronun 1840 yılındaki hali Şekil 28'de Bore (1840) tarafından gösterilmektedir (Sakaoğlu, 1999). Günümüze kadar geçen süre içerisinde giriş kapısının üst kısımlarının bakımsızlıktan ve depremler sebebiyle yıkıldığı düşünülmekte ve (Sakaoğlu, 1999) bu tiyatronun sadece kapısı görülebilmektedir.

Şekil 27: Eyalet Meclisi Sarayı / Bedesten

Şekil 28: Amasra Antik Tiyatronun 1840'lardaki hali (Sakaoğlu, 1999; Resim: Jules Laurens)

Bizans Kilisesi / Fatih Camisi: Osmanlı'nın Amasra'yı fethinden sonra camiye çevrilen yapı 9. yüzyıla ait bir Bizans kilisesidir (Şekil 29), 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye çevrilmiştir (Bartın Valiliği, 2011).

Küçük Kilise (Şapel): İçkale bölgesinde bulunan yapı Bizans Dönemine ait eski bir şapeldir. 15. yüzyılda mescide dönüştürülen yapı (Şekil 30), 1930'da kapatıldığı, 2002 yılında restorasyondan sonra "Sanat Evi" olarak kullanılmaya başlandığı bilinmektedir.

Şekil 29: Amasra Büyük Kilise / Fatih Camii

Şekil 30: Şapel / Sanat Evi

Su Sarnıcı: Büyük Liman caddesinde bina inşaatı sırasında bulunan eski yapının su sarnıcı (Şekil 31) olduğu Aydın (2017) tarafından belirtilmektedir.

Kilise Kalıntısı ve Mezarlık: Boztepe mahallesinde temel kazısı sırasında çıkan iskeletler ve bina kalıntısının Roma Dönemine ait bir kilise ve mezarlığa ait olabileceği Aydın (2017) tarafından söylenmektedir.

Roma Hamamı Kalıntısı: III. Derece Sit sınırları içerisinde bulunan Roma Dönemi Hamamı (Şekil 32) 2010 Amasra Müzesi tarafından tescillenmiştir (Yıldırım, 2014).

Şekil 31: Su Sarnıcı

Şekil 32: Boztepe Kilise Kalıntısı ve Mezarlık
(Fotoğraf: URL-6, 2013)

Amasra Kalesi: Bizans döneminde inşa edilen Amasra Kalesi'nin (Şekil 33, 34) özellikle Cenevizler döneminde onarım ve iyileştirmeler gördüğü belirtilmektedir (Bartın Valiliği, 2011). Cenevizliler, 11. ile 15. yüzyılları arasında Akdeniz, Karadeniz, Atlantik Okyanusu ve Kuzey Avrupa'da ticaret kolonileri kurmuş, kıyılarda kaleler inşa etmiş veya eski kale kalıntılarını onarıp kullanmıştır. Tarihsel süreç boyunca önemli ticaret yollarının kavşağında yer almış olan Cenevizlilerin Anadolu kıyılarında bir dönem kullandığı birçok yerleşim yeri bulunmaktadır (URL-7, 2017). Amasra Kalesi 2013 yılında "Ceneviz Ticaret Yolu'nda Akdeniz'den Karadeniz'e Kadar Kale ve Surlu Yerleşimleri" başlığı altında UNESCO Dünya Geçici Miras Listesi'ne eklenmiştir.

Şekil 33: Amasra Kalesi Sormagir Kapısı Girişi

Şekil 34: Amasra Kalesi Duvarları

Osmanlı ile bir dönem iyi ilişkiler içerisinde olan ve Amasra Kalesinin yönetimini elinde tutan Cenevizlilerin, kaleye Ceneviz Armaları'ndan (Şekil 35) bir çok iz bıraktıkları görülmektedir. Cenevizlilerin Amasra limanlarını ticari açıdan aktif olarak kullandıkları, güvenliklerini ise Amasra Kalesi sayesinde sağladıkları düşünülmektedir (Sakaoğlu, 1999).

Ceneviz Dönemi Armaları ve Şatosu: 13. yüzyılda Cenovalıların Samastro, Sakız Adası, Foça, Galata, Samsun, Kefe ve daha birçok doğu kolonileri bulumaktaydı ve Cenovalılar (İtalyanlar) ele geçirdikleri kolonilerdeki kale duvarlarına kendi amblemlerini yerleştirmekteydiler (UNESCO, 2011). Amasra Kalesinin ve Cenova Şatosunun Ceneviz Armaları yönüyle geniş bir koleksiyona (Şekil 35-36) sahip olduğu görülmektedir (UNESCO, 2011).

İçkuyu Su Sarnıcı: Cenevizliler döneminde aktif olarak kullanılan bu sarnıçla Amasra Kale'si içerisindeki su ihtiyaçlarını karşıladıkları düşünülmektedir (Eyice, 1965). İç Kale'den doğrudan aşağıya inen su tüneli günümüzde kullanılmamaktadır.

Şekil 35: Ceneviz Armaları / Cenova Şatosu Kapısı

Şekil 36: Cenova Şatosu

IV. Tarihi peyzaj karakter alanı: Osmanlı Dönemi: Amasra, Osmanlı Dönemi'nde orman ürünleri, endüstriyel(taş ocağı) ve askeri olarak ön plana çıkmıştır. Toksöz (2007) Osmanlı Donanması'na katılan gemilerin bir kısmı Amasra tersanesinde imal edildiğini belirtmektedir.

Osmanlı Dönemine ait günümüz Amasra'sında görünür durumda olan kültürel miras varlıkları; Bahriye Mektebi (Amasra Müzesi Binası), Hamamlar (Sağiroşman Oğlu ve Küçük Hamam), Amasra Limanı (kale duvarlarından inşa edilen tarihi liman), Amasra Feneri, Bucak Müdürlüğü Lojmanı (Kaymakamlar Evi) ve Kaleiçi'nde bulunan ve yüksek oranda ahşap kullanılarak yapılmış evlerdir.

Edhem Ağa Konağı: Amasra'da halen ayakta olan 19. Yüzyıl Amasra'sına ait eser, rivayete göre Bolu'lu İsmail Kemal Bey'in teşvikiyle madenci Edhem Ağa tarafından Bulaklı işçilere yaptırılmıştır. Bu köşkün (Şekil 37) Karadağ Kralı Nikola'nın köşküne benzetildiği söylenmektedir (Sakaoğlu, 1999).

Bucak Müdürlüğü Lojmanı (Kaymakam Evi): 19. yüzyılda Kaleiçi mahallesinde inşa edilen Bucak Müdürlüğü, günümüzde Kaymakam Evi (Şekil 38) olarak kullanılmaktadır.

Şekil 37: Edhem Ağa Konağı

Şekil 38: Kaymakam Evi

Eski Bahriye Mektebi (Amasra Müzesi): Amasra Bahriye Mektebi'nin inşaatı II. Abdülhamit döneminde başlamasına rağmen tamamlanamamış, inşaatın yapımında harabe durumundaki tarihi yapıların taşlarının kullanıldığı söylenmektedir (Toksöz, 2009). İnşasına 1884'te Bolu Mutasarrıfı İsmail Kemal Bey tarafından başlanan, ancak yarım kalan Bahriye Mektebi Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında tamamlanarak Müze olarak (Şekil 39) hizmete girmiştir (Sakaoğlu, 1999).

Amasra Limanı (Büyük Liman): Amasra Büyük Liman'da bulunan mendireğin (Şekil 40) yapımı ile ilgili 1870'lerde Bartın ve Amasra'da Kömür Madenleri imtiyazını alan saray mimarı Sarkis Balyan Kalfa'dan bahsedilmektedir, fakat ne kendisi ne de vefatından sonra varisleri bu dönemde inşaatı tamamlayamamıştır (Toksöz, 2009). 40 yıl sonra imtiyazın yeni bir anlaşmayla uzatıldığı ve Balyan ailesinin harabe durumundaki Amasra kalesinin taşlarını kullanarak, limanın inşaatını tamamladığı belirtilmektedir (Toksöz, 2009).

Şekil 39: Amasra Müzesi ve bahçesi

Şekil 40: Amasra kalesi taşlarından kömür işletmesi karşılığında inşa edilen liman

Amasra Feneri: Amasra'nın Boztepe Adası'nda bulunan ve günümüzde de aktif olarak kullanılan Deniz Feneri'nin (Şekil 41) 1863 yılında inşa edildiği söylenmektedir (Anon., 2012)

Çekiciler Çarşısı: Amasra'da ahşap işçiliği (Şekil 42) üzerine gelişmiş bir sokaktır. Osmanlı döneminde gemilere ahşap yedek parça üretiminin yapıldığı cadde olan Çekiciler Çarşısı, günümüzde daha çok turistlere hizmet vermektedir.

Şekil 41: Amasra Feneri

Şekil 42: Çekiciler Çarşısı Ahşap İşçiliği

Küçük Hamam: 16. yüzyılda inşa edildiği düşünülen Küçük Hamam (Şekil 43) günümüzde atıl durumdadır ve çevresi Amasra Belediye'si tarafından çay bahçesi olarak kullanılmaktadır.

Şehir Hamamı: Sağırosman ailesine ait hamam (Şekil 44) 1890'lı yıllarda yapılmıştır (Bartın Valiliği, 2011). Günümüzde kafe olarak işletilmektedir.

Şekil 43: Küçük Hamamın İç Görünümü

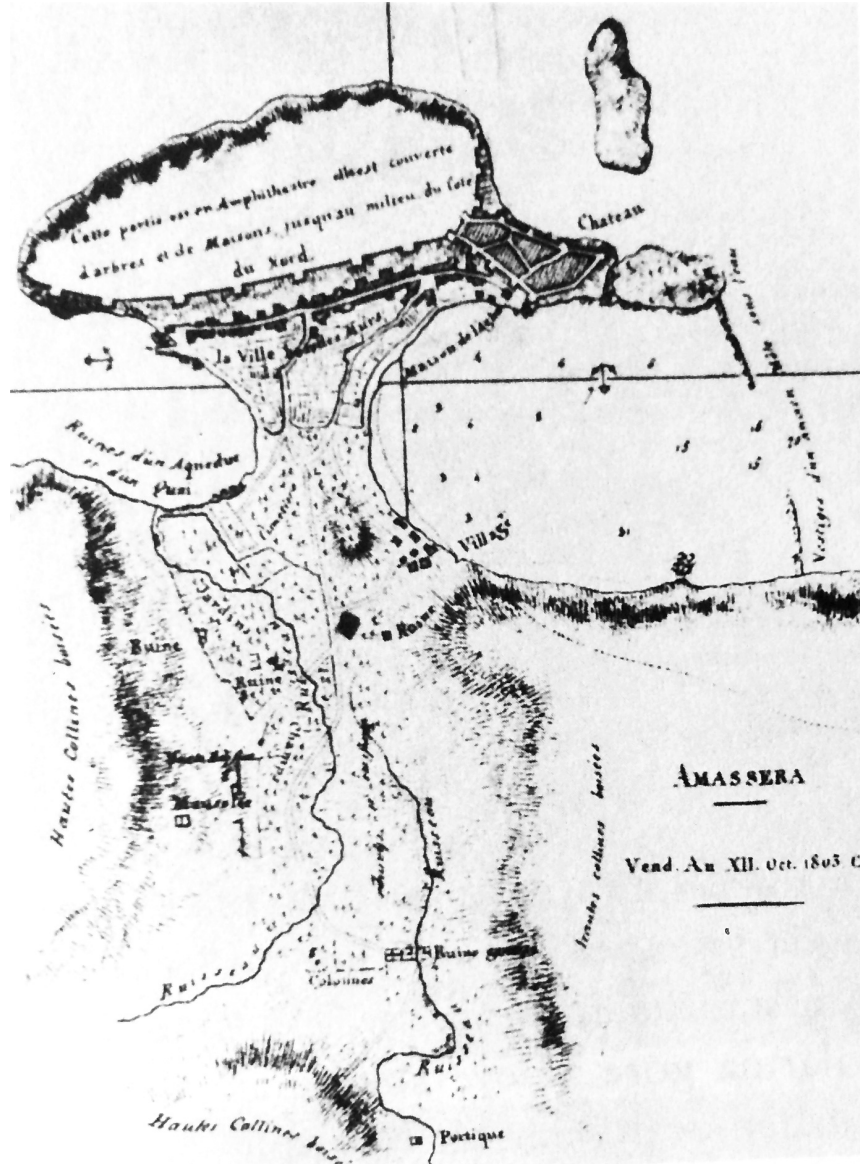

Şekil 44: Sağırosman Ailesi Hamamı

Zindan Kalesi: Fransız ihtilaline kadar Batı Avrupa'daki en iyi müttefiklerimizden birisi olan Fransa'nın Mısır'ı işgal etmesiyle başlayan süreç Osmanlı ile ilişkilerin bozulmasına sebebiyet verdiği bilinmektedir (Toksöz, 2009). Bu işgale misilleme yapmak için Osmanlı topraklarındaki Fransız tüccarlar toplanıp Amasra, Sinop ve Samsun'daki kalelere sürgün edilmişlerdir. Amasra Kalesinin bir kısmının günümüzde Zindan Mahallesi olarak anılmasının sebebi bu olarak gösterilmektedir (Toksöz, 2009).

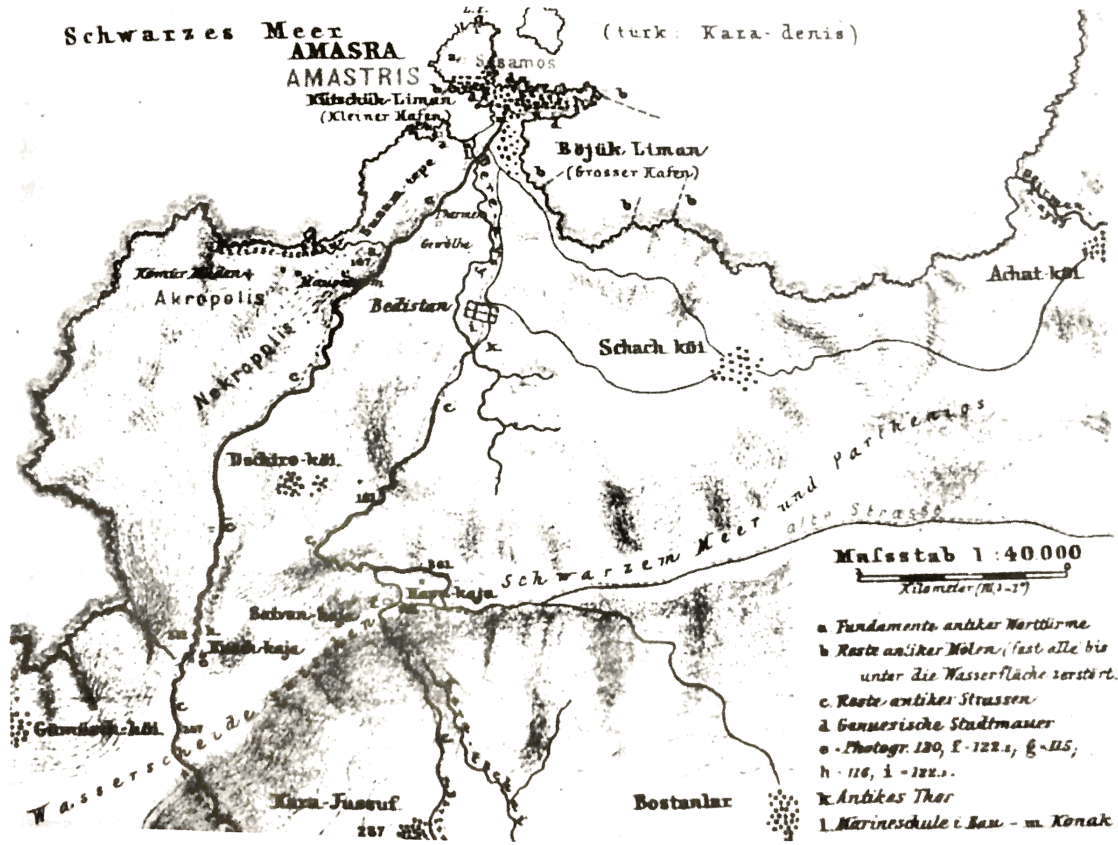
Amasra'nın Osmanlı Dönemin'de çizilip tarihi ve kültürel bölgeleri gösteren iki farklı haritası bulunmaktadır. Bu haritalar Jouannin (1803) ve Diest (1886)'ya aittir.

Jouannin (1803) yılında çizdiği Amasra krokisine Hisarpeçe'de bulunan iç ve dış kale duvarlarını, Cenova Şatosu'nu ve Büyük Liman'da tarihi limanların işlendiği görülmektedir (Şekil 45). Jouannin, asıl kale ile Boztepe adasındaki bağlantıyı saptayamadığı için bu iki farklı adayı tek ada olarak göstermiş durumdadır (Sakaoğlu, 1999).

Şekil 45: Jouannin'nin (1803) çizdiği Amasra krokisi (Sakaoğlu, 1999)

Diest'in 1886 yılına ait 1:40000 ölçekli haritasında Amasra'nın antik limanlarının halen görünür durumda olduğu, Bedesten bölgesinden ve Kaleşah'tan geçen tarihi yolların net olarak çizildiği görülmektedir (Şekil 46).

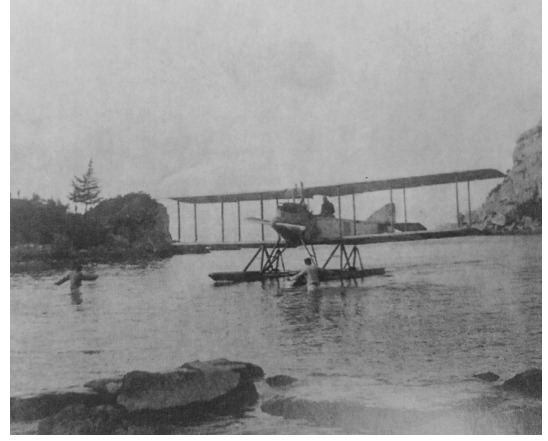
Şekil 46: Roma Dönemi'nden kalan tarihi yapıların kısmen görüldüğü 1:40.000 ölçekli harita (Diest, 1886; Sakaoğlu'ndan, 1999)

V.Tarihi Peyzaj karakter alanı: Türkiye Cumhuriyeti Dönemi: 1. Dünya savaşında (1920'ler) ve Soğuk Savaş döneminde (1950'ler) Amasra askeri açıdan desteklenen bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. 1. Dünya savaşında iki farklı top bataryası (Şekil 47) yerleştirilmiş, askeri hastane yapılmış, Antik Liman deniz hava alanı (Şekil 48) olarak kullanılmıştır (Toksöz, 2007).

1950'li yıllarda Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü'nün (NATO) destekleriyle Amasra'ya yeni Askeri tesisler inşa edilmiştir. Tarihi Bedesten Bölgesi yakınlarına inşa edilen Amasra Kömür İşletme Tesisiyle beraber 1967-1980 tarım arazilerinin önce ormana daha sonra yola dönüşüm süreci başlamıştır. 2000'li yıllara geldiğimizde küresel olarak gelişen turizm sektörü ve devletin teşvikleriyle Amasra halkı turizme yönelmeye başlamıştır. Amasra Tünel Yolu'nun açılmasıyla, tarihi Kuşkayası Yol Anıtı rotası bölündüğü ve ulaşım kolaylığı nedeniyle kent merkezindeki turist ve bina yoğunluğu arttığı gözlemlenmektedir.

Şekil 47: Amasra Bahriye Bataryası (İstanbul deniz müzesi fotoğraf arşivi; Toksöz'den, 2009)

Şekil 48: Milli Mücadele sırasında Amasra Küçük Liman'ın tayyare istasyonu olarak kullanılmıştır (Toksöz, 2009)

4.1.2 Tarihi Peyzaj Karakteri Bileşenleri

On kişi üzerinden gerçekleştirdiğimiz sözlü tarih/ öznel haritalama süreci içerisinde Tarihi Peyzaj Karakter Alanlarından da beslenerek sekiz farklı tarihi peyzaj karakter bileşeni (TPKB) (*askeri alanlar, yollar, endüstriyel alanlar, orman alanları, yerleşim alanları, rekreasyon alanları, tarım alanları ve limanlar*) belirlenmiştir.

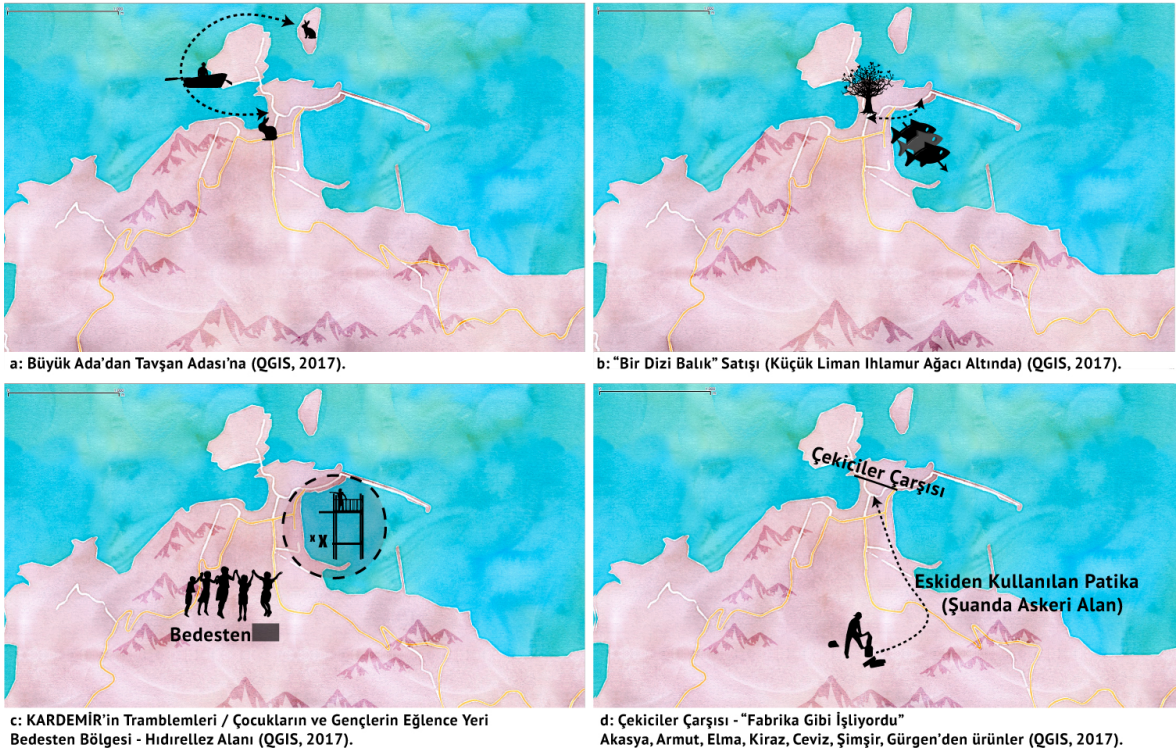
Öznel Harita (1), Büyük Ada'nın Amasralılar tarafından nasıl Tavşan Adası haline getirildiği görselleştirilmiştir. 1960'lı yıllarda Amasra Belediyesi tarafından desteklenerek birkaç tavşan adaya geçici süreliğine bırakılmıştır. Yaz aylarını adada geçiren tavşanlar, kış aylarında bir grup Amasralı tarafından geleneksel olarak köşeye sıkıştırma yöntemiyle yakalandıktan sonra tekne ile Küçük Liman Bölgesindeki barınağa (Şekil 49-a) taşınmaktadır (Sefa Park Çay Bahçesi'nin olduğu alan). Bir kaç yıl devam eden bu ritüel, belediyenin değişmesiyle unutulmuş ve tavşanlar adada yaz-kış konaklamaya başlamışlardır. Adanın zorlu şartlarına uyum sağlayan ve üremelerine devam eden tavşanlar, ziyaretçilerin ilgisini çekmiş, dürbünle ya da tekne turları sırasında ziyaretçilere adada yaşayan tavşanlar gösterilmeye başlanmıştır. Halk arasında Büyük Ada'nın ismi adadaki tavşan varlığı sebebiyle Tavşan Adası olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Küçük Liman'da bulunan Kültür Parkı'nın (Barış Akarsu Parkı) Güneydoğu köşesinde, dört yol ağzında bulunan İhlamur Ağacı'nın altında (1970'li yıllar) balık satışının yapıldığından bahsedilmektedir (Şekil 49-b). 70'li yıllarda poşet vb. taşıyıcı nesnelerin olmaması

nedeniyle Büyük Liman'da bulunan bir bitkiden koparılan çubuk şeklindeki saplar balıklara geçirilip, satışının 'bir dizi balık' şeklinde yapıldığından söz edilmektedir.

Amasra'da 1950'li yılların sonunda açılan KARDEMİR'in (Karabük Demir Çelik Fabrikaları) trampelenleri Amasralı gençler tarafından hem rekreasyon hem de sosyalleşme alanları olarak kullanıldığından söz edilmektedir (Şekil 49-c). İki farklı deniz trampeleninin bulunduğu Büyük Liman Bölgesi o yıllarda kampta konaklayan KARDEMİR çalışanlarının yanı sıra Amasralıların da eğlence yeri olarak ön plana çıkmaktaydı. Roma Dönemi'nde eyalet meclisi olarak kullanılan Bedesten Bölgesi 1960'lı yıllarda her yıl düzenlenen Hıdırellez kutlamalarının toplanma ve eğlence alanı olarak kullanıldığı belirtilmektedir.

Çekiciler Çarşısı'nın 1960-70'li yıllarda "fabrika gibi çalıştığı", akasya, armut, kiraz, ceviz, şimşir, gürgen ağaçlarıyla yapılan ahşap ürünler (baharatlık, leylek figürlü dekoratif süs, baharatlık, çerezlik vb.) ve tekne parçaları, tüm Türkiye'ye ve bazen takas yöntemiyle yurtdışına gönderildiği anlatılmaktadır. O dönemde Bedesten Bölgesi tarafından temin edilen tomrukları taşımak için şuanda askeriye'nin içerisinde geçen patika yolun (Şekil 49-d) kullanıldığı söylenmektedir.

Şekil 49: Öznel Harita 1 (QGIS, 2017)

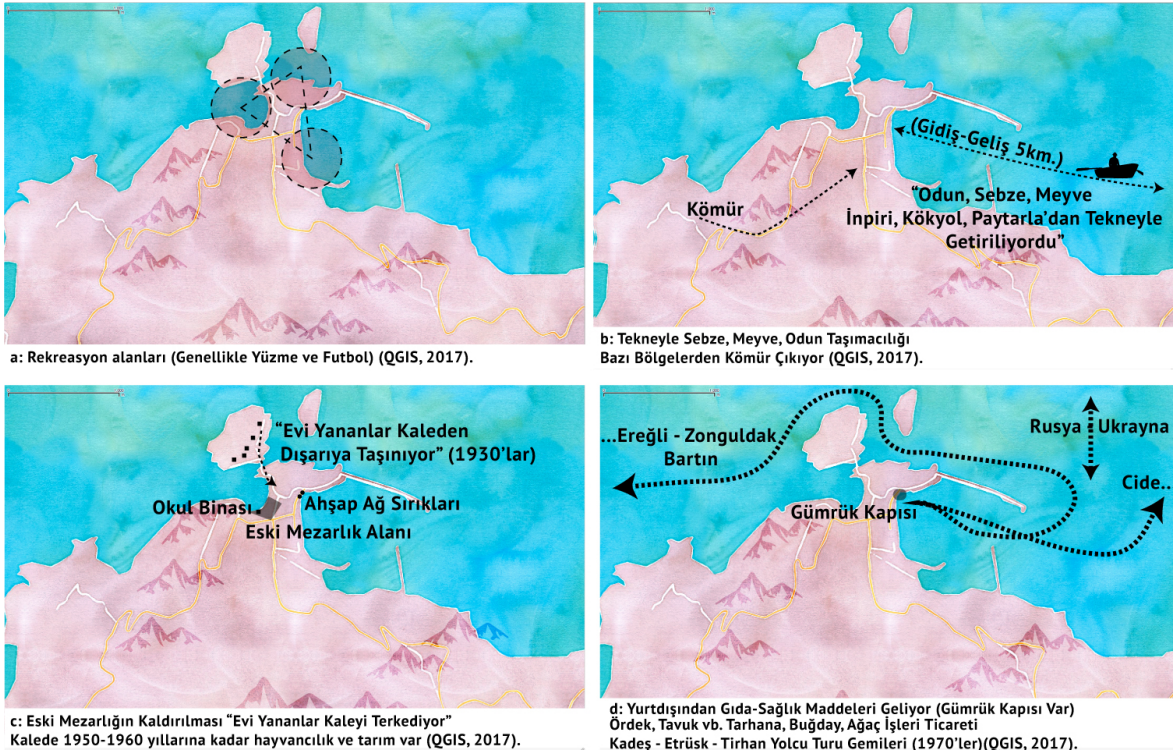

Öznel Harita (2), 1960-70’li yıllarda gençlerin rekreasyon alanı olarak kullandıkları Kuşna, Direkli Kaya ve Büyük Liman (Şekil 50-a) olmak üzere üç farklı bölge bulunmaktadır. Belirtilen yıllarda Amasralı gençlerin sağlıklı bir şekilde yetiştiklerinden söz edilmektedir. Hem yüzme hem de plajda futbol, voleybol gibi takım sporlarının yapıldığı yerler belirtilmektedir.

Amasra merkezinde yaşayan bazı ailelerin, merkezin dışında kalan müstakil ya da sahipsiz arazilere tekneyle yolculuk yaparak (yaklaşık üç deniz mili); sebze, meyve, odun vb. ihtiyaçlarını bu arazilerden karşıladıkları anlatılmaktadır (Şekil 50-b). 1970’li yıllarda Amasra’dan Bartın’a günde bir servisin yolculuk yaptığından ve o dönemlerdeki ulaşımın zorluklarından bahsedilmektedir.

1950’li yıllarda Boztepe Adası’nda yaşayan ve evleri yanan ailelerin daha iç kesimlere doğru yerleştikleri, ulaşım ve hayvancılığın Kaleiçi’ndeki zorluğundan bahsedilmektedir. “Eski okul binası” ve “eski mezarlık” alanı gösterilmektedir (Şekil 50-c), bu alanlar Amasra’da turizmi geliştirmek amacıyla “Hasan Muhtar” tarafından yıktırıldığı ve bir kısmı için yapı izni çıkartıldığı anlatılmaktadır. Bu alandan gelen parayla muhtarın, Amasra için bir gece bekçisi ve bir köy korucusunu işe aldığı anlatılmıştır. Bu olay Antik Liman’da (Küçük Liman) turizm için yapılan ilk ve en önemli plan değişimi olarak görülmektedir.

1970’li yıllarda Amasra’da gümrük kapısının bulunduğu ve bu kapıdan hem Karadeniz’e hem de Rusya-Ukrayna gibi Kuzey ülkelerine gelip giden ticari teknelerin olduğu betimlenmektedir (Şekil 50-d). Ayrıca Kadeş, Ertürk, Tirhan yolcu turu gemileri, 1970’li yıllarda Amasra’dan İstanbul ve Trabzon kıyılarına kadar yolculuk yaptığı anlatılmaktadır.

Şekil 50: Öznel Harita 2 (QGIS, 2017)

Amasra'da belirlenen TPKB ve açıklamaları aşağıda belirtilmektedir;

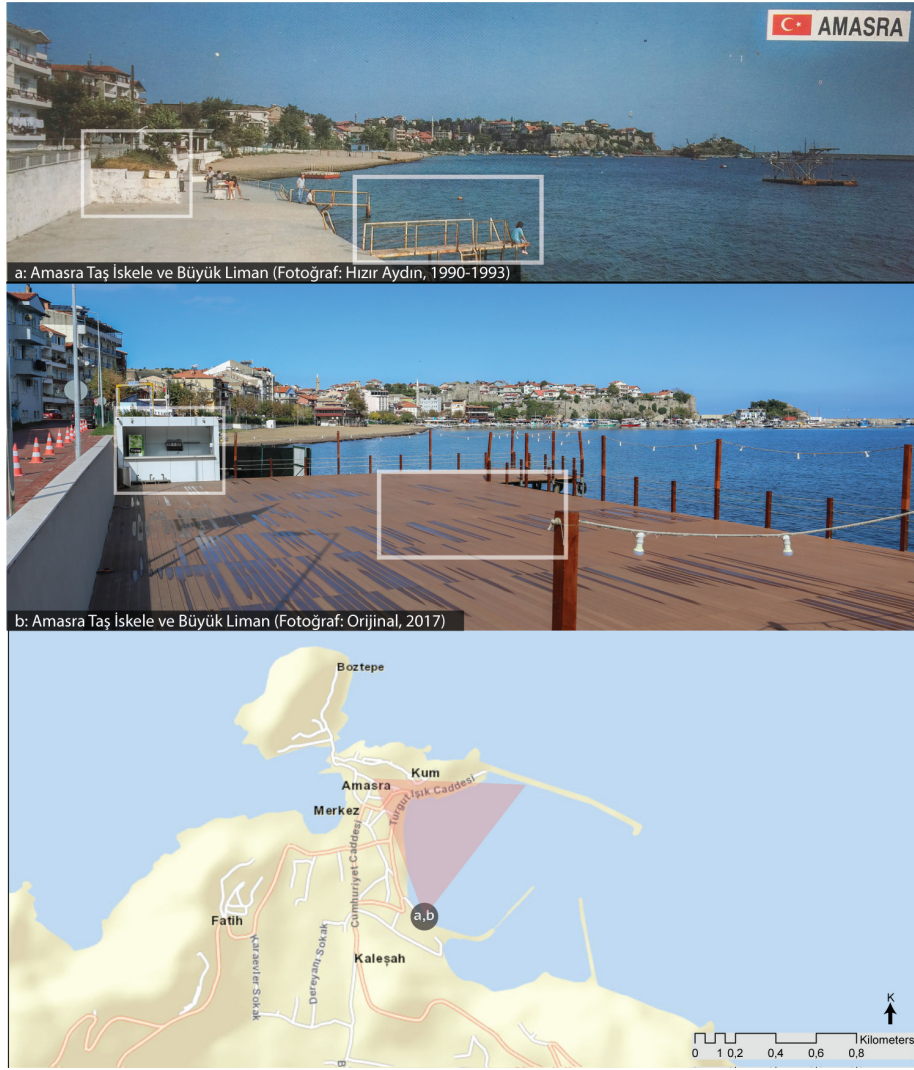
- **Askeri Alanlar:** Bölgenin savunulması için askeri açıdan önemli olaylar ve yerler bulunmaktadır.
- **Yollar:** Antik ve yakın geçmiş dönemlerinde halk tarafından aktif olarak kullanılan patikalar ve ana yolla belirtilmektedir.
- **Endüstriyel Alanlar:** Osmanlı ve Türkiye döneminde yoğunlaşan endüstriyel alanlar kömür tesislerini ve sanayi bölgesini içermektedir.
- **Rekreasyon Alanları:** Amasra'da dinlenme, yenilenme için hem yerel halkın hem de turistlerin kullandığı alanları içermektedir.
- **Yerleşim Alanları:** Fenikeliler döneminden günümüze kadar gelen süreçte yerleşim yerlerinin dağılımını göstermektedir.
- **Orman Alanları:** Strabon'un "Şimşir ağacının en mükemmel Amastris'te ve özellikle Kytoros'ta çok yetişir" (Sakaoğlu, 1999) sözleri günümüzde olduğu gibi antik dönemde de orman alanlarının önemini vurgulamaktadır, bu süreç orman alanlarının tarihi konumlarını içermektedir.

- **Tarım alanları:** Amasra'nın coğrafi şartları gereği tarıma elverişli alanları sınırlıdır ancak 1960'lı yıllarda TTK'nın bölgeye gelmesinden önce geniş alanlarda tarımsal faaliyet yapıldığı görülmektedir.
- **Limanlar:** Coğrafi yapısı nedeniyle Amasra'nın Antik Çağda deniz ticaretiyle beraber geliştiği görülmektedir, üç tarafının denizlerle çevrili olması ceviz ve şimşir gibi dayanıklı ağaçların bolca bulunması sebebiyle Amasra'da yaşamış her medeniyet liman inşa etmiş ya da bir önceki medeniyetten kalan tarihi limanları onarıp ticaret ve barınma amacıyla kullandığı görülmektedir.

4.2 Amasra Tarihi Peyzaj Karakterinin Değişimi

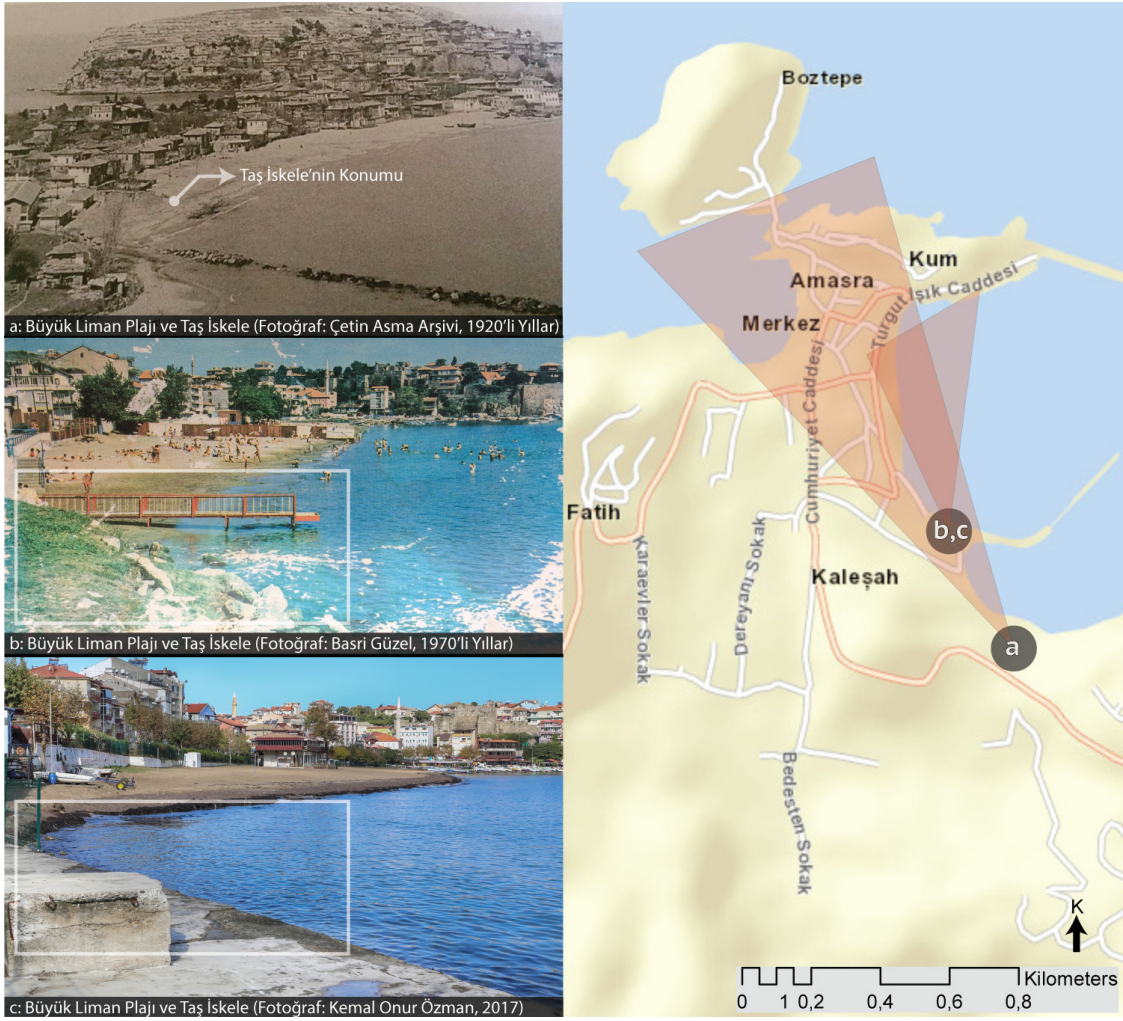
Karakterin değişimi tarihi peyzaj karakteri bileşenlerinin unsurları (mekanları) üzerinden sorgulanmıştır. Bir mekân birden fazla bileşene ait olduğu için mekanlar ayrı ayrı aktarılmaktadır.

Taş İskele ve Eski Trampleni: 1990'lı yıllarda halkın ücretsiz olarak giriş yapabildiği, her yıl onarımı yapılan Amasralıların "Taş İskele" olarak adlandırdığı rekreasyon alanı (Şekil 51) 2010'lu yıllarda Amasra Belediye'si tarafından bakımlarının gerçekleştirilmediği anlatılmaktadır. Yaklaşık beş yıl atıl durumda bırakılan Taş İskele, 2015 yılında özel şirkete kiralandığı söylenmektedir. Günümüzde özel şirket tarafından Beach-Bar adı altında turistlere/ziyaretçilere hizmet verdiği görülmektedir.

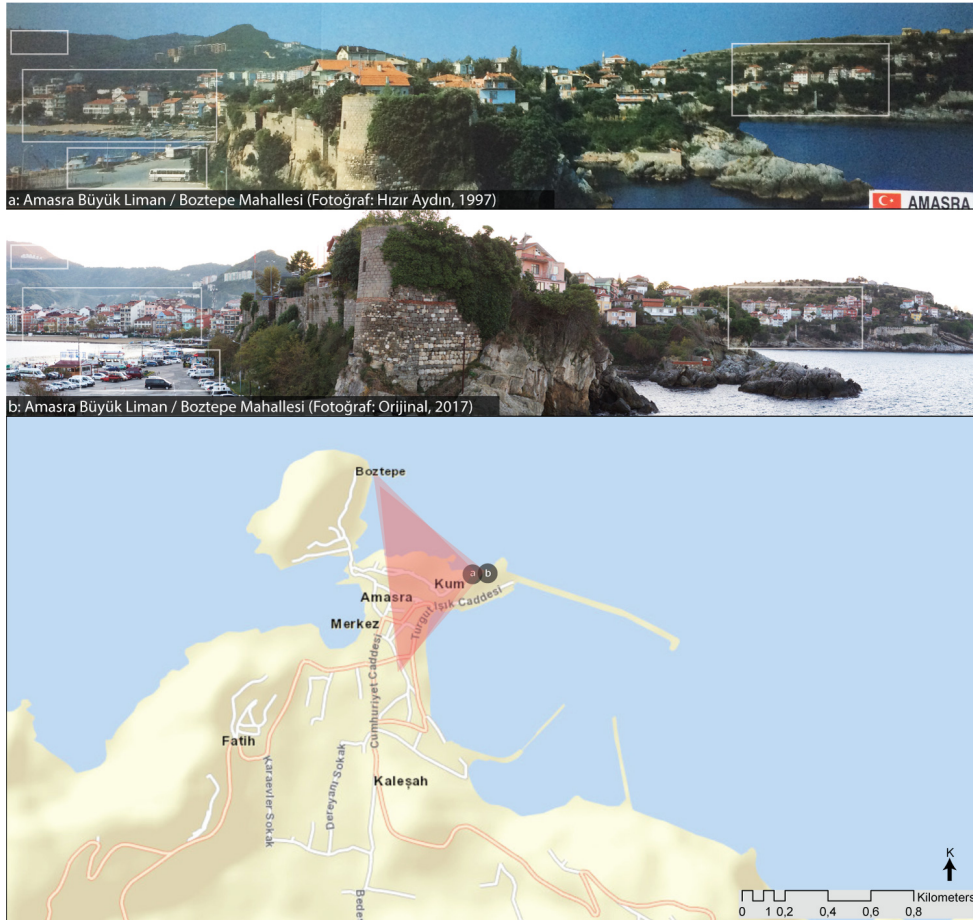
Şekil 51: Taş İskele ve Plaj Bölgesi

Büyük Liman Plajı: 1920’li yıllara ait Şekil 52-a’da görülen Büyük Liman Plaj alanının günümüzle kıyaslandığında (Şekil 52-c) çok daha fazla alana sahip olduğu görülmektedir. Plajın Güney bölgesinin (Taş İskele bölgesi) günümüze kadar, kumsal, hafriyat döküm alanı (Şekil 52-b) ve halka açık taş iskele (Şekil 52-c) olarak kullanıldığı görülmektedir.

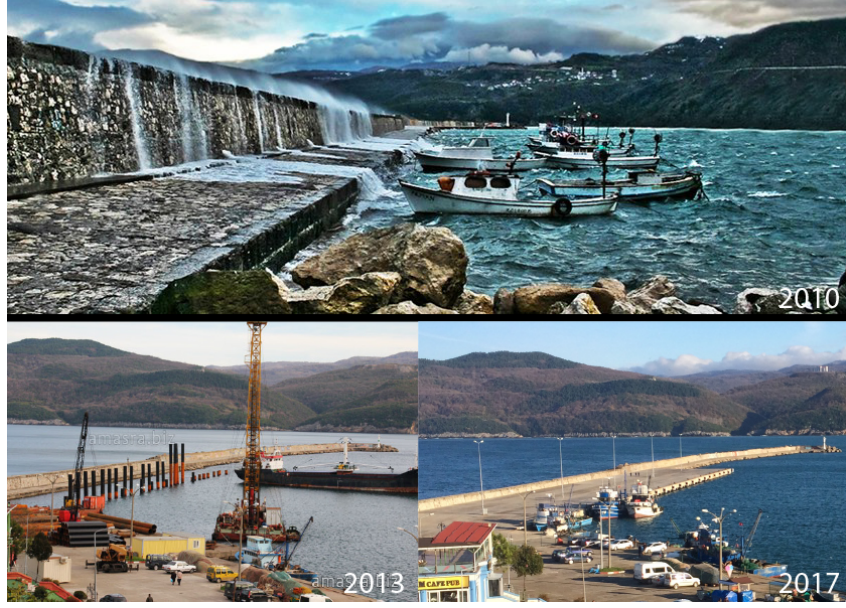
Şekil 52: Büyük Liman Plajı ve Taş İskele

Mendirek (Büyük Liman) – Amasra Kalesi ve Boztepe: 1997 yılına ait Şekil 53-a fotoğrafı ile 2017 yılına ait Şekil 53-b fotoğrafı karşılaştırıldığında, Amasra Büyük Liman bölgesinde kat ve bina sayısında artış olduğu, mendirek olarak adlandırılan liman bölgesinin özel ticari araçlar için otopark olarak kullanılmaya başlandığı, plajda bulunan küçük balıkçı teknelerinin park yerlerinin daraldığı ve bu bölgeye kafelerin inşa edildiği görülmektedir. 1. Derece sit sınırları içerisinde yer alan Boztepe Adası'ndaki yapılaşmanın arttığı gözlemlenmektedir.

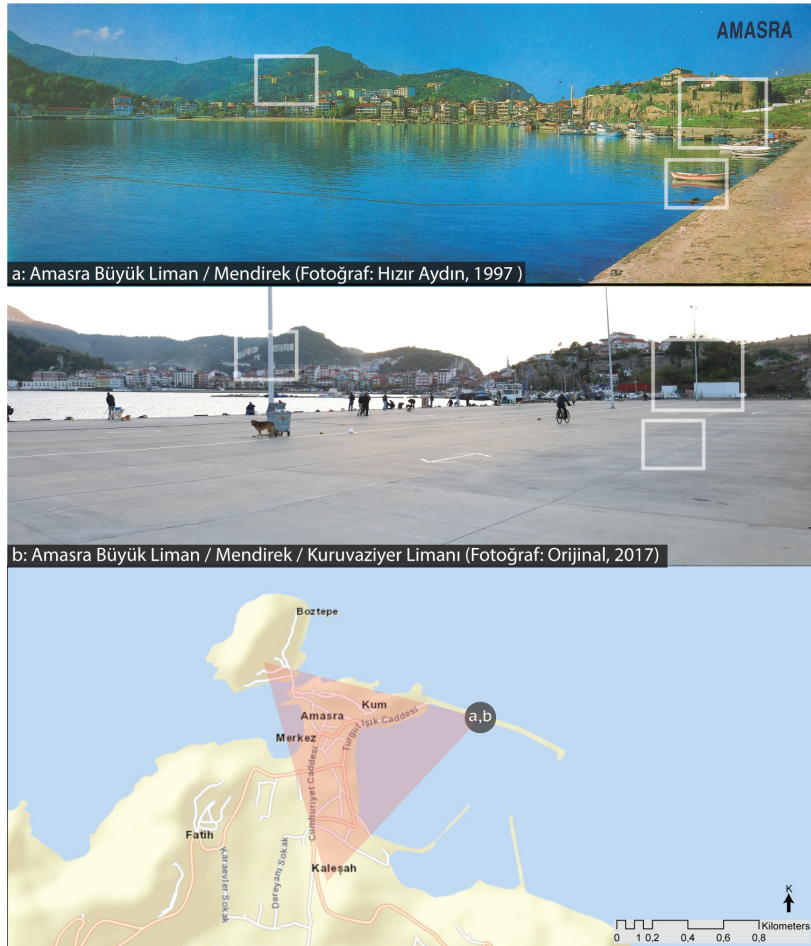

Şekil 53: Büyük Liman – otopark – marina

Eski Mendirek - Kruvaziyer Limanı: 19. yüzyılın başlarında Amasra Kalesi'nin taşları kullanılarak tamamlanan Amasra Limanı (Şekil 54), 2017 yılında kruvaziyer yat limanı projesiyle beton altında kaldığı Şekil 55-b'de görülmektedir. 230m. uzunluğa ve 30m. genişliğe sahip (Anon., 2013) olan kruvaziyer limanının halen aktif olarak kullanılmadığı görülmektedir. Küçük balıkçı teknelerinin çapa attığı, Amasralıların büyük yengeç (halk dilinde bağırca) yakaladıkları bölge günümüzde otopark ve yaz aylarında lunapark alanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 54: Amasra Büyük Liman

Şekil 55: Büyük Liman Kruvaziyer Limanı – Mendirek

Askeri Liman ve NATO Birliği: 1948’de başlayan Soğuk Savaş dönemiyle beraber Amasra’nın askeri nemi 1. Dünya Savaşı’ndan sonra tekrar ön plana çıkmıştır. Türkiye’de resmi olarak açılışı yapılan 2. kumsal olma özelliği taşıyan Büyük Liman Plajı (şekil 56), 1938 yılında hizmete girdiği belirtilmiştir (Sakaoğlu, 1999). Kaleşah bölgesinden gelen patika yolun geçtiği alan Askeriye tarafından kamulaştırılmış ve NATO müttefiği olarak 1958 (Toksöz, 2009) yılında liman yapılmasına karar verildiği söylenmektedir. Bu durumla beraber Amasra Büyük Liman plajının bir kısmının yok olduğu ve kısmen görünür durumda olan (şekil 56-c) Antik Liman’ın tamamen kaybolduğu görülmektedir.

şekil 56: NATO’nun desteğiyle yapılan yapılan askeri mendirek

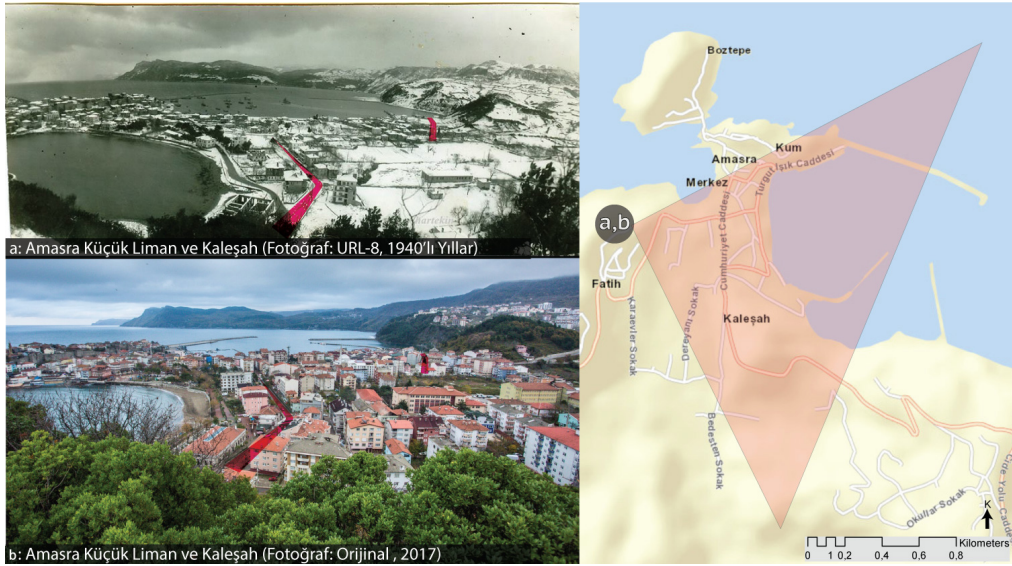
Kum Mahallesi ve Küçük Liman evresi: 1930’lu yıllarda yerleşim alanı, tarım arazisi ve ağaç topluluklarıyla çevrili olan alanların (şekil 57-a) yerlerine, 2017 yılında çekilmiş fotoğrafta beş ve altı katlı binaların inşa edildiği, tarım arazilerinin ve yeşil alanların tamamen yok olduğu görülmektedir.

Şekil 57: Kum Mahallesi çevresinde insan ergonomisine uygun olmayan, çarpık kentleşme

Küçük Liman ve Kaleşah: Küçük Liman bölgesinde yerleşimin hız kazandığı 1960'lı yıllara ait olan fotoğrafta (Şekil 58-a) geniş tarlalar, eski ilkokul binası, 1884 yılında yapımına başlanan Amasra Bahriye Mektebi (Amasra Müzesi) görülmektedir. Kaleşah mahallesinin 1960'lı yıllarda tarım arazileriyle çevrelenmiş olduğu 2017 yılında çekilen (Şekil 58-b) fotoğrafta ise tarım arazilerinin konut alanlarına dönüştüğü görülmektedir.

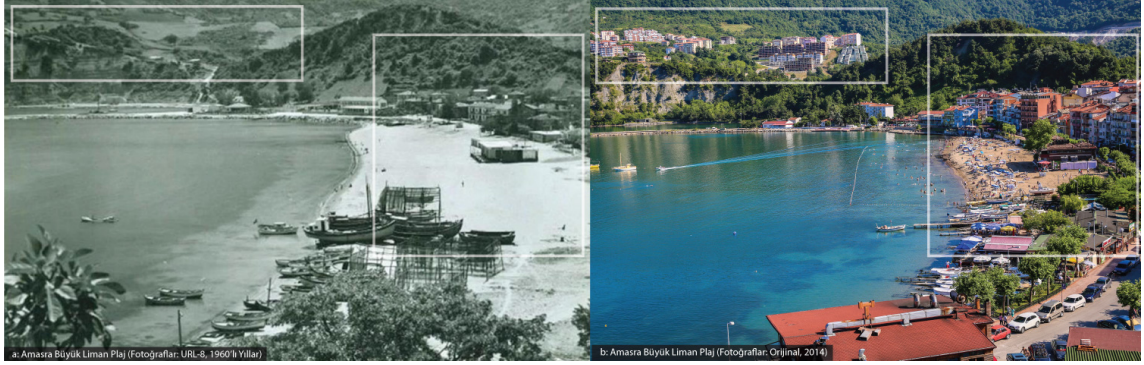
Şekil 58: Küçük Liman ve Kaleşah bölgesindeki tarım arazilerinin imara açılmasıyla ortaya çıkan durum

Boztepe Kalesi İçi (Zindan Kalesi): Laurens'in 1847'de çizdiği resimde kalenin atıl durumda olduğu, kale duvarı taşlarının yollara düştüğü (Şekil 59-b), iç kapının sağlam bir şekilde durduğu görülebilmektedir. Günümüzde (Şekil 59-a) iç kapı tamamen yok olmuş durumdadır.

Şekil 59: Amasra Boztepe (Zindan Kalesi)

Amasra Büyük Liman Plajı ve Kaleşah Bölgesi: Amasra Kaleşah bölgesindeki tarım ve orman arazilerinin konut alanlarına dönüştüğü (Şekil 60) görülmektedir.

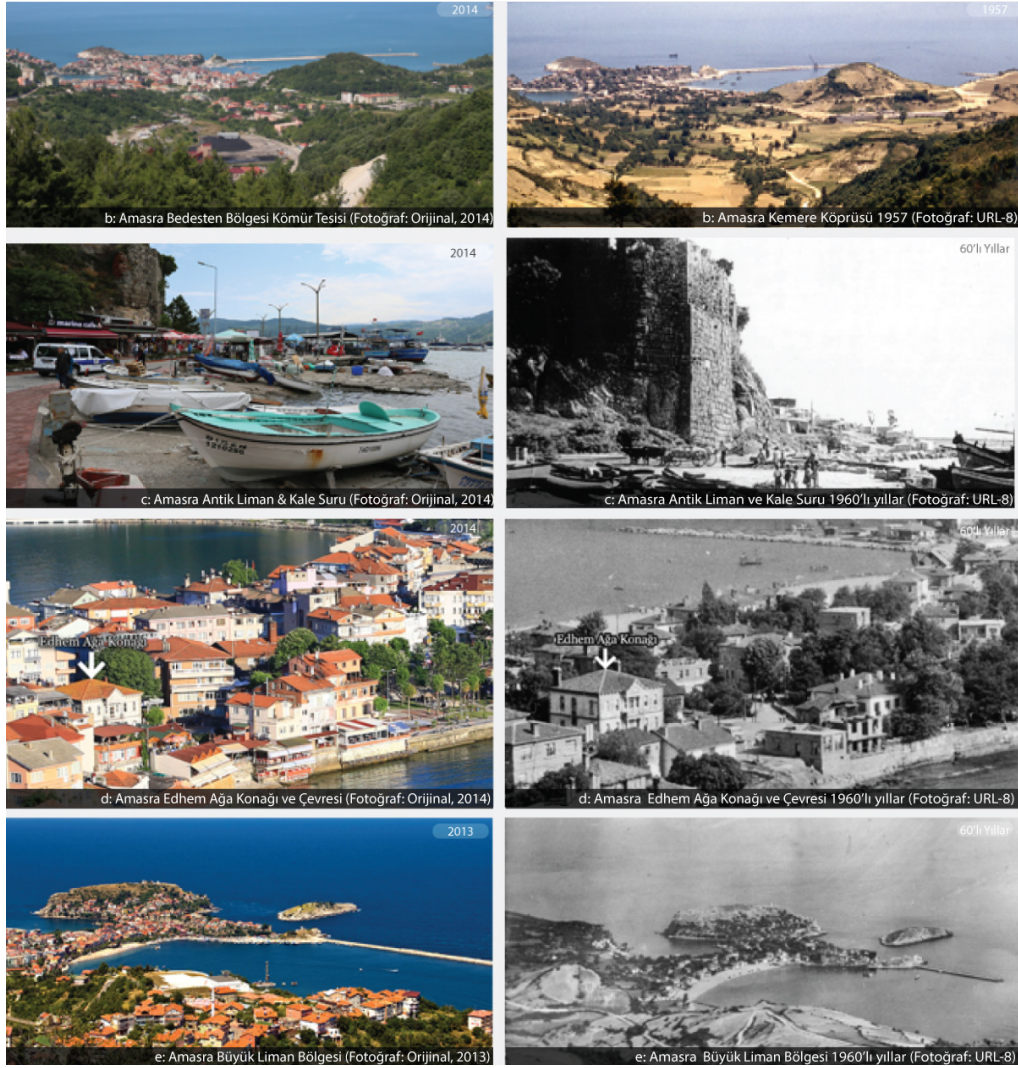
Şekil 60: Amasra Büyük Liman Plajı ve Kaleşah

Amasra Kemere Köprü: 1930'lu yıllara ait Şekil 61-a'da Kemere Köprü'nün altındaki tekne tamirhaneleri ve çekek alanı görülmektedir. Küçük Liman denizinin temizlenmesi için köprü'nün altı 2000'li yılların başında açılmıştır.

Şekil 61: Amasra Kemere Köprü

Amasra Taşkömürü İşletmesi (ATİ), Bedesten ve Kaleşah Bölgeleri'nin bulunduğu yerlerde tarım arazilerinin olduğu (Şekil 62-a), yeni yapılan Amasra-Bartın tünel yolunun orman olduğu (Şekil 62-b), şehir merkezindeki yapılaşmalarla görünür durumda olan Ethem Ağa Konağı gibi somut kültürel mirasların diğer binaların arasında kaybolduğu (Şekil 62-d) görülmektedir.

Şekil 62: Sekiz fotoğraf üzerinden Amasra'da tarihi değişim

4.3 Planlama Çalışmalarının Amasra Tarihi Peyzaj Karakterinin Değişimine Etkisi

1956 yılından günümüze kadar Amasra'nın imar değişikliği kararlarında önemli süreçler Tablo 6'da (Yıldırım, 2014; Tekdamar, 2017; Amasra Belediyesi, 2018) gösterilmiştir.

Tablo 6: 1956 Yılından Günümüze Amasra'nın Tarihi Peyzaj Karakterini Etkileyen İmar Değişimleri

Tarih	Adı
04.05.1956	Uygulama İmar Planı <ul style="list-style-type: none"> • Küçük Liman'da turizm amaçlı "otel" yapılaşmalarına izin veriliyor. • Çekiciler Çarşısı Çarşı Bölgesi Olarak Gösteriliyor.
17.12.1959	İlk Kadastral Plan
23.07.1968	İlk Halihazır Plan
28.09.1970	Uygulama İmar Planı <ul style="list-style-type: none"> • Kale Silüetindeki Kat Sınırı 2'ye indiriliyor. • Boztepe ve Kale içinde Kat İzinleri ve Yapı Gabarileri için sınırlayıcı kararlar alınıyor(Yıldırım, 2014). • Büyük Limanda Bitişik, İki Katlı Yapılaşmaya İzin Veriliyor. • Küçük Limanda Kıyıya Çekme Mesafesi Olan Yerlerde Geçici 3 Katlı Yapılara İzin Veriliyor . • Tarihi arkeolojik değeri olan yapı ve alanların tespiti yapılıyor.
24.02.1971	Revizyon İmar Planı <ul style="list-style-type: none"> • Çekiciler Çarşısından Büyük Liman bölgesine doğru 2 katlı olan yapıların 3 kat olarak revize edildiği.
11.09.1976	Korumaya Yönelik İlk Kurul Kararı <ul style="list-style-type: none"> • İskan alanı içerisinde üç kattan fazla yapı yapılmaması, • Harita da taralı kısımlara kesin inşaat yasağı getirilmesi, • Diğer alanlarda müze denetiminde yapılaşmaya izin verilmesi, • Halihazırdan başka yapıya izin verilmemesi, • Büyük Liman ve Küçük Liman'da tesis yapımına izin verilmemesi, • Çekiciler çarşısının korunarak onarım harici yapılaşmaya izin verilmemesi, • Müze binası önünden geçirilmek istenilen yolun yapılmaması gerektiği Amasra'nın plan kararları belirtilmiştir (Devam Ediyor...)
01.06.1985	Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları Yeniden Tespit Ediliyor. İmar Affı (Yıldırım, 2014) <ul style="list-style-type: none"> • Tekketepe 1.Derece Arkeolojik ve Doğal Sitten 3.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit'e değiştiriliyor. • Belediye lojmanlarının üst kısmında yer alan arkeolojik duvar kalıntılarının bulunduğu alanın I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmesi gibi başlıca kararlar alınmıştır. • Çekiciler Çarşısı yapılaşmaya açılıyor.

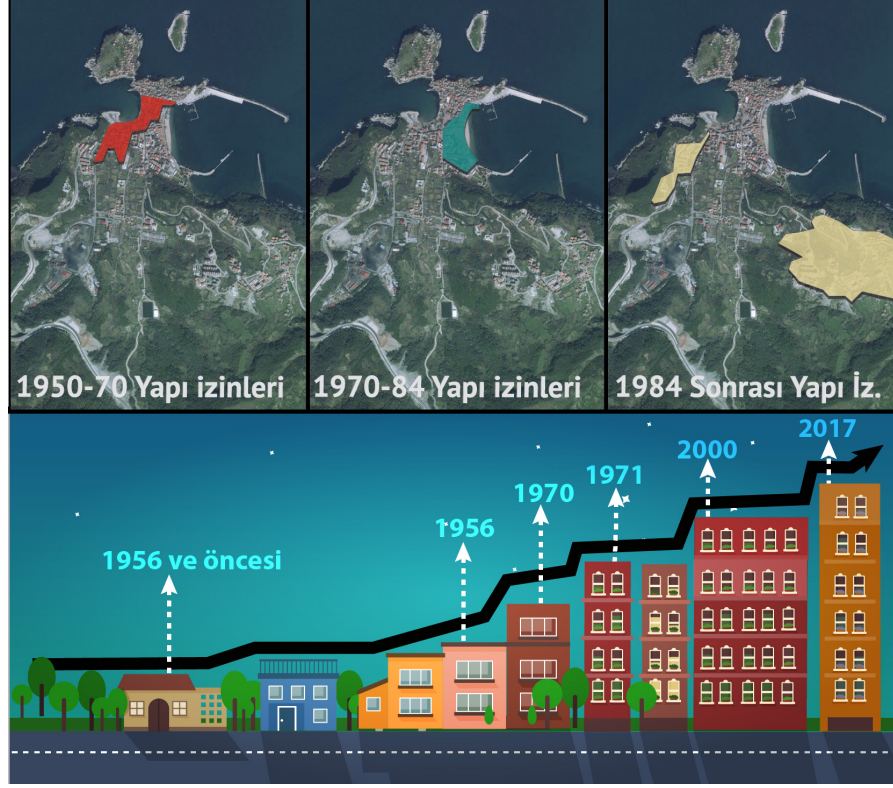
Tablo 6: Devam Ediyor...

Tarih	Adı
22.07.1986	<p>Uygulama İmar Planı</p> <ul style="list-style-type: none"> Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları üzerindeki yapılanma talebi azaltılarak, eski kent dokusunun korunması amacı ile, madencilığe bağlı nüfus artışının, turistik potansiyeli geriletici faktörleri minimize edilmeye çalışılarak, kentin her iki çıkışına doğru, topoğrafyanın imkanlarına göre yerleşimin yayılması, Sanayi işçilerinin konut ihtiyacının kent silüetini bozmayacak şekilde yamaçlara alınması, Küçük Liman ve Büyük Liman'ı kirletici faktörlerin önlenmesi gerektiği belirtilmiştir.
01.04.1988	<p>Koruma Amaçlı İmar Planı</p> <ul style="list-style-type: none"> Yönetmeliğin III. derece arkeolojik sit alanlarına ilişkin 43. maddesinde “Bu alanlarda imar planına uygun yeni yapılanma yapılabilir. Yeni yapılanma isteklerinin giderleri sahibince karşılanmak, Müze Müdürlüğü tarafından denetlenmek koşulu ile inşaatın yapılacağı parselin tümünde arkeolojik dokuyu belirlemeye yönelik kazı ve sondaj yapılır. Herhangi bir kalıntıya rastlanmaması halinde imar planı hükümleri doğrultusunda yapılaşma izni verilir. Fakat yapılan bu çalışmalar sonucunda herhangi bir bulguya rastlandığında konu Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruluna getirilir” hükmü bulunmaktadır (Türkoğlu, 2014; Tekdamar, 2017). Bazı II. Derece sit alanlarının III derece olarak değiştirilmesi. II. Ve III. Arkeolojik sit alanındaki her türlü yapılaşma ve modernleşme işlemlerinin Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruluna sunulması gerektiği.
09.10.1990	<p>Koruma Amaçlı İmar Planı</p> <ul style="list-style-type: none"> Boztepe II. Derece Arkeolojik Sit Alanının I. Dereceye dönüştürülmesi Kaleiçi mahallesindeki yeni yapılaşmalarda kale surlarına 5m çekme mesafesi uygulanması, Bartın-Amasra Yolundaki Erken Roma Dönemi'ne ait bir alanın 3. Derece arkeolojik sit alanı olarak kabul edilmesi, Kaleiçi ve Boztepe mahallelerinde tüm yeni yapılaşmalarda sadece tecilli yapıların mimari özelliklerine uygun cephe vererek şekilde tasarlanmış projelerin ruhsatlandırılmasına karar verilmiştir (Yıldırım, 2014)
02.04.1991	<ul style="list-style-type: none"> Boztepe II. Derece Arkeolojik Sit Alanı ile Kum mahallesinde ortaya çıkartılan antik yapı kalıntısının koruma alanının I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak belirlenmesine, Amasra merkezindeki mevcut arkeolojik ve doğal sit alanlarının yeniden araştırılmasına karar verilmiştir.
16.06.2004	Revizyon İmar Planı-Dizin Sokak

Tablo 6: Devam Ediyor...

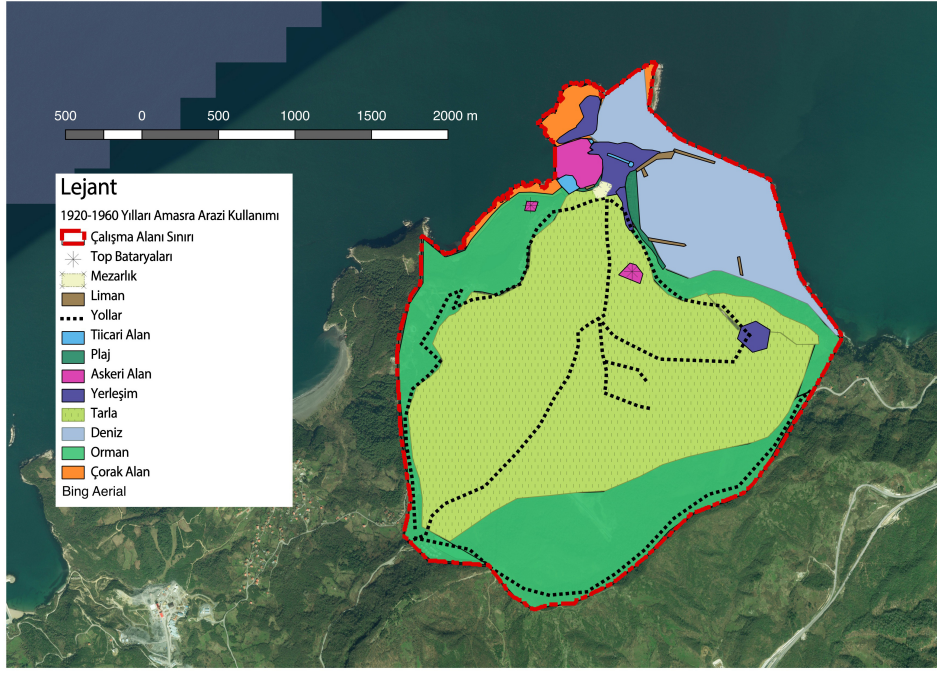
28.09.2007	<ul style="list-style-type: none"> • Tavşan Adası'nın I.Derece Arkeolojik ve I Derece Doğal Sit Alanı olarak belirlenmesi. • Kuşna Kayalıkları'nın topoğrafik yapısı ve görsel peyzaj özellikleri nedeniyle I. Derece Doğal Sit İlan edilmesi, • Boztepe ve Kaleiçi'nin Doğal sit özelliklerinin iptaline. • Küçük Limanda Antik Rıhtım olarak bilinen alanın I. Derece Arkeolojik sit ilan edilmesine. • Amasra-Bartın yolundaki Taş Kömürü Lojmanlarının doğusunda mevcut olan III. Derece arkeolojik sit alanının I derece Arkeolojik sit olarak tescil edilmesine karar verilmiştir.
16.11.2007	İlave İmar Planı (30M4c-30M4d-29L2a-29L2b)
16.11.2007	Nazım İmar Planı
28.09.2007	Sit İrdeleme
15.01.2009	Halihazır
19.01.2010	Halihazır Plan Güncellenmiştir
17.01.2011	İlk defa Koruma Amaçlı İmar Planı Amasra belediyesinin gündemine geliyor.
03.01.2013	Kadastral Plan Güncellenmiştir
05.06.2014	Revizyon İmar Planı
02.10.2014	Revizyon İmar Planı
13.01.2015	Revizyon İmar Planı
07.05.2015	Revizyon İmar Planı
01.09.2016	Amasra Kent Merkezi Karayolu Geçışı İmar Plan Değişiklik Teklifi (Amasra Belediyesi, 2018)
22.11.2017	Yeni Kaymakamlık Binasının İnşaatı İçin İmar Değişimi (Amasra Belediyesi, 2018)

1950 ile 1984 yılları arasındaki imar yasası değişimlerinin en çok etkilediği alanlar (Şekil 63) Küçük Liman, Büyük Liman ve Beyaz Evler-Kaleşah Bölgesi'ni içermektedir.

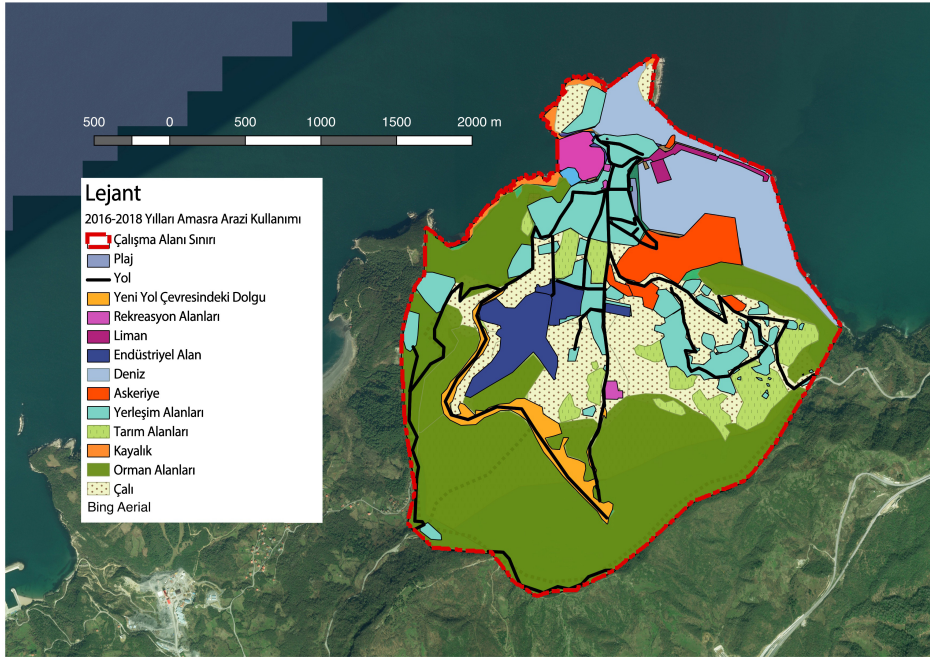

Şekil 63: 1950-1984 Yılları arasında imar yasasından en çok etkilenen bölgeler.

Mekânsal Değişim: QGIS programıyla hazırlanan Amasra'nın 1920-1960 (Şekil 64) ve 2016-2018 (Şekil 65) yıllarına ait mekansal arazi kullanım grafikleri aşağıda gösterilmektedir. Yaklaşık 98 yıllık değişimi içeren bu süreçte; endüstriyel alanların ve yerleşim arazilerinin tarım arazileri üzerine inşa edildiği ve günümüzde tarım arazilerinin çoğunun yok olduğu, plajın küçüldüğu, antik limanların ve tarihi top bataryalarının kaybolduğu görülmektedir. Amasra tünel yolu ile birlikte tarihi patikanın kesildiği bu yol inşaatının doğaya verdiği tahribat görülebilmektedir.

Şekil 64: Amasra'da 1920-1960 yıllarına ait alan kullanım haritası.

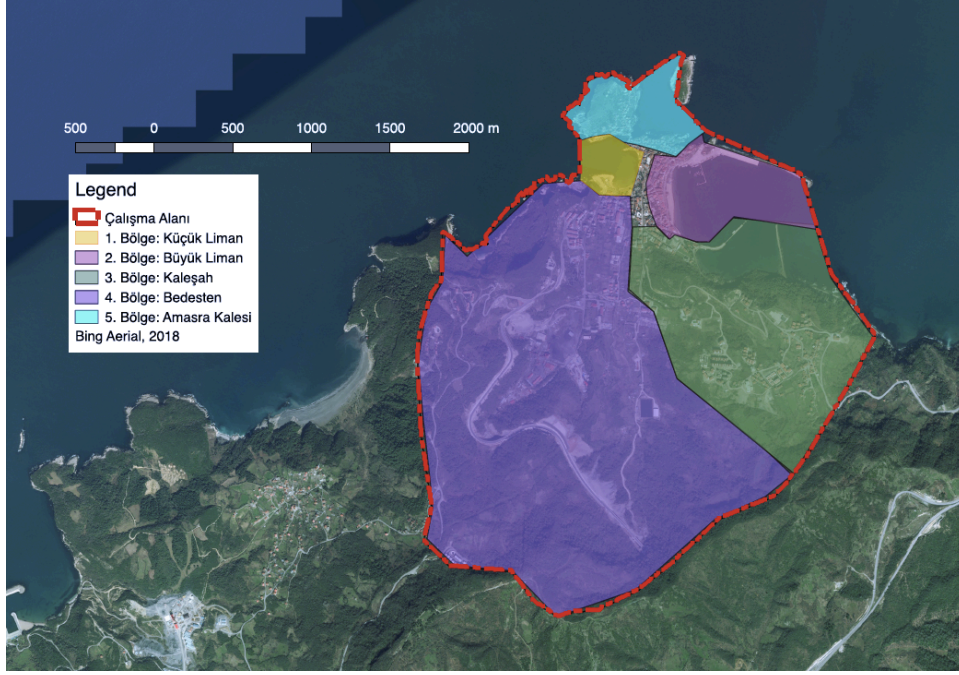

Şekil 65: Amasra 2016-2018 yıllarına ait alan kullanım haritası.

Beş farklı tarihi dönemin karakterini ve özelliklerini içeren zamansal derinlik sürecinde en çok değişimin yaşandığı beş farklı karakter bölgesi (Şekil 66) belirlenmiştir. Bu bölgeler şunlardır;

- 1.Bölge: Küçük Liman (12.1ha.)
- 2.Bölge: Büyük Liman (45.3ha)
- 3.Bölge: Kaleşah (153ha.)
- 4.Bölge: Bedesten (391ha.)
- 5.Bölge: Amasra Kalesi (30.7ha)

Şekil 66: Amasra'da en çok değişimin yaşandığı beş farklı karakter alanı.

Belirlenen bu alanlarda; 1920 ile 2018 yılları arasındaki arazi kullanımını, baskın karakter, çevresel görünürlük, liman sayısı, açık alan yüzdesi ve ses karakterinde yaşanan değişimler Şekil 67-68-69-70-71'de gösterilmektedir.

Küçük Liman		Dönemler			
No:1		1-16yy.	1920-1960	1990-2000	2016-2018
Açıklama: Antik dönemde iki farklı limanın bulunduğu bölge, 1900'ü yıllarda mezarlık, dini tören alanı, 1940'lı yıllarda eğitim(ilkokul) ve günümüzde turistlerin gün batımı seyir noktası, otopark, restoranlar alanı olarak kullanılmaktadır.					
Arazi Boyutu	12.1ha.				
Arazi Kullanımı	(Baskın)	Ticari Bölge Liman	Tersane Askeri Bölge, Eğitim Tınsef(Manevi) Alan	Bakı Noktası, Konaklama (Otel vb.)	Bakı Noktası, Konaklama (Otel vb.), Restoran
Karakter (Noktasal Bakışta)	(Çevresel Görünürlük)	-	4 (Orman, Tarım, Deniz, Mezarlık)	1 Deniz	1 Deniz
Liman Sayısı		2	1 (harabe)	0	0
Görünürlük	Görüş Açısı	-	Yüksek	Düşük	Düşük
	Kültürel & Tarihi Değerler	-	Antik Liman Kalıntısı Eski Okul Binası, Ethem Ağa Konak	Müze Binası, Ethem Ağa Konak	Müze Binası Ethem Ağa Konak
	Açık Alanın Yüzdesi	-	%60-90	%30	%20
Ses Karakteri		İnsan, işçi, Mal Yükleme-Boşaltma, Atlı Sesleri, Dalga, Rüzgar	Dalga, Rüzgar, Dini Tören Çocuk Savaş Gemisi, Teyyare, Ağlama(Hüzün)	Turist, Çocuk, Dalga, Rüzgar	Turist, Esnaf, Çocuk Arabası, Dondurmacı, Dalga, Rüzgar Motorlu Araç, İnşaat Turist, Lunapark Müziği

Şekil 67: I. Bölge Küçük Liman.

Büyük Liman		Dönemler			
No:2		Açıklama: Antik dönemde iki farklı limanın bulunduğu bölge, 1940'lı yıllarda, şuan ki konumundan iki kat daha büyük bir plaja ve ahşap evlere sahip olduğu görülmüştür. Soğuk savaş döneminde NATO'nun desteğiyle inşa edilen yeni askeri birlik Büyük Liman Plajı'nın bir kısmını içerisine aldığı belirlenmiştir.			
		1-16yy.	1920-1960	1990-2000	2016-2018
Arazi Boyutu	45.3ha.				
Arazi Kullanımı	(Baskın)	Ticari Bölge Liman	Kumsal, Balıkçılık, Park Rekreasyon, Liman	Kömür Yükleme Tesisi Tur Otoparkı, Eğlence, Liman, Antik Taşlar, H3	Otopark, Yürüyüş, Tekne Turu, Cafe, Lunapark(Yazın)
Karakter (Noktasal Bakışta)	(Çevresel Görünürlük)	3 (Orman, Tarım, Deniz)	3 (Orman, Tarım, Deniz)	2 (Orman, Deniz)	1,75 (1 Deniz + 0.75 Orman)
Liman Sayısı		3	1	1+1(Askeri)	1+1(Askeri)
Görünürlük	Görüş Açısı	-			
	Kültürel& Tarihi Değerler	-	Hamam, Antik Liman	Hamam, Antik Liman	Hamam(kafe) Antik Liman
	Açık Alanın Yüzdesi	-	%60-90	%20	%20
Ses Karakteri	Olumlu Olumsuz	-	Kömür Yükleme, Kamyon Çocuk Sesleri	Kömür Yükleme, Kamyon, Turist, Çocuk Sesleri	Motorlu Araç, İnşaat Turist, Lunapark Müziği Çocuk Sesleri
Kaynak			Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Literatür Taraması	Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Uydu fotoğrafları, Literatür Taraması	Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Uydu fotoğrafları, Literatür Taraması

Şekil 68: II. Bölge: Büyük Liman.

Kaleşah		Dönemler			
		1-16yy.	1920-1960	1990-2000	2016-2018
No:3 		Açıklama: 1930'lu yıllarda tarım arazisi olarak tespit edilen alanın, bir kısmı 1950'li yıllarda askeriye tarafından istimlak edilmiştir. 1990'lı yıllarda çam ormanıyla kaplanan, güzel bir seyir noktası (Açık alan) olan bölge, 2010'lu yıllarda askeri helikopter pisti (Sahil güvenlik), 2018'de ise askeriye dışındaki kalan kısımların altı katlı yerleşim alanına dönüştüğü görülmektedir.			
Arazi Boyutu	159.500ha.				
Arazi Kullanımı	(Baskın)	Patika Yol	Askeriye	Yerleşim, Askeriye	
Karakter (Noktasal Bakışta)	(Çevresel Görünürlük)	Tarım, Plaj	Orman, Tarım	Yerleşim	
Liman Sayısı		1	1	1	
Görünürlük	Görüş Açısı	Çok Yüksek	Yüksek	Çok Düşük	
	Kültürel & Tarihi Değerler	-	-	Su sarnıcı kalıntısı	
	Açık Alanın Yüzdesi	%90	%65	%40	
Ses Karakteri	Olumlu Olumsuz	Hayvan sesleri (Kuş, At, İnek, Keçi vb.) NATO'nun askeriye inşaatı sesleri	Kuş sesi, araç sesi, inşaat sesi	İnşaat, Araç Sesleri,	
Kaynak		Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Literatür Taraması	Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Uydu fotoğrafları, Literatür Taraması	Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Uydu fotoğrafları, Literatür Taraması	

Şekil 69: III. Bölge Kaleşah.

Bedesten	Dönemler			
	1-16yy.	1920-1960	1990-2000	2016-2018
No:4	<p>Açıklama: Antik Dönemde yerleşim alanı olarak planlandığı düşünülen An Bedesten bölgesi, 1950'li yıllarda tarım arazisi, 1950'den 2000'li yıllara kadar endüstriyel alan (kömür madeni), 2018'de ise yeni yerleşim alanlarının yapılmasına başladığı bölge olarak bilinmektedir.</p>			
Arazi Boyutu	363.100ha			
Arazi Kullanımı	(Baskın)	Tarım	Endüstri (Kömür Ocağı)	Ulaşım (Yol)
Karakter (Noktasal Bakışta)		Tarım, Deniz, Şehir	Orman, Deniz, Şehir, Endüstri	Şehir, Deniz, Endüstri,
Liman Sayısı	0	0	0	0
Görünürlük	Görüş Açısı	Yüksek	Yüksek	Düşük
	Kültürel & Tarihi Değerler		Harabe şeklindeki ahşap- taş binalar, bedesten, antik tiyatro, kilise?	Bedesten, antik tiyatro (Bir kısmı yol altında) Kemerdere Köprüsü
	Açık Alanın Yüzdesi	-	%95	%65
Ses Karakteri	taş oymacılığı, ahşap işleme, İnsan, dere sesi, kilise çanı, savaşıların at sesleri hayvan sesleri, demir işçiliği	Tarla'da kullanılan aletlerin sesleri hayvanlar (boğa ile toprak sürme)	Kuşlar, hayvanlar, antik yürüyüş yolunda insan sesleri	motorlu taşıt, doğa
Kaynak	Günümüzdeki tarihi eserlerin varlığı, Amasra Müzesi	Sözlü tarih, anılar, tarihi fotoğraflar	Sözlü tarih, anılar, tarihi fotoğraflar, uydu fotoğrafları	Sözlü tarih, anılar, tarihi fotoğraflar, uydu fotoğrafları

Şekil 70: IV. Bölge Bedesten.

Kaleiçi	No:5	Dönemler			
		1-16yy.	1920-1960	1990-2000	2016-2018
		<p>Açıklama: Antik dönemlerde kentin savunması ve yerleşim yeri amacıyla kullanılmıştır. Alan 1. derece arkeolojik sit sınırları içerisinde yer almaktadır ve UNESCO geçici dünya mirası listesinde bulunmaktadır.</p>			
Arazi Boyutu	363.100ha				
Arazi Kullanımı	(Baskın)	Yerleşim		Yerleşim, Turizm	
Karakter (Noktasal Bakışta)	(Çevresel Görünürlük)	Tarım, Deniz, Şehir		Deniz, Şehir,	
Liman Sayısı		0		0	
Görünürlük	Görüş Açısı	-		-	
	Kültürel & Tarihi Değerler	Harabe Kiliseler, Cami, Harabe Cenova Şatosu, Armalar		Ceneviz Armaları, Kılıse?(Sanat Evi),	
	Açık Alanın Yüzdesi	%70		%50	
Ses Karakteri	Olumlu	Tarihta kullanılan aletlerin sesi, inek, koyun, keçi, insan, rüzgar, martılar		motorlu taşıt, turist, rüzgar, martılar	
	Olumsuz	-		-	
Kaynak	Günümüzdeki tarihi eserlerin varlığı, Amasra Müzesi	Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Uydu fotoğrafları, Literatür Taraması		Sözlü Tarih, Anılar, Tarihi Fotoğraflar, Uydu fotoğrafları, Literatür Taraması	

Şekil 71: V. Bölge Kaleiçi.

4.4 Amasra Tarihi Peyzaj Karakterinin Algılanabilirliği

Amasra'yı ziyaret eden turistlerin çektiği 143 amatör fotoğraf Google Map programında GPS konumlarına göre takip edilmiştir. Ziyaretçilerin çektikleri fotoğraflar QGIS programına aktarılarak özellikleri ve konumları doğrultusunda akslar oluşturulmuştur. Bu akslardan ve fotoğrafların içeriklerinden hareketle ziyaretçilerin hem fiziki izleri hem de Amasra'daki algıları tartışılmıştır. Fotoğrafların %62,23 oranında manzara, %20,93 oranında cadde, park, anıt ve günlük yaşam, %16,78 oranında tarihi bina, kültürel miras görsellerine sahip olduğu saptanmıştır. Bu oranların ise Amasra merkezinde belirli akslar üzerinde yoğunlaştığı ve bu aksların dışına çok nadir çıkıldığı belirlenmiştir.

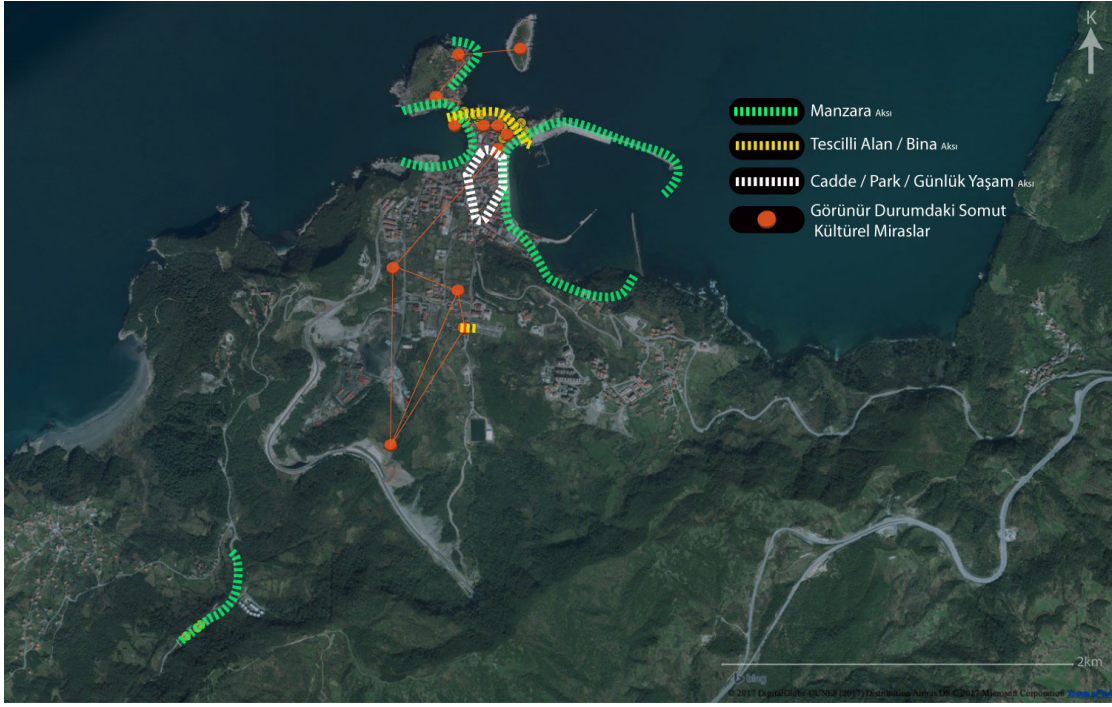
Farklı ziyaretçiler tarafından çekilen fotoğrafların GPS konumları detaylı olarak incelendiğinde (Şekil: 73-74-75-76-77) ziyaretçilerin genellikle manzara ve gün batımı fotoğraflarına odaklandığı ortaya çıkartılmıştır. Fotoğraf akslarının özellikle Küçük Liman, Büyük Liman ve Boztepe Adası'nda yoğunlaştığı (Şekil 72) görülmektedir.

Turist izlerindeki bu sıkışıklığın nedeni Amasra kent merkezindeki plansız kentleşme olarak düşünülmektedir. Bu durum manzara-deniz fotoğrafı çekmek isteyenlerin görüş açısını engellemektedir. Büyük Liman ve Küçük Liman arasındaki yaklaşık 190m. uzaklık olmasına rağmen, bir limanda yürüyüş yapabilen bir ziyaretçinin diğer limanı algılama/görebilme imkanı bulunmamaktadır.

Amasra'yı ziyaret eden turistlerin cadde, park, anıt, günlük yaşam çekimleri (Şekil 76) %20,93 oranıyla manzara fotoğraflarından sonra gelmektedir. Genellikle merkezde bulunan Kömürcü Anıtına ve birkaç cadde fotoğrafı üzerine odaklandığı görülmektedir. Bu durum Amasra'da günlük yaşam pratiklerinin turistler için önemli olmadığını yada görünür olmadığını göstermektedir.

Tarihi Binaların / Alanların fotoğraflarında ise genellikle Amasra Kalesi içerisinde bulunan Fatih Camisi (Eski Kilise), Şapel, Ahşap Binalar ve Kuşkayası Yol Anıtı'nda yoğunlaştığı, şehir merkezinde bulunan tarihi hamamlar, Bedesten Bölgesi (Roma Dönemi Eyalet Meclisi), Su Kemerleri gibi noktalara ise ilginin oldukça az olduğu görülmektedir (Şekil 72). Korunan tarihi alanlarda ise insan odaklı değil, binalara odaklı fotoğraf çekimlerinin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Antik çağda Amasra'nın ticari merkezi, Osmanlı

Döneminde, tarım-orman arazisi, Türkiye Cumhuriyeti döneminde endüstri (Taşocağı) bölgesinin bulunduğu Bedesten bölgesine ziyaret yok denecek kadar azdır. Kültürü korumak için yapıları korumak bir seçenektir fakat sadece yapıları koruyarak kültürün sürekliliğinin sağlanacağını söylemek doğru olmayabilir (Görmüş vd., 2017) bu nedenle Amasra'daki tarihi yapıların korunmasına ek olarak bağlamlarının da oluşturulması gerekmektedir.

Şekil 72: Turist/ziyaretçi izleri

UNESCO Dünya Mirası adayı Amasra'nın, günümüz kentsel sit alanları ve etkileşim bölgeleri göz önüne alındığında; turistlerin/ziyaretçilerin paylaştıkları fotoğraflardan tarihe karşı ilgilinin az olduğu belirlenmiştir. Bu durum için tarihi eserlerin yeterli şekilde görünmediği, tanıtımlarının az olduğu, ziyaretçilerin bu eserler üzerinden bir bağlam oluşturulamadığı söylenebilir. Günümüzde manzara fotoğraflarına ilgilinin bu kadar yoğun olması ise Amasra coğrafyasının ve doğasının halen en algılanabilir öge olduğunu göstermektedir.

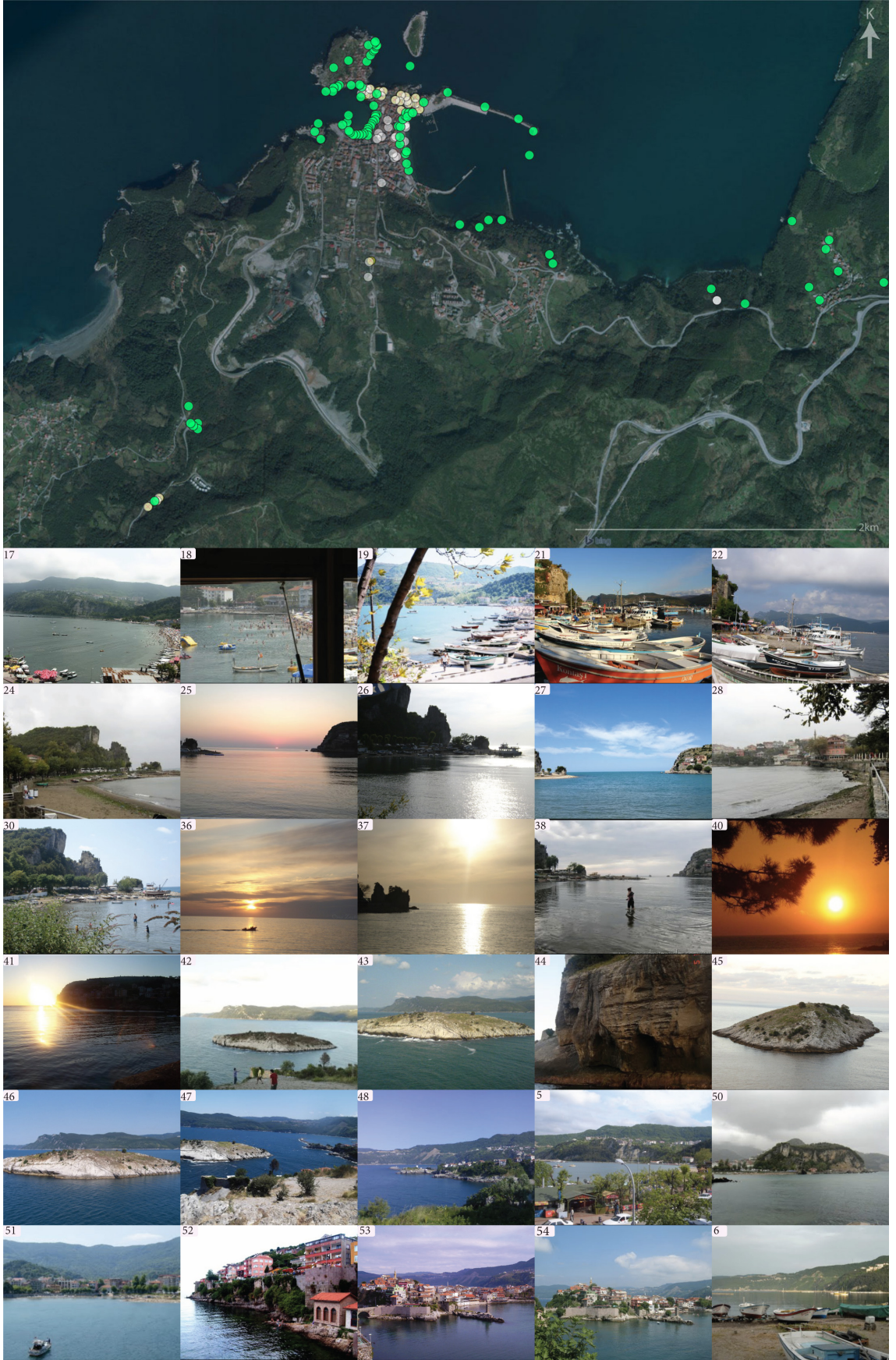

Şekil 73: Ziyaretçilerin peyzaj (manzara) fotoğrafları - 1

Şekil 74: Ziyaretçilerin peyzaj (manzara) fotoğrafları - 2

Şekil 75: Ziyaretçilerin peyzaj (manzara) fotoğrafları - 3

Şekil 76: Ziyaretçilerin cadde - park – günlük yaşam fotoğrafları

Şekil 77: Ziyaretçilerin tescilli tarihi bina fotoğrafları

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihi peyzaj karakteri (TPK) analizi yaklaşımının kent ölçeğinde değerlendirmesini ön gören bu çalışmada literatür taraması, sözlü tarih/öznel haritalama, zaman derinliği, fotoğraf analizi teknikleri kullanılmış, TPK alanları ve bileşenleri belirlenip coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ortamında QGIS programıyla haritalandırılması yapılmış, TPK alanlarının ve algı değişiminin belirlenmesi sağlanmıştır.

Sözlü tarih/öznel haritalama tekniğiyle özellikle yakın geçmişimizle ilgili literatür taramasında elde edemediğimiz önemli veriler ortaya çıkartılmış ve insanların bu dönemlere özlem duyduğu görülmüştür. Kişisel görüşmeler sözlü ve hafızaya dayalı olduğu için elde edilen verilerin doğrulanamama riskinin olduğu tespit edilmiştir.

Zaman derinliği analizinin ve tarihi peyzaj karakter değerlendirmesinin, kentin tarihi peyzaj karakteri ve karakter bileşenlerinin belirlenmesinde ve bilgilerin kayıt altına alınmasında verimli bir yöntem olduğu görülmüştür. Bu süreç geçmişle bugün arasında bağlantı kurmamızı sağlayacağı için, geleceğin oluşturulmasında bir referans niteliğinde olduğu öngörülmektedir.

Fotoğraf analizi yönteminde kullanılan tarihi fotoğrafların karşılaştırılması süreci özellikle kentin yakın dönemde uğradığı tarihi peyzaj değişimlerini görmek için etkili bir yöntem olduğu tespit edilmiştir ancak arazi boyutları net olarak algılanamadığı için CBS ortamına aktarım sürecinde kısmen veri kaybı yaşandığı görülmüştür.

Turistlerin/ziyaretçilerin çektikleri fotoğrafların GPS konumlarına göre takibi sonucunda elde edilen mekânsal izler ziyaretçilerin genellikle deniz manzarası ve doğa odaklı fotoğraf çekimleri yaptığını göstermektedir. Bu fotoğrafların ise mekana hakim bakı noktalardan değil genellikle şehir içerisinde ve deniz kenarında çekildiği tespit edilmiştir. Ziyaretçi sirkülasyonundaki bu durum kentsel ölçekte peyzaj planlamanın eksikliğini göstermektedir. Amasra'ya hakim tepelerin aktif olarak kullanıldığı, tarihi peyzajın ön plana çıktığı kentsel planlama ihtiyacının giderilmesi için çalışmalar başlatılmalıdır.

Tarihi alanlarda çekilen fotoğrafların sayısının manzara fotoğraflarına oranla üç kat daha düşük olduğu ortaya çıkartılmıştır. Amasra ziyaretçilerinin tarihi rota olarak takip ettiği alanın Amasra Kalesi'nden ibaret olduğu görülmektedir ve kentin somut kültürel mirası açısından önem taşıyan diğer alanları Kemerdere Köprüsü, Bedesten, Antik Tiyatro, Su Sarnıcı ve Küçük Hamam'da ziyaretçi izlerinin yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Amasra'daki tarihi peyzaj dokusunun 2. planda görüldüğünü yada bu dokunun yeterli derecede görünür/algılanabilir olmadığını göstermektedir.

Fotoğraf analizi yönteminin, günümüz TPK'sindeki insan algısını ortaya çıkartmak için etkin bir araç olduğu tespit edilmiştir.

1. Dünya savaşındaki Amasra'nın konumu ve o dönemde verdiği milli mücadeleyle ilgili tanıtıcı tabela, afiş vb. bilgi kaynaklarının eksikliği tespit edilmiştir. Amasra'da kullanılan iki farklı top bataryası, eski hastane, Küçük Liman'ın hava alanı olarak kullanılmasını Amasra Müzesi'nde yada kentin belirli noktalarında oluşturulacak tanıtım yazılarıyla ziyaretçilere ve Amasra'nın yerlilerine anlatmak yakın geçmişimizdeki mekanları anlamlandırmak açısından önemli olacaktır.

Amasra Müzesi'nin tarihi eserleri noktasal(anıt) olarak kayıt altına alması, eserleri çevresiyle bağlantı kurmadan koruması, tarihi ve kültürel yerleşimlerin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Kültürel mirasın korunması için noktasal değil alansal olarak koruma stratejileri geliştirilmelidir. Müzede yada bulunduğu yerde sergilenen eserlerin değerli yada değersiz olsun çevresiyle bir bağlam oluşturamadığı için algılanamadığı ortaya çıkartılmıştır.

Eski dönemlerde tek yada iki katlı binalar ve tarlalar için tasarlanmış caddelerin bulunduğu alanlara günümüzde plansız kentleşmenin ve ekonomik kaygıların beraberinde getirdiği turizm ve inşaat baskısıyla altı katlı binalar yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu durumun caddelerde bulunan tarihi yapıların görünürlüğünü ve önemini azalttığı gibi Amasra'nın tarihi peyzaj karakterine zarar verdiği görülmektedir. Günümüz peyzajının geleceğin mirası olduğundan yola çıkarak, günümüzde uygulanan imar yasa ve mevzuatlarının Amasra'da ortaya çıkartılan TPK alanları doğrultusunda tekrar gözden geçirilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Aldred, O. ve Fairclough, G. (2003). *Historic Landscape Characterisation: Taking Stock of the Method*, The National HLC Method Review 2002, English Heritage & Somerset County Council.
- Ainsworth, W. F. (1842). *Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea, and Armenia*. Cambridge University Press.
- Amasra Belediyesi (2017). 2013 Yılı Sit Sınırları Paftası. Amasra Belediyesi Arşivi.
- Amasra Belediyesi, (2018). Duyurular, <http://www.amasra.bel.tr/amasra/duyuru-ilan-51.html>. (02.02.2018).
- AMZİ (2017). 2017 Yılı Amasra Müzesi Ziyaretçi Sayısı Kurumsal İstatistik Verileri, Bartın.
- Anon. (2012). *Amasram Dergisi*. Amasra Kruvaziyer Limanı, 3. Sayı. Amasra Belediyesi.
- Antrop, M. (2005). Why landscapes of the past are important for the future. *Landscape and Urban Planning* 70 (1-2), 21-34. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2003.10.002>.
- Artar, M. (2016). Kültürel Miras ve Korumaya UNESCO Çalışmaları İle Yaklaşmak: Amasra Örneği, *Çevre Tasarım Kongresi*, Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi. 05-06 Mayıs 2016, Kayseri.
- Asma, Ç. (2017). Kişisel Fotoğraf Arşivi, Amasra.
- Atabeyoğlu, Ö. ve Bulut, Y. (2013). Ordu Kenti Kentsel Peyzaj Karakter Analizi. *Akademik Ziraat Dergisi* 2(1): 1-12, ISSN: 2147-6403, <http://azd.odu.edu.tr> (10.07.2017).
- Atak, B. K., Barut, I., Akarsu, Z. S. ve Nurlu, E. (2012). Historical Landscape Characterization of Aegean Harbors since Ancient Time. pp. 17-23, Proceedings of ECLAS 2012 Conference “*The Power of Landscape*”, 19-22.09.2012, SGGW, Warsaw, Poland, ISBN 978-83-935884-0-4.
- Aydın, B. (2017). Amasra Tarihi ve Arkeolojik Kayıtlar Hakkında Sözlü Görüşme, Amasra Müze Müdürlüğü.
- Aydın, H. (2017). Amasra Kartpostal Fotoğraf Arşivi.
- Bartın Valiliği, (2011). Bartın Valiliği Bartın Kültür Envanteri, *Hazar Reklam*.
- BKTM (2017). Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2017 Yılı İstatistikleri.
- Berberoğlu, N. (2011). Amasra Belediyesi Koruma Amaçlı Amasra İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik-Jeofizik Etüd Raporu.
- Bor, E. (1840). *Correspondence et memoires d’un vogueur en Orient*, Paris.

- Cauquelin, A., (2017), *Peyzajın İcadı*, Dost Kitabevi.
- Cengiz S. (2015). Çoklu karar verme yöntemleri ile arazi kullanımının uygunluğunun belirlenmesi: Bartın havzası örneği. Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. 101 s.
- Clark, J., Darlington, J. ve Fairclough, G. (2004). Using historic landscape characterisation English Heritage's review of HLC Applications 2002 – 03. English Heritage & Lancashire County Council. ISBN 1 8 99907 77 7. <https://content.historicengland.org.uk/images-books/publications/using-historic-landscape-characterisation/using-historic-landscape-characterisation2004.pdf/>. (07.10.2017).
- Clement, D. (1999). General Guidelines for Identifying and Evaluating historic Landscapes, Alliance for Historic Landscape Preservation and California Department of Transportation, California.
- CCW (2007). Countryside Council for Wales. Guide to good practice on using the register of landscapes of historic interest in Wales in the planning and development process, 11-12.
- Crowther, S. ve Clarke, C. (2012). Worcestershire Historic Landscape Characterisation, Worcestershire Country Council.
- Çorbacı, L. Ö. (2014). Doğal ve Kültürel Değerlerle Amasra'nın Peyzaj Planlaması, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi. 438 s.
- Dağ, Ö. (2017). Geleneksek Amasra Evleri Plan Tipolojisi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı. Mimari Tasarım Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 184 s.
- Darlington, J. (2002). *Mapping Lancashire's historic landscape: the Lancashire Historic Landscape Characterisation programme*, in: G. Fairclough & S. Rippon (Eds) Europe's Cultural Landscape: Archaeologists and the Management of Change, pp. 97-105.
- Demir, S. (2017). Tarihi Peyzaj Ve Peyzaj Karakter Değerlendirilmesi Yaklaşımları İle Doğa Koruma-Turizm Odaklı Peyzaj Planlama: Meryemana Vadisi Örneği, Trabzon. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora tezi. Trabzon.
- Ede J., ve Darlington J., (2002). Historic Landscape Characterisation Programme. *A report on the context, method and results for the Lancashire, Blackburn with Darwen and Blackpool areas*. Lancashire Country Council with English Heritage, Preston.
- English Heritage (2017). Historic Landscape Characterisation. English Heritage Characterisation. <https://historicengland.org.uk/research/methods/characterisation-2/> (5.7.2017).

- ELC (2002). European Landscape Convention, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/236096/8413.pdf (09.10.2017).
- Eyice, S. (1965). *Küçük Amasra Tarihi ve Eski Eserleri Kılavuzu*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Fairclough, G. (2002). Archaeologists and the European Landscape Convention, English Heritage, Europe's Cultural Landscape.
- Fairclough, G., Lambrick, G. ve Hopkins, D. (2002). *Historic landscape characterisation in England and a Hampshire case study*, in: G. Fairclough & S. Rippon (Eds) Europe's Cultural Landscape: Archaeologists and the Management of Change, pp. 69 – 83.
- Fairclough, G. ve Herring P., (2016). Lens, mirror, window: interactions between Historic Landscape Characterisation and Landscape Character Assesment, *Landscape Research*, Vol. 41, No. 2, 186-198.
- Görmüş, S. ve Oğuz, D. (2010). Peyzaj Karakter Haritası Hazırlama Sürecinde Türkiye için Bir Durum Değerlendirmesi. Peyzaj Mimarlığı 4. Kongresi 21-24 Ekim 2010, Selçuk-İzmir.
- Görmüş, S. (2012). Korunan Alanlarda Peyzaj Karakter Analizi: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Örneği, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 278 s.
- Görmüş, S., Atmış, E., Artar, M., Özkazanç, N. K., Günşen, H. B., Cengiz, S. ve Tekebaş, S. (2015). Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü). 1.basım, Bartın Üniversitesi Yayınları: 20, Mutlu Basım Yayın, İstanbul, 234 s.
- Görmüş, S., (2017). Peyzaj Planlama Stüdyosu-Karakter-Algı (basılmamış) ders notları.
- Görmüş, S., Alan, H. ve Özman, K. O., (2017). Turizm ve Mekanın Tüketimi: Safranbolu Üzerine Düşünmek. 1. Uluslar Arası Sürdürülebilir Turizm Kongresi, 2017. Kasım 23-25, 2017, Kastamonu.
- Guisse, R. (2005). Community-Led Village Design Statements in Ireland. (2012). http://www.heritagecouncil.ie/fileadmin/user_upload/Publications/Planning/VDS_Toolkit_2_012/Toolkit_Final_Web2.pdf (08.10.2017).
- Gulinck, G., Muagica, M., de Lucio, J. V. ve Atauri, J. A. (2001). A framework for comparative landscape analysis and evaluation based on land cover data, with an application in the Madrid region (Spain), *Landscape and Urban Planning*, 257 – 270.
- Herlin, I. S. ve Fairclough, G. (2013). Methods: Scales and Levels-Experiences of Landscape Identification and Assessment: National, Regional and Local Levels. Workshop 1: Identify, Analyse, Characterise the Landscape to Act, Improve the Knowledge”, *13th Council of Europe Meeting of the Workshops for the implementation of the European Landscape Convention “Territories of the Future,*

Landscape Identification and Assessment: an Exercise in Democracy”, October, 2-3, 2013, Montenegro.

Hill S. ve Crow J. (1991). Yılı Yüzey Araştırması, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü. X. Araştırma Sonuçları Toplantısı, http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/arastirmalar/10_arastirma.pdf, (10.1.2017)

Jellema, A., Stobbelaar, D.J., Groot, J.C.J. ve Rossing, W.A.H. (2009). Landscape character systems. *Journal of Environmental Management*, 90: 161-274.

Jessel, B. (2006). Elements, characteristics and character: information functions of landscapes in terms of indicators, *Ecological Indicators*, 6, pp. 153 – 167.

Kim, K.H ve Pauleit, S. (2007). Landscape Character, Biodiversity and Land Use Planning: The Case of Kwangju City Region, South Korea. *Land Use Policy*, vol. 24, no. 1, (2007). pp. 264–274., doi:10.1016/j.landusepol.2005.12.001.

Kuiper, J. (2000). A checklist approach to evaluate the contribution of organic farms to landscape quality, *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 77: 143 – 156.

KTB (2017). Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44310/ilke-karari--karar-no-658--karar-tarihi-05111999.html> (10.07.2017)

LANDMAP (2013). Historic Landscape, Natural Resources Wales, LANDMAP Methodology: Guidance for Wales, 23 s.

Laurens, J. (1847). <https://tr.pinterest.com/pin/372109987944643973/>, (10.9.2017).

O'Donnell, P. M. (1999). General Guidelines For Identifying and Evaluating Historic Landscape, Environmentalprogram California Department of Transportation Sacramento, California.

Ode A., Tveit M. ve Fry G. (2008). Capturing Landscape Visual Character Using Indicators: Toching Base with Landscape Aesthetic Theory, “*Routledge Taylor&Francis Group*”. No.1, 89-117,

Özdemir, G. (2016). Köy Tasarım Rehberleri ve Denizli Örneğinde Kırsal Peyzaj Planlama Stratejileri, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 132 s.

PHMC (2015) Pensilvanya Mimari Alan Rehberi, <http://www.phmc.state.pa.us/portal/communities/architecture/landscapes/index.html>, (9.10.2017).

QGIS (2017). “Quantum Geographical Information System” Programından Alınan Haritalar, Watercolor Open Street Maps.

- Rippon, S., (2003). Historic landscape analysis: Deciphering the countryside. Practical Handbooks in Archaeology No. 16. <https://ore.exeter.ac.uk/repository/bitstream/handle/10036/32872/CBAHbk.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (06.09.2017).
- Rouse, E., (2008). Historic Landscape Characterisation Project, Cranborne Chase ve Batı Wiltshire Downs, Cranborne Chase and West Wiltshire Downs AONB with English Heritage.
- Sakaoğlu, N. (1999). *Çeşm-i Cihan Amasra*. Tarih Vakfı Yayınları,s: 3. İstanbul.
- Sarı, Y. (2001). Amasra ilçesinin doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin sürdürülebilir turizm bağlamında irdelenmesi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. 169 s.
- Sertkaya, Ş. (2001). Bartın İli Kıyı Bölgesinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. 371 s.
- Shepherd, W. (2017) Teksas Üniversitesi Kütüphanesi. http://legacy.lib.utexas.edu/maps/historical/history_shepherd_1923.html, (10.10.2017).
- Swanwick, C. (2002). *Landscape Character Assessment*, Guidance for England and Scotland.
- Şengür, S. (2017). Korunan Alanlarda Tarihi Peyzaj Karakter Analizi; Kazdağı Milli Parkı Örneği, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bornova-İzmir. 160 s.
- Tekdamar, A.D. (2017). Kentsel Kültürel Mirasın Sürdürülebilir Planlaması ve Tasarımı: Amasra Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. 213 s.
- Toksöz, L. (2009). *Amasra Tarihine Denizden Bakış*. T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Deniz Basım Evi, Kasımpaşa/İstanbul.
- Tuan, Y. (1974). *Topophilia*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Tudor, C. (2014). An Approach to Landscape Character Assessment October 2014 Christine Tudor, Natural England. <http://www.programmeofficers.co.uk/Cuadrilla/CoreDocuments/CD40/CD40.20.PDF> (7.05.2017).
- TUİK (2018). Türkiye İstatistik Kurumu Amasra Nüfus Verileri, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>.
- Turner, S. (2006). 'Historic Landscape Characterisation: A Landscape Archaeology for Research, Management and Planning', *Landscape Research* 31 (4), 385- 398.

- UNESCO (2011). Tarihi Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararları, <http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/somutkulturel-miras/Peyzaj%20Tavsiye%20K-arari.pdf>, (10.7.2017).
- UNESCO (2017). United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5825/>, (1.9.2017).
- URL-1 (2017). Peyzaj Karakteri, https://www.wikizero.com/tr/Peyzaj_karakteri (20.11.2017).
- URL-2 (2017). Historical Landscape Characterisation, <http://www.wikizero.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvSGlzdG9yaWNfbGFuZHNjYXBIX2NoYXJhY3RlcmlzYXRpb24>, (1.05.2017).
- URL-3 (2017). Bartın Valiliği, <http://www.bartın.gov.tr/amasra>, (11.10.2017).
- URL-4 (2017). Mehmet Kütükçüoğlu (2017). <http://www.mehmetkutukcuoglu.com/tarihin-kadim-ikilisi-safranbolu-amasra/>, (15.10.2017)
- URL-5 (2017). Amasra Tarihi / Amasra Eski Rıhtım. <http://www.amasra.biz/amasra-eski-rihtim/> (12.08.2017).
- URL-6 (2013). Boztepe Kilise Kalıntısı ve Mezarlık, Sabah Gazetesi A.Ş., <https://www.sabah.com.tr/yasam/2016/04/17/tarihi-kazi-alaninda-insan-iskeletleri-bulundu>, (11.09.2017).
- URL-7 (2017). Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kültür Envanteri, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,51374/ceneviz-ticaret-yolunda-akdenizden-karadenize-kadar-kal-.html> (11.19.2017).
- URL-8 (2017). Tarihi Amasra Fotoğrafları, <https://www.amasra.com.tr/eski-amasra-fotograf-lari/> (5.5.2017).
- Van Mansvelt, J. D. ve Kuiper, J. (1999). Criteria for the humanity realm: psychology and physiognomy and cultural heritage, in: D. van Mansvelt & M. J. van der Lubbe (Eds) Checklist for Sustainable Landscape Management, *Elsevier Science-Amsterdam*. pp. 116 – 134.
- Verim, E. (2015). Amasra'da Bizans Dönemi üç eser: Tavşan Adası Manastırı, Amasra Kilisesi ve Küçük Kilise. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı.
- Wascher, D. M. (2005). European Landscape Character Areas: Typologies, Cartography and Indicators for the Assessment of Sustainable Landscapes: Final Report. Landscape Europe.
- Winterburn, E. (2008). Historic landscape characterisation in context. *Forum Ejournal* 8 (June 2008): 33-46, 1354-5019-2008-02, Newcastle University, London.

WCC (2017). Worcestershire Kent Konseyi, http://www.worcestershire.gov.uk/info/20230/archive_and_archaeology_projects/1062/historic_landscape_characterisation_hlc, (11.12.2017).

Yaylı, A., Aydın, B., Artar, M., Görmüş, S. ve Bayrak, A. (2015). UNESCO Dünya Mirası Yolunda Stratejik Eylem Planı. Bartın Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Yıldırım, B. (2014). Antik Liman Kenti Amasra'nın Koruma Sorunları Ve Revitalizasyonu İçin Öneriler. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı. 236 s.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Kemal Onur ÖZMAN
Doğum Yeri ve Tarihi : Kütahya / 31.05.1989

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi
Cordoba Üniversitesi, İspanya) (6 Ay)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi
Ljubljana Üniversitesi, Slovenya (1 Yıl)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyet/Yayımlar : Görmüş, S., Alan, H. ve Özman, K. O. (2017). Tourism And Consumption Of Space: Thoughts On Safranbolu 1st International Sustainable Tourism Congress/ November 23-25, 2017 / Kastamonu-Turkey.
Aldığı Ödüller : International Playground Area Design 2015 – Istanbul Playground Competition 3th.

İş Deneyimi

Stajlar : Landsulpture Studio (Tayland) Bangkok ve Saigon (Vietnam) Peyzaj Tasarım Ofisi Stajı (2 Ay)
Connecticut Woodbury Ski Area (3 ay),
Bartın Belediyesi (1 ay) (Fidanlık)
Projeler ve Kurs Belgeleri : -Sinop-Samsun-Amasya Duygu Rotası (Mimarlar Odası) “UMOB 17” Çalıştay Yürütücüsü” 2017
-Subjective Mapping in Brivezac, Fransa’da Avrupa birliği destekli eğitimcilere ve profesyonellere yönelik haritalama çalıştay, Eylül 2017 (3 hafta)
-Taş Mektep Mimarlık Öğrencileri Yaz Kampı (Katılımcı) 2015-2016

-“Peyzaj Mimarlığında Uluslararası Bağlam” Paneli
(Konuşmacı) - 2015

-IPA (International Play Association) Çocuk Oyun
Alanları Tasarım Yarışması

-PEM Kongre Antalya

-Peyzaj Mimarları Odası Sarp Sınır Kapısı Öğrenci
Kampı Projesi (Katılımcı) 2013

-Bartın Üniversitesi Yerleşkesi Peyzaj Planlama ve
Tasarım Projesi

-Kemal Samancıoğlu Müzesi Peyzaj Tasarım Projesi

-Bartın PMOGenç İÇİNdeYİZ Atölyesi 2011

Çalıştığı Kurumlar : Bartın Üniversitesi, Kısmi Zamanlı
Bartın Belediyesi Fidanlığı, Stajyer

İletişim

E-Posta Adresi : kemalonurozman@gmail.com

Tarih : 05/02/2018 (Tez sınav tarihi)